

# Provinciale Staten

Concept-notulen van 11 december 2015

(vast te stellen tijdens de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op 5 februari 2016)

1. Opening en berichten van verhindering .....	1
2. Mededelingen .....	1
3. Vaststellen agenda .....	1
4. Vaststellen notulen .....	1
5. Ingekomen stukken .....	1
6. Brief inwoner Breskens van 9 november 2015 over kusttram-bus Knokke-Breskens-veer Vlissingen .....(15015643)	1
7. E-mail Soortenbescherming NL van 9 november 2015 met Living Planet Report .....(15016044)	2
8. E-mail Platform De Onderste Steen van 9 november 2015 met WOB-verzoek fractiedeclaraties (15016394)	2
9. Brief FNV Vervoer van 11 november 2015 over buurtbuslijn 507 .....(15016222)	2
10. E-mail Zeeuwse Milieu Federatie en Natuurmonumenten van 17 november 2015 met Kustanalyse 2015 .....(15016593)	2
11. Ingekomen stukken GS en CvdK .....	2
12. Brief van GS van 20 oktober 2015 over projectorganisatie Tractaatweg N62 .....(15015349)	2
13. Brief GS van 17 november 2015 met afschrift brief GS aan RWS Zee en Delta over Kennisgeving instemming beheerplan Voordelta 2015-2021 .....(15016468)	2
14. Brief GS van 24 november 2015 over benoeming voorzitter en plv. voorzitter adviescommissie bezwaar, beroep en klachten provincie Zeeland .....(15016851)	2
15. Brief GS van 1 december 2015 met reactie op het rapport van de onderzoekscommissie Sloeweg .....(15016967)	2
16. Brief GS van 4 december 2015 over DELTA NV algemene vergadering van aandeelhouders 17 december 2015 .....(15017502)	2
17. Brief GS van 8 december 2015 met juridische grondslag levensduurverlenging kerncentrales Doel 1 en 2, en heropstart Doel 3 en Tihange 2 .....(15017806)	2
18. Brief GS van 8 december 2015 over voortgang actualisatie GREX Waterdunen .....(15017988)	2
19. Brief GS van 10 december 2015 over project Tractaatweg N62 .....(15018003)	3
20. Hamerstukken .....	3
21. Gewijzigd statenvoorstel Wijzigingsbesluit 1e wijziging Gemeenschappelijke Regeling Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta .....(SERV-27)	3
22. Statenvoorstel rapport Rekenkamer Zeeland over Europese subsidies in Zeeland ..... (SGR-15)	3
23. Statenvoorstel ontslag lid Rekenkamer Zeeland ..... (SGR-16)	3
24. Statenvoorstel benoeming lid Rekenkamer Zeeland ..... (SGR-17)	3
25. Statenvoorstel begrotingswijzigingen 2015 en 2016 provincie Zeeland ..... (SERV-026)	3
26. Statenvoorstel begrotingswijzigingen 2015 en 2016 provincie Zeeland ..... (SERV-028)	3
27. Beëdiging bestuurslid Rekenkamer Zeeland .....	3
28. Voorstellen .....	3
29. Statenvoorstel Eindrapport onderzoekscommissie Project Sloeweg "De parelduiker vreest de modder niet" ..... (SGR-14)	3
30. Statenvoorstel Aandeelhoudersbesluit Zeeland Seaports ..... (SERV-022)	28
31. Statenvoorstel Bestedingsplan economie 2016 ..... (BLD-23)	30
32. Statenvoorstel Subsidiëring buurtbussen ..... (BLD-25)	36
33. Conceptbrief PS aan GS met wensen en bedenkingen inzake de projectorganisatie Tractaatweg N62 .....(15017397)	42

34. Vragensessie .....	46
35. Vragen van het lid Van 't Westeinde over mogelijke vertraging bouw Marinierskazerne .....	46
36. Moties niet behorend bij een agendapunt .....	47
37. Motie van het lid Babijn over een verzoek aan de Rekenkamer Zeeland om een onderzoek naar het project Waterdunen in te stellen. ....	48
38. Motie van het lid Temmink over inspraak kerncentrales Doel 1 en Doel 2.....	52
39. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd.....	55
40. Sluiting.....	55

**Negende vergadering  
van de  
Provinciale Staten van Zeeland**

**(Zittingsperiode 2015-2019)**

vrijdag, 11 december 2015

Voorzitter: de heer drs. J.M.M. Polman,  
commissaris van de Koning in Zeeland.

Aanwezig zijn de leden F. Babijn, C.L.M. van den Berge, C.W. Bierens, J. Boerjan, ing. J.J. van Burg MSc, P. van Dijk, A.I.G. Dorst, ing. E. Erbisim, drs. M.J. Faasse, mr. H.J. van Geesbergen, A.J. Geluk, dr. T. van Gent, drs. ing. R.M. Haaze, dr. A.M.M. van Haperen, ir. N. Heerkens, J.A.M. van Hertum MA, J.L. Kool-Blokland, C.V.A. Kooman, P.C.A. de Milliano-van den Hemel, J.R. Oudeman, drs. A. Pijpelink, M. Rijkse-Blok, G.D. Roeland, drs. R. Ruissen, mr. ing. R.A.J. Schonis, G.W.A. Temmink, R. van Tilborg, ir. S.H.J. Tuinder, G. van Unen, P.L.E. van Veen-de Rechter, drs. J. van de Velde, A.G.M. Veraart MA, J.H. Verburg, R.A. Viergever, ing. J.L. de Visser, M.A. van 't Westeinde, W. Willemse en R.L.J.M. de Wit, tezamen 38 leden, alsmede de heer drs. P. Joosse, griffier der Staten.

Verder zijn aanwezig mevrouw C.M.M. Schönknecht-Vermeulen en de heren drs. J. de Bat, A.J. van der Maas en drs. B.J. de Reu, leden van Gedeputeerde Staten.

## 1. Opening en berichten van verhindering

Opening: 09.30 uur.

De **voorzitter**. Leden van Provinciale en Gedeputeerde Staten, medewerkers van de griffie en van de ambtelijke organisatie, belangstellenden op de publieke tribune, vertegenwoordigers van de media en degenen die ons thuis via internet volgen, hartelijk welkom bij deze vergadering van Provinciale Staten.

Bericht van verhindering is ontvangen van het lid Van Beveren.

## 2. Mededelingen

De **voorzitter**. Dames en heren. Twee leden van de Staten zijn vandaag jarig, namelijk de heren Geluk en Temmink. Beiden feliciteer ik van harte, namens ons allen. De heer Temmink is zo vriendelijk geweest om ons --zoals hij het heeft gezegd-- als traktatie een "duurzame appel" aan te bieden. De vraag is even of er ook niet-duurzame appels zijn... Daar zouden wij een heel betoog over kunnen houden. Hoe dan ook, Gerwi, bedankt. Overigens, dames en heren, wat is er mooier dan op je verjaardag een statenvergadering te mogen bijwonen?

## 3. Vaststellen agenda

De **voorzitter**. De leden van de Staten hebben gisteren een brief van het college ontvangen over de verdeling van bevoegdheden over PS en GS in verband met het traject Tractaatweg. Ik stel voor, deze brief te betrekken bij de behandeling van het desbetreffende agendapunt, de conceptbrief PS aan GS met wensen en bedenkingen inzake projectorganisatie Tractaatweg.

Mij blijkt dat de Staten met deze werkwijze kunnen instemmen.

De agenda wordt vastgesteld.

## 4. Vaststellen notulen

De notulen van de vergadering van 6 november 2015 worden vastgesteld.

## 5. Ingekomen stukken.

## 6. Brief inwoner Breskens van 9 november 2015 over kusttram-bus Knokke-Breskens-veer Vlissingen (15015643)

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

7. **E-mail Soortenbescherming NL van 9 november 2015 met Living Planet Report (15016044)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, kennis te nemen van het rapport en het rapport te stellen in handen van GS.

8. **E-mail Platform De Onderste Steen van 9 november 2015 met WOB-verzoek fractiedeclaraties (15016394)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, dit bericht de stellen in handen van de voorzitter.

9. **Brief FNV Vervoer van 11 november 2015 over buurtbuslijn 507 (15016222)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief over te dragen aan de commissie Economie.

10. **E-mail Zeeuwse Milieu Federatie en Natuurmonumenten van 17 november 2015 met Kustanalyse 2015 (15016593)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, dit bericht over te dragen aan de commissie Ruimte.

11. **Ingekomen stukken GS en CvdK**

12. **Brief van GS van 20 oktober 2015 over projectorganisatie Tractaatweg N62 (15015349)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van de conceptbrief van PS aan GS met wensen en bedenkingen inzake de projectorganisatie Tractaatweg.

13. **Brief GS van 17 november 2015 met afschrift brief GS aan RWS Zee en Delta over Kennisgeving instemming beheerplan Voordelta 2015-2021 (15016468)**

14. **Brief GS van 24 november 2015 over benoeming voorzitter en plv. voorzitter adviescommissie bezwaar, beroep en klachten provincie Zeeland (15016851)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brieven voor kennisgeving aan te nemen.

15. **Brief GS van 1 december 2015 met reactie op het rapport van de onderzoekscommissie Sloeweg (15016967)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van het statenvoorstel Eindrapport CO project Sloeweg "De parelduiker vreest de modder niet".

16. **Brief GS van 4 december 2015 over DELTA NV algemene vergadering van aandeelhouders 17 december 2015 (15017502)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief over te dragen aan de commissie Bestuur.

17. **Brief GS van 8 december 2015 met juridische grondslag levensduurverlenging kerncentrales Doel 1 en 2, en heropstart Doel 3 en Tihange 2 (15017806)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

18. **Brief GS van 8 december 2015 over voortgang actualisatie GREX Waterdunen (15017988)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief over te dragen aan de commissie Ruimte.

**19. Brief GS van 10 december 2015 over project Tractaatweg N62 (15018003)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van de conceptbrief PS aan GS met wensen en bedenkingen inzake projectorganisatie Tractaatweg.

**20. Hamerstukken.**

**21. Gewijzigd statenvoorstel Wijzigingsbesluit 1e wijziging Gemeenschappelijke Regeling Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta (SERV-27)**

**22. Statenvoorstel rapport Rekenkamer Zeeland over Europese subsidies in Zeeland (SGR-15)**

**23. Statenvoorstel ontslag lid Rekenkamer Zeeland (SGR-16)**

**24. Statenvoorstel benoeming lid Rekenkamer Zeeland (SGR-17)**

**25. Statenvoorstel begrotingswijzigingen 2015 en 2016 provincie Zeeland (SERV-026)**

**26. Statenvoorstel begrotingswijzigingen 2015 en 2016 provincie Zeeland (SERV-028)**

Deze voorstellen worden zonder discussie en zonder stemming aangenomen.

**27. Beëdiging bestuurslid Rekenkamer Zeeland**

Nadat zij de vergaderzaal is binnengeleid legt mevrouw drs. R.A. de Visser in handen van de voorzitter de volgende verklaring en belofte af:

"Ik verklaar dat ik, om tot lid van de Rekenkamer Zeeland benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en beloof dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig

geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van de Rekenkamer Zeeland naar eer en geweten zal vervullen."

De **voorzitter**. Mevrouw De Visser, namens ons allen ik feliciteer u van harte met uw benoeming. Veel succes en plezier toegewenst bij het belangrijke werk dat de rekenkamer voor ons doet. Proficiat!

(applaus)

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

**28. Voorstellen**

**29. Statenvoorstel Eindrapport onderzoekscommissie Project Sloeweg "De parelduiker vreest de modder niet" (SGR-14)**

De **voorzitter**. Ik verzoek de leden van de onderzoekscommissie, de leden Van Gent, Kool, Schonis en Van Unen, om achter de tafel van GS plaats te nemen. De voorzitter van de onderzoekscommissie, het lid Van Dijk, vraag ik om het rapport toe te lichten.

De heer **Van Dijk** (PVV). Voorzitter. Op 10 juli 2015 kreeg de Commissie Onderzoek project Sloeweg van de Staten de opdracht om het Sloeweg-dossier te onderzoeken op grond van twee centrale vragen. De eerste was: hoe kunnen grote projecten, zoals het project-Sloeweg, in de toekomst beter beheerst en gecontroleerd worden, bezien vanuit de kaderstellende en controlerende taak van Provinciale Staten? De tweede vraag was: welke lessen kunnen uit het project-Sloeweg worden getrokken in verband met het politiek-bestuurlijke samenspel en de rolverdeling tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten?

Het rapport dat vandaag wordt behandeld, is het resultaat van het werk dat door de onderzoekscommissie is verricht. Als ik "de onderzoekscommissie" zeg, bedoel ik niet alleen de door de Staten benoemde leden van die commissie. Ook de medewerkers van de statengriffie en mensen van Necker van Naem hebben immers belangrijke bijdragen geleverd. Voorts is de onderzoekscommissie dank verschuldigd aan de medewerkers van de provincie

Zeeland die hun tijd en kennis beschikbaar hebben gesteld, en --last but not least-- de mensen die hebben meegewerkt aan de hoorzittingen.

Voorzitter. De Staten hebben de opdracht gegeven om verbetermogelijkheden te onderzoeken. Daarvoor is gekeken naar de gebeurtenissen in verband met het Sloeweg-project, toegespitst op de informatie-uitwisseling tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten, en de reacties van de Staten daarop. Om te kunnen nagaan of er sprake was van een reeks van incidenten binnen één project, zijn vier andere projecten geïnventariseerd. Uit het gehele onderzoek zijn conclusies getrokken en aanbevelingen voortgekomen.

De genoemde vier projecten zijn zorgvuldig gekozen. Een mix van mobiliteit en landinrichtingsprojecten, projecten met successen en valkuilen, projecten met de provincie in verschillende hoedanigheden, en dus met verschillende verantwoordelijkheden. Echter, alle projecten hebben één ding gemeen: concrete ingrepen in het landschap, in de fysieke omgeving.

Voorzitter. De bevindingen en de aanbevelingen van de onderzoekscommissie zijn niet wereldschokkend. Ze zijn wél ernstig te noemen, hetgeen ook is bevestigd bij de behandeling van het rapport in de commissie Bestuur. De algemene teneur was er één van herkenning en erkenning. Daarmee is het een goede zaak dat de Staten zichzelf deze spiegel hebben laten voorhouden. Dat is hard, dat is confronterend, en er zijn lessen uit te trekken. Welnu, die kans hebben Provinciale Staten nú. Daarom pleit de onderzoekscommissie ervoor om niet alleen lessen te leren. Minstens even belangrijk is de vraag hoe deze lessen de komende jaren en daarna op het netvlies gehouden kunnen worden.

Het college spreekt in zijn brief over een ontwikkelopgave en het spreekt uit dat het graag een bijdrage levert aan de verbeteringen. Het werken aan die verbeteringen benoemt het college ons inziens terecht als "een investering in de onderlinge verhoudingen en de synergie".

Voorzitter. Wij, leden van de onderzoekscommissie, zijn verheugd over het feit dat het provinciale bestuur eensgezind is waar het gaat om de noodzaak en de richting van de beoogde verbeteringen. Zij merkt dat er op verschillende fronten al aan verbeteringen wordt gewerkt. Dat is goed. Betere samenwerking binnen het provinciale bestuur met respect voor ieders rol, verantwoordelijkheid en bevoegdheid, en daardoor besluitvorming op het juiste niveau, vormen voor de onderzoekscommissie de kern van die noodzakelijke verbeteringen. Die verbeteringen moeten daarbij wél het hogere doel dienen, en dat is het belang van Zeeland.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. In 2011 zijn in het kader van het bestuurskrachtonderzoek door de commissie Calon analyses gemaakt en aanbevelingen gedaan over de omvang, de cultuur en de werkwijze van de provinciale organisatie. Zo werd gesignaleerd dat bij de uitvoering van beleid zich vaak een gebrek aan integraliteit voordeed. Een ander punt van kritiek had te maken met de omvang van de ambtelijke organisatie. Op de schaal van Zeeland was die omvang relatief groot. Verder plaatste de commissie vraagtekens bij de in- en externe doelmatigheid van de provincie. De in opdracht van het college uitgevoerde onderzoeken door Cebeon en Lysias Advies bevestigden deze conclusies.

Het college zette op basis van deze analyses erop in dat de provinciale organisatie beter zou gaan aansluiten bij de kerntaken, zulks met inachtneming van begrippen als kwaliteit, doelmatigheid, kostenbeheersing en efficiency. Met ingang van 2013 is op dit nieuwe fundament een nieuwe ambtelijke organisatie gestart. En dan, voorzitter, is daar het Sloeweg-debacle...

Op 10 juli jongstleden hebben de Staten de Commissie Onderzoek Project-Sloeweg ingesteld, met daarbij de twee al genoemde centrale vragen. Voorzitter. De PVV-fractie vindt het een goede zaak dat bij dit onderzoek nadrukkelijk is gekeken naar de rollen van én college én Staten. Het nu door de onderzoekscommissie uitgevoerde onderzoek vormt een vervolg op het onderzoek van het college. Aan de hand van zijn onderzoek heeft het college geconcludeerd dat gebrekkige informatievoorziening en verantwoording leidt tot laat ingrijpen. In de gehouden openbare hoorzittingen zijn nieuwe en aanvullende bevindingen met betrekking tot het Sloeweg-project naar voren gekomen.

Voorzitter. De leden van Gedeputeerde Staten hebben op 10 februari 2015 gezamenlijk besloten om de Staten nog niet over de situatie te informeren die met betrekking tot het project-Sloeweg was ontstaan. Dit aspect, het niet tijdig informeren van de Staten, weegt voor mijn fractie zwaar. De onderzoekscommissie constateert dat de knelpunten die met betrekking tot het project-Sloeweg zijn ervaren, niet op zichzelf staan.

Het voorliggende rapport bevat een aantal conclusies en aanbevelingen. Die aanbevelingen zijn prima --daar valt weinig op aan te merken-- en het advies om te streven naar een verbetertraject lijkt de PVV-fractie uitstekend. Echter, voorzitter, papier is geduldig en wij moeten concluderen dat er in 2011 feitelijk weinig is gedaan met de rapporten en adviezen van Calon, Cebeon en Lysias Advies. Mijn fractie vraagt de onderzoekscommissie en het college om nu eens haarfijn uit te leggen hoe kan worden voorkomen dat wij wéér onvoldoende lering trekken uit dit alles.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. De mij voorgaande spreker is al ingegaan op de geschiedenis; dat behoeft ik dus niet nog eens te doen. Niettemin is het goed om te benadrukken dat het debacle van de Sloeweg zijn oorzaken vindt in een wat langere geschiedenis. Dit is niet zomaar ineens gekomen. Er waren veel zaken al langer mis.

De onderzoekscommissie is door de Staten ingesteld met een duidelijke opdracht. Daarmee is meteen duidelijk aangegeven dat een aantal politieke gevolgen van dit debacle al eerder was "genomen". Ik doel nu met name op het gedwongen aftreden van gedeputeerde Van Beveren. Dit maakte het mogelijk dat de onderzoekscommissie zich zou concentreren op de vraag: hoe gaan wij de dingen anders, beter doen? Dit kon gebeuren redelijk los van politieke gevoeligheden over posities. Wij denken dat dit heeft geholpen om de onderzoekscommissie haar werk goed te kunnen laten doen, in goede samenwerking. Wij hebben begrepen dat dat is gelukt. Ons inziens komt de leden van de commissie een compliment toe. Wij ontheffen hen vandaag van hun taak. Dat is althans het voorstel, en daar stemmen wij mee in.

De onderzoekscommissie komt met aanbevelingen voor het politiek-bestuurlijke samenspel tussen PS en GS. Wat ons in verband met het hele Sloeweg-project duidelijk is geworden, is dat er ook aanbevelingen mogelijk zijn voor het samenspel binnen het college van GS. Immers, er is sprake van een bepaalde verantwoordelijkheid voor een portefeuillehouder, maar wanneer blijkt -- zoals wij nu moeten aannemen-- dat het delen van informatie binnen het college matig, in feite onvoldoende is geweest, maakt het dat moeilijk om als college de collegiale verantwoordelijkheid in te vullen. Wij vinden dit een punt dat het onderwerp van een extra aanbeveling zou kunnen zijn.

De commissie heeft de opdracht gekregen om te komen met adviezen voor een betere beheersing van en een betere controle op grote projecten. In het voorliggende voorstel gaat het nadrukkelijk over het overnemen van de aanbeveling om een kader-grote projecten vast te stellen. Wij zien dat meteen de neiging bestaat om dan te kijken naar de faciliterende rol van het college van GS, om maar alvast voorzetjes te doen. Dat is goed bedoeld, voorzitter, maar voor ons is het ook een reden om nog maar eens te benadrukken dat niet alleen het kader en de criteria voor grote projecten door de Staten worden vastgesteld maar dat ook daarna het primaat om te bepalen wat een groot project is, bij de Staten blijft.

Voorzitter. Wij hebben waardering voor de onlangs gestarte acties van het college van GS met betrekking tot de interne projectorganisatie. Wij

blijven dit graag volgen op grond van onze controlerende taak. Uit het rapport hebben wij duidelijk op kunnen maken dat wij die controlerende taak proactief moeten invullen. Welnu, die werkwijze mag men van ons verwachten. Waar het gaat om de beoogde politiek-bestuurlijke samenwerking tussen PS en GS zullen de Staten nadrukkelijk naar hun eigen rol en taken moeten kijken. Immers, mede daar zal de verbetering vandaan moeten komen. Wij doen graag een beroep op alle fracties om daaraan gezamenlijke proactief en actief te werken, zodat wij de aandacht die er nu is voor dat samenspel niet laten verslappen.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Het rapport "De parelduiker vreest de modder niet" beveelt aan om als PS en GS te investeren in goede onderlinge verhoudingen en in synergie. In gewone taal gaat het om de onderlinge relatie tussen beide en om de samenwerking tussen bestuurders en volksvertegenwoordigers. Voor onze fractie zijn dat de twee meest wezenlijke bouwstenen voor een gezonde toekomst van het politiek-bestuurlijke deel van de Abdij, waarbij de belangen van de Zeeuwen en de Zeeuwse zaak vooropstaan en die belangen ons binden en hier samenbrengen, van welke partij wij ook zijn en op grond van welke rol wij ook onze bijdragen leveren.

In de brief die het college de Staten heeft gestuurd, met zijn reactie op het rapport, en in de reacties van andere partijen hoor ik veel beaming van de geformuleerde aanbevelingen. Heel goed, zegt iedereen, we gaan een betere relatie opbouwen en beter samenwerken. Welnu, voorzitter, dat is een mooi en nobel streven. Echter, mijn fractie vraagt zich af of iedereen voldoende beseft wat dit precies vraagt. Ook vragen wij ons af of wij wel allemaal hetzelfde bedoelen. Spreken wij hier dezelfde taal?

Nogmaals, beseffen wij ten volle wat dit allemaal van ons vraagt? Als voorbeeld noem ik het begrip "synergie", de gedachte dat het effect van een samenwerking groter is dan de effecten van de inzet van elk van de deelnemende partijen afzonderlijk. Dan is een en een geen twee, maar drie of zelfs vier. Deze vorm van samenwerking vraagt een krachtig zelfbewustzijn van de aanleverende partijen, met andere woorden: weten wat jouw rol en jouw aandeel zijn en hoe ze in de samenwerking tot een surplus kunnen leiden. Ook vraagt dit om respect voor elke taak en elke rol. Onze fractie vindt het een groot goed dat de diverse machten in het Zeeuwse politieke landschap --ik denk aan de volksvertegenwoordigende, de uitvoerende en de ambtelijke macht, en ook aan de media-- op een respectvolle en integere manier met elkaar omgaan. Wij zouden graag zien dat de specifieke



rollen van eenieder bijdragen aan het vergroten van de politieke legitimiteit. Immers, dat is nodig. De democratie vraagt dit en wij zijn het haar verschuldigd.

Voorzitter. Het woord "samenspel" valt een aantal keren in het rapport. Het woord "spel" impliceert dat er spelregels zijn, dat het spel volgens de afgesproken regels wordt gespeeld. Het woord "samen" impliceert voor onze fractie niet dat we altijd knus, zij aan zij, moeten optrekken, maar wél dat duidelijk is dat het doel waarvoor men gaat, voor alle partijen hetzelfde is. Nogmaals, het gaat om het belang van de Zeeuwen en de Zeeuwse zaak. Beide partners behóeven het daarbij niet altijd meteen met elkaar eens te zijn, en dan móeten er kritische vragen worden gesteld, en dan mág er geen genoegen worden genomen met één vraag en één antwoord. Dan moeten wij durven doorvragen en aan kritische zelfreflectie doen. In de commissie is al door onze fractie gezegd: dan moeten wij het ook als leden van Provinciale Staten aandurven om in het openbare, publieke debat de messen te slijpen en het debat inhoudelijk scherp te voeren, niet om media-aandacht te krijgen, niet om mensen of partijen onderuit te halen, maar om ten behoeve van juiste besluitvorming goede beslissingen te nemen, ook als dat moeilijk is en als beslissingen om lef vragen.

Voorzitter. Onze fractie wil zich hard maken voor versteviging van de politieke legitimiteit, zij wil actief bijdragen aan kritische reflectie in Provinciale Staten en zij hoopt dat dit rapport niet in een lade belandt, maar een startschot vormt voor een nieuwe dynamiek in een mooi democratisch Zeeuws landschap.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter, collega's. Aan de titel van het rapport van deze onderzoekscommissie, "De parelduiker vreest de modder niet", wil de VVD-fractie graag recht doen door te leren wat er is misgegaan bij het project-Sloeweg, dat overigens zijn oorsprong al kent bij het begin van deze eeuw. Namens mijn fractie wil ik de leden van de onderzoekscommissie danken voor hun inspanningen, ook tijdens het zomerreces, die tot dit rapport hebben geleid.

Als het over de aanbevelingen gaat, kan ik kort zijn. Die aanvaarden wij in dank, en dat bedoel ik letterlijk en gemeend, hetgeen ik wil onderstrepen door er ook serieus gevolg aan te willen geven. Daarbij gaat het onder meer om het formuleren van een kader en criteria voor grote projecten, met daarbij centraal de financiën, de risico's en de maatschappelijke effecten, en ook met concrete afspraken voor de verschillende fasen, met name de initiatieffase, met gedegen verkenningen, risicoanalyses, financiële kaders, procesplanning en -afspraken, en --niet te vergeten-- en inbouwen van een go/no go-moment.

Voorzitter. Dat oppakken van de aanbevelingen geldt voor de VVD-fractie ook waar het gaat om het investeren in de onderlinge relatie tussen PS en GS, in de cultuur en de maatschappelijke en externe gerichtheid en in het meer benutten van de positie van de CvdK, als schakel tussen PS en GS.

Voorts hecht de VVD-fractie aan nadere spelregels met betrekking tot geheimhouding en de termijnen die daarvoor gelden. Wij achten op dit punt de inbreng van de directeur-bestuurder van de Randstedelijke Rekenkamer, die sprak over een noodzakelijk hulpmiddel van GS om PS goed te kunnen informeren, als zeer waardevol. Waardevol achten wij ook de weliswaar ongevraagde maar niet onbelangrijke suggesties, vermeld in de brief van GS van 1 december, in het bijzonder die over versterking van de kaderstellende en controlerende rol van PS. Het doet ons goed dat GS inmiddels hebben ingezet op versterking van de ambtelijke organisatie en de top daarvan.

Voorzitter. De onderzoekscommissie heeft niet alleen onderzoek gedaan naar het project-Sloeweg, maar ook naar andere grote projecten, waaronder Waterdunen. Over dit project hebben wij gisteren nog een brief van het college ontvangen, en die stelt ons niet gerust. De afronding van de controle door de accountant, die begin volgend jaar haar beslag kan krijgen, zien wij met belangstelling maar ook met een zekere spanning tegemoet. Voor de VVD-fractie is namelijk van groot belang dat binnen dit gebiedsproject ook de toeristisch-recreatieve component een volwaardige en kwalitatief hoogwaardige invulling krijgt, en dat hiervoor toereikende middelen beschikbaar blijven of komen.

Voorzitter. Wij zien de behandeling van dit rapport als de afsluiting van een donkere periode binnen het provinciale bestuur van Zeeland, maar tegelijkertijd ook als een start van een nieuwe fase waarin met de aanbevelingen, vermeld in het rapport, in het belang van Zeeland nog veel werk in gezamenlijkheid verricht moet worden. De VVD-fractie levert daar graag een bijdrage aan.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ik verwacht bij mijn bijdrage geen interrupties. Immers, enerzijds hebben de mij voorgaande sprekers die ook niet gehad, en anderzijds --en dat is belangrijker-- is de heer Harpe, die vroeger deel uitmaakte van deze Staten, niet meer in deze zaal aanwezig, en is er nu, denk ik, niemand meer die niet direct begrijpt wat ik zeg. Nogmaals, ik verwacht geen interrupties en daardoor zal ik mijn spreektijd goed kunnen benutten.

Voorzitter. De onderzoekscommissie heeft waardevol werk gedaan. Zij is intensief bezig geweest en mijn fractie heeft waardering voor het vele werk dat zij heeft verzet. Vervolgens leg ik

haar enkele vragen voor die ik wellicht tijdens de commissievergadering had moeten stellen, maar toen ik in mijn studeerkamer het rapport nog eens goed bekeek, in betrekkelijke rust, vielen mij enkele zaken op waaraan ik nog niet eerder aandacht had geschonken.

In de eerste plaats is ons opgevallen dat allerlei mensen, ambtenaren en anderen, zijn geïnterviewd --dat geldt ook voor de fractievoorzitters die in de periode 2011-2015 bezig waren-- maar dat sommige prominenten in de provinciale politiek, waaronder de CvdK, de provinciale secretaris en gedeputeerde De Reu, op geen enkele wijze door de onderzoekscommissie in de gelegenheid zijn gesteld om hun mening te geven. De onderzoekscommissie zal daar ongetwijfeld haar overweging bij hebben gehad. Daar ga ik van uit, gelet op het degelijke werk dat zij heeft verzet. Mijn vraag is wat die overweging is geweest. Immers, dit is opvallend.

De onderzoekscommissie stelt in haar toelichting op aanbeveling nr. 3 dat PS en GS de positie van de CvdK, als voorzitter van beide organen en als boegbeeld, meer en beter kunnen gebruiken. De VVD-fractie heeft dit al onderschreven, en wij zetten hier nog eens een dikke streep onder. Echter, blijkbaar is niet onderzocht of en hoe de commissaris deze rol in het verleden zélf heeft ingevuld. Tegenover Staten en college wordt aangegeven: zorg er nou voor dat de commissaris die rol beter invult --zo interpreteer ik het even-- maar er is niet teruggekeken naar de wijze waarop hij die rol zelf heeft ingevuld. Het heeft altijd twee kanten, namelijk in de relaties met de organen PS en GS. Je kunt zeggen dat wij er bij de commissaris op moeten aandringen dat hij deze rol anders of beter invult. De commissie adviseert dat. Maar goed, de commissaris heeft een eigenstandige positie.

Voorzitter. Ik hecht eraan, duidelijk te maken dat GS en PS hetzelfde doel hebben. Het gaat om de maatschappelijke opgaven, in relatie met de provinciale kerntaken. Die moeten wij samen voor Zeeland en voor de Zeeuwen op een zo goed mogelijke wijze realiseren of laten verwezenlijken. Daarvoor is samenspel nodig; samen werken aan een beter Zeeland. Echter, GS en PS hebben elk een eigen rol en een eigen taak die zij serieus dienen te nemen, op basis van wederzijds vertrouwen. Het college van GS moet begrip hebben voor het feit dat met betrekking tot de kaderstelling --ik denk aan beleidsnota's, projecten, moties, begrotingen enz.-- het primaat bij de Staten berust. Ook waar het gaat om de controle hebben de Staten hun bevoegdheid. Daar hoort bij dat er soms doorgevraagd moet worden en dat de Staten zich soms ook extern moeten oriënteren. Anderzijds dienen de Staten vertrouwen te hebben in het college van GS, in het algemeen, maar ook in

het bijzonder waar het gaat om de uitvoering. Die uitvoering is geen zaak voor de Staten maar hoort echt bij het college van GS.

Beide organen moeten ons inziens hun functioneren en hun gebruik van beschikbare instrumenten verder gaan doordenken. Voor de Staten betekent dit wat ons betreft dat hierover in het Presidium van januari nader wordt gedacht, om vervolgens met ideeën en voorstellen te komen. Voor de uitvoering van aanbeveling nr. 3 ligt er een taak voor de Werkgroep Dualisering.

De commissie schrijft dat het momentum er nú is en dat het nú moet worden aangegrepen. Volgens de commissie is een stevige inzet nodig, hetgeen wij onderschrijven. Met name is een gezamenlijke aanpak nodig. Voorzitter, dat is een uitdaging voor iedereen, maar de wil is aanwezig, bij de SGP-fractie en, naar mijn indruk, ook bij het college. Zowel de structuur als de cultuur heeft een aanpassing nodig, aldus de commissie.

Wij onderschrijven het dictum van het voorliggende statenvoorstel. Ik plaats er enkele kanttekeningen bij en kom vervolgens tot een afronding van dit betoog. Het presidium heeft een rol waar het gaat om het nadenken over het eigen functioneren van de Staten bij kaderstelling en controle, en het gebruik van instrumenten. De Werkgroep Dualisering is in onze ogen een voorbereidingsgroep met het oog op de uitvoering van aanbeveling nr. 3. Vervolgens moet het gesprek over ons eigen functioneren en over het samenspel van PS en GS vooral een gesprek zijn tussen allen, niet alleen een gesprek tussen een beperkt aantal mensen. Wij moeten dit met z'n allen doen en het moet ook door ons allen worden gedragen. Samen aan de slag, voorzitter, voor een beter Zeeland. Nogmaals, de wil is er, zowel bij het college als bij ons. Ik verwijs naar de brief van 1 december, de wijze waarop het college het heeft verwoord. Ook daaruit blijkt dat bij het college nadrukkelijk de wil aanwezig is.

De fractie van de SGP wenst PS en GS succes toe bij het vervolg van dit traject.

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter. Allereerst wil mijn fractie haar waardering uitspreken voor het werk van de vijf commissieleden en allen die betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van het eindrapport. Dat rapport is een direct gevolg van de statenbreed gesteunde SP-motie van mei 2015 waarmee werd opgeroepen te komen tot een onderzoekscommissie, zulks naar aanleiding van de omvangrijke financiële overschrijdingen in verband met het project-Sloeweg. De insteek van mijn fractie voor het indienen van deze motie was, te weten te komen wat er precies was gebeurd, om vervolgens daarvan te leren.

Voorzitter. Het is een rapport geworden waar de SP-fractie tevreden over is. Het bevat duidelijke

conclusies en aanbevelingen waarmee wij vooruit kunnen. De naam van het rapport, "De parelduiker vreesde de modder niet", is --naast een citaat van Multatuli-- een zeer treffende omschrijving van datgene wat er in het rapport te lezen valt, namelijk parels en modder. Ere wie ere toekomt, voorzitter: complimenten voor mevrouw Kool voor het verzinnen van deze titel.

Modder dus, voorzitter, wanneer wij het hebben over de zaken die zijn misgegaan bij het project-Sloeweg. Zo lezen wij het een en ander over selectief shoppen wat betreft second opinions, om te komen tot gewenste kostenramingen: wie betaalt, bepaalt. Ook de keuze om het project niet onder te brengen in een project-BV komt aan de orde. Overduidelijk is dat dit een verkeerde keuze is gebleken, die onder meer heeft geleid tot grote financiële tegenslagen waarmee de provincie nú te kampen heeft. Die tegenslagen komen in de huidige tijd ook nog eens harder aan dan ooit eerder het geval was.

Verder was het schokkend om tijdens de hoorzittingen te horen dat er nooit een gedegen begroting is gemaakt bij de aanvang van het project, dat de checklist-actieve informatieplicht niet is gebruikt en er geen definities zijn gehanteerd met betrekking tot de vraag wat nu precies een groot project is. Ook is het schokkend te vernemen dat het project elektronisch is aanbesteed terwijl experts op dit gebied dit de provincie hebben afgeraden.

De SP-fractie is blij dat de voormalige projectgedeputeerde, de heer Van Beveren, tijdens de hoorzitting is gehoord. Immers, tot dat moment was die gelegenheid er nog niet geweest. Het is ons inziens goed geweest dat de gedeputeerde is afgetreden. Wél vragen wij ons af of de twee andere partijen, de VVD en de PvdA, toch niet hebben overwogen om andere gedeputeerden te kiezen bij de formatie van het huidige college van GS. Vonden zij hun gedeputeerden niet té geschonden tijdens de formatie, toen alle informatie naar buiten kwam?

Voorzitter. Wij lezen in de tijdslijn van het rapport dat op 10 februari het college van GS in gezamenlijkheid besloot om PS niet te informeren. Dat gebeurde terwijl al in januari besloten was om een taskforce de opdracht te geven om majeure ingrepen en aanpassingen van de projectscoop door te voeren, zodat het project binnen de financiële kaders kon worden gerealiseerd. Ook is al op 26 februari tijdens een tussentijdse rapportage gebleken dat er bij het meest gunstige scenario, met aanpassingen, binnen het krediet gebleven kon worden, maar dat er bij een ongunstiger scenario een miljoenentegenvaller te verwachten was. Nog steeds werden de Staten niet geïnformeerd.

Dit brengt ons bij de rol van de commissaris van de Koning in deze kwestie. Voorzitter. Het dualisme leidt tot een spagaat voor de commissaris. Immers, in zijn rol als voorzitter van het college van GS heeft hij de wettelijke verplichting met betrekking tot het collegiaal bestuur, en in zijn rol als voorzitter van Provinciale Staten heeft hij de wettelijke verplichting de Staten alle inlichtingen te verstrekken die zij nodig hebben voor het uitvoeren van hun taak. Voorzitter. Ik herhaal de zin die ik zojuist uitsprak: op 10 februari besloot het college van GS in gezamenlijkheid om de Staten niet te informeren. Graag zou mijn fractie van de commissaris willen weten hoe hij dit heeft ervaren, en dan liefst géén diplomatiek, maar een eerlijk antwoord.

Zoals al is aangegeven: het is niet alleen kommer en kwel, er zijn in dit rapport ook parels te vinden, precies zoals de titel suggereert. Ze zijn te vinden in de conclusies en de aanbevelingen. Het formuleren van een kader-grote projecten, de wijze waarop daarmee moet worden omgegaan en het investeren in de onderlinge cultuur zijn aanbevelingen die door de SP-fractie worden onderschreven. De drie in het rapport vermelde aanbevelingen leiden ertoe dat onze fractie de hoop heeft dat wij hier als provincie, en zeker als Provinciale Staten, sterker uitkomen en op het terrein van bestuurskracht een flinke stap voorwaarts zullen kunnen zetten.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. Volledig volgens planning kunnen wij nog in 2015 het eindrapport van de onderzoekscommissie Sloeweg bespreken. Tijdens de commissievergadering van 20 november hebben wij er al over gesproken, en het is niet onze bedoeling dat nu die vergadering nog eens over wordt gedaan. Echter, namens de CDA-fractie wil ik wel nogmaals de leden van de onderzoekscommissie danken voor de tijd en de energie die zij in dit onderzoek hebben gestopt. Dat onderzoek was helaas nodig na de Sloeweg-ellende.

De onderzoeksvraag was vooral: hoe kan er van het verleden worden geleerd? Naast de rol van GS is ook het functioneren van PS onderzocht, hetgeen heeft geleid tot conclusies en aanbevelingen. Mijn fractie onderschrijft de aanbevelingen. Graag wil zij met alle verbeteringen, zowel procesmatig als wat betreft de onderlinge verhoudingen, aan de slag gaan. Het is duidelijk, voorzitter: Provinciale Staten willen niet nóg eens zo'n dramadossier. In de komende periode staan er nog meer projecten op de rol, groot en klein, en voor alle projecten geldt dat er aanbevelingen kunnen komen voor uniformering in aanpak, betrokkenheid van de Staten, duidelijkheid en tijdige informatie. Het is goed dat wij vooraf met

elkaar benoemen wat een groot project is. Benoem de criteria, de financiën, de maatschappelijke impact en de politieke gevoeligheid.

De commissie heeft ook andere projecten onderzocht, waaronder ook goed verlopen projecten, zoals de Sluiskiltunnel --laten wij die niet vergeten-- en projecten waarover men terecht bezorgd is. De heer Bierens had het al over Waterdunen; ook de fractie van het CDA heeft daar haar zorgen over. Perkpolder en het Natuurpakket Westerschelde zijn eveneens projecten die niet zonder risico's zijn.

Voorzitter. Mijn fractie vindt het belangrijk dat er duidelijkheid komt over overleg in beslotenheid. Laten wij duidelijk afspreken wanneer de Staten in beslotenheid worden geïnformeerd en hoe lang geheimhouding wordt opgelegd. Hoe dan ook: de CDA-fractie pleit voor zoveel mogelijk openbaarheid, tenzij er zwaarwichtige redenen zijn om in beslotenheid te moeten vergaderen.

De drie kerntaken van de Staten --ik doel op de kaderstellende, de controlerende en de volksvertegenwoordigende rol-- vormen de uitgangspunten voor de aanbevelingen, en dat is prima. De CDA-fractie hecht eraan deze rollen helder vorm te geven in het besluitvormingsproces en in het informatietraject met betrekking tot projecten. Het mag niet bij een rapport blijven dat in een la verdwijnt. Wij moeten ermee aan de slag, en alle fracties willen dat ook. Inmiddels is er binnen PS, GS en de ambtelijke organisatie al het nodige in gang gezet. Het college heeft in zijn reactie op het rapport aangegeven dat een ontwikkeltraject is ingezet, dat het de Staten eerder en op een andere wijze wil betrekken bij de processen en dat het verbeteringen voor de kaderstellende rol van de Staten wil faciliteren. Daarnaast zal een actievere rol voor het ambtelijke apparaat noodzakelijk zijn. Immers, wij zullen de verbeteringen met z'n allen, gericht op ons gezamenlijke doel, moeten bewerkstelligen.

Tijdens het fractievoorzittersoverleg is besloten dat hierover in januari verder wordt gesproken, zodat er echt concrete stappen worden gezet waarbij wij met de aanbevelingen van de onderzoekscommissie aan de slag gaan. De Commissie Dualisme kan natuurlijk een prima middel zijn om een goed vervolg te geven aan de aanbevelingen.

Voorzitter. Voor de CDA-fractie is het belangrijk in goed en dual contact te werken aan een goede verhouding, met vertrouwen in elkaar. Immers, vertrouwen is dé basis, waarbij men elkaars rol respecteert. Van belang is dat wij ons sámen --dus niet: "wij, zij"-- voor het Zeeuwse belang inzetten. Als je vertrouwen hebt, behoef je niet de hele trap te zien om daar de eerste stap op te zetten.

De heer **Willemse** (50Plus). Voorzitter. De fractie van 50Plus is na het aanvaarden van de motie in mei betrokken geweest bij de werkzaamheden van de tijdelijke commissie, ingesteld voor het voorbereiden van het onderzoek-Sloeweg. Voor een kersverse fractie als de onze was dit zeer leerzaam.

In het eindrapport wordt geconstateerd dat er veel is misgegaan. Mijn fractie is hierdoor geschokt. De uitspraken, in het rapport gedaan over de controlerende taak van de Staten, laten wat duidelijkheid betreft niets te wensen over. Mijn fractie is weliswaar wat het Sloeweg-project betreft op een rijdende trein gesprongen --en dat valt niet mee voor een 50-plusser-- maar zij vreest die sprong niet, zoals ook de parelduiker de modder niet vreest. De conclusies, verwoord in het rapport, zijn hard en geven ons nieuwe energie om projecten met volle aandacht te volgen.

Voorzitter. Het project-Sloeweg is met een kostenraming van zo'n slordige 85 miljoen ruim van start gegaan, met ook nog eens een dekking van 100 miljoen. Een rante positie, zo zou je zeggen. Hoe heeft het dan toch kunnen gebeuren dat zo'n project met 19 miljoen in de min schiet? Bij dit project hebben zowel GS als PS steken laten vallen. Het college heeft de Staten te weinig geïnformeerd en de Staten zijn onvoldoende alert geweest; ze hebben te weinig vragen gesteld. Mijn fractie spreekt de hoop uit dat het college de Staten beter op de hoogte zal houden zodat zij, als volksvertegenwoordigers, hun werk kunnen doen.

De fractie van 50-Plus trekt lessen uit het voorliggende rapport en verwacht dat dit ook geldt voor andere partijen en voor GS. Wij weten nu dat wij alert moeten zijn en dat wij ervoor moeten zorgen dat wij niet met een kluitje in het riet worden gestuurd.

Mijn fractie dankt de leden van de onderzoekscommissie voor het goede werk dat zij hebben verzet, en ook voor de snelle en adequate afhandeling van het onderzoek.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. "De parelduiker vreest de modder niet". Het is al eerder opgemerkt: het is inderdaad een passende titel voor een rapport naar aanleiding van een onderzoek dat eigenlijk niet nodig zou moeten zijn, maar dat in Zeeland hard nodig was. Dank voor het vele werk dat is verzet om dit onderzoek te verrichten, verzet door de leden van de onderzoekscommissie, door de mensen van de griffie enz.

Voorzitter. De fractie van GroenLinks was het eens met doel en opzet van het onderzoek, te verrichten door de Staten zélf. Zij kan zich vinden in het eindadvies, waarin wordt aangegeven dat het er vooral om gaat in te zetten op verbetertrajecten, gericht op de toekomst. Inderdaad, dáár gaat het om, meer dan om het verleden. De conclusies en

aanbevelingen, opgenomen in het eerder verschenen rapport van Necker van Naem --dat onderzoek werd gedaan in opdracht van GS-- waren helder en concreet. Mijn fractie heeft ze onderschreven. Ook in de conclusies en aanbevelingen die nu aan de Staten zijn voorgelegd, kan zij zich grotendeels vinden. Op de tweede conclusie --hierin wordt aangegeven dat GS de Staten onvoldoende heeft ingelicht en wordt gevraagd om zelf meer actief voorinformatie te gaan ophalen-- kom ik later nog terug.

Voorzitter. Mijn fractie heeft er behoefte aan om de inbreng van de directeur van de rekenkamer specifiek te noemen. Immers, er is een aantal nuttige tips voren gebracht en die tips zijn goed hanteerbaar voor de provincie. Ik som ze even op: waak voor tunnelvisie en groepsdenken; spreek vooraf af wat écht in verband met grote projecten geheim moet worden gehouden; wees vooral transparant tegenover elkaar en tegenover de burger; gebruik daarbij de WOB als leidraad; betrek PS en de samenleving vooral vooraf bij de planning. Deze aanbevelingen zijn ons uit het hart begrepen.

Eerlijk gezegd, voorzitter, heeft dit rapport GroenLinks niet zoveel nieuws gebracht. Wij blijven bij het standpunt dat wij al eerder in verband met het project-Sloeweg hebben verwoord. In zowel het ene als het andere rapport komt men terug op die éne datum die vanaf het begin, vanaf maart tot en met juni, door ons is genoemd, namelijk: 10 februari. Toen wist het college dat overschrijdingen dreigden, in tijd en geld, en het was duidelijk dat het niet om een gering bedrag ging. Nogmaals, anders had men geen taskforce ingesteld en waren niet de stappen gezet die daarna aan de orde kwamen. De heer Van Beveren is hiervoor opgestapt, en dat siert hem. Echter, duidelijk is dat hij hiervoor niet alléén verantwoordelijk was. Dat blijkt ook uit het voorliggende rapport. Mijn fractie komt hier niet opnieuw terug, om een herhaling van zetten te voorkomen.

Voorzitter. In één conclusie kan mijn fractie zich niet geheel vinden, namelijk de conclusie dat er met betrekking tot grote projecten te weinig aandacht bij partijen zou zijn, dat wij niet kritisch genoeg zouden zijn. Welnu, volgens mij zijn er in deze Staten bij alle aan de orde komende grote projecten telkens fracties geweest die op kritische wijze punten naar voren hebben gebracht. Ik beperk me tot de Sloeweg; daarvan weet ik zeker dat mijn fractie jaar-in-jaar-uit aan de bel heeft getrokken. Daarmee complimenteer ik de heer Harpe, mijn voorganger, die een en ander duidelijk en scherp aan de orde heeft gesteld. Hij heeft dit onder meer in 2013 met een motie gedaan, in verband met de second opinions. Hij had daarbij het gelijk volledig aan zijn zijde. Toen al werd er gewaarschuwd voor grote overschrijdingen.

Voorzitter. Het is altijd gemakkelijk om achteraf tot conclusies te komen maar geconstateerd moet worden dat de Staten deze signalen over het algemeen gewoon weg hebben geveegd. De heer Roeland zou ik willen voorhouden: dit rapport biedt een prachtig moment om de rollen eens om te draaien. Laten wij nu eens waarde hechten aan datgene wat door kleine fracties, oppositiefracties, wordt ingebracht. Immers, als zij het bij het rechte eind hebben -- zoals gold voor de heer Harpe-- is het goed om ook met die opmerkingen iets te doen. Of je nou coalitie, oppositie, GS of PS bent, dergelijke signalen moeten goed onderzocht en serieus genomen worden. Ik ga ervan uit --ik hoop het zeker-- dat wij in deze periode op die manier aan de slag gaan. Mevrouw Pijpelink heeft het ook al gezegd: het gaat om ieders rol. Welnu, ik pleit voor het serieus nemen van de rol van de kleinere fracties. De leden daarvan zijn gekozen en ze zijn er niet voor niets.

Tegen deze achtergrond, voorzitter, stel ik enkele vragen. Hoe willen GS en de coalitiepartijen omgaan met de kritische inbreng van oppositiepartijen?

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ik ben benieuwd naar het antwoord dat de heer Temmink zélf op deze vraag geeft. Wat zou hij als kleine partij willen?

De heer **Temmink** (GL). Ik heb getracht aan te geven dat ook de inbreng van kleine oppositiepartijen serieus moet worden genomen. Van belang is dat zij het gevoel krijgen dat zij ertoe doen, en dat het niet al bij voorbaat een kwestie is van coalitie tegenover oppositie. Dat laatste gevoel heb ik steeds gehad vanaf het moment dat ik hier op de tribune mocht zitten. Misschien is die indruk verkeerd geweest, maar ook aan de hand van de rapporten krijg ik het idee dat wij hier met elkáár voor de Zeeuwse zaken moeten zorgen. Nogmaals pleit ik ervoor dat de coalitie niet al bij voorbaat over de inbreng van kleinere partijen zegt: dat is oppositie; daar behoeven wij niet in mee te gaan.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ik ben benieuwd of de heer Temmink het met mij eens is dat vooruit kijken zeer belangrijk is en dat je je daarbij moet baseren op feiten en data. Wat mij bij deze discussie opvalt, is dat men blijft hangen in het verleden en blijft bij het punt dat men ooit had en toen niet kon maken. Als men in die attitude blijft hangen, helpt dat niet om het vizier op de toekomst gericht te krijgen.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ik hoop dat mevrouw Pijpelink goed heeft geluisterd naar het begin van mijn betoog, waarin ik heb aangegeven

dat GroenLinks naar de toekomst wil kijken. Vanaf het moment dat ik hier aantrad, heb ik gedegen onderzoek in allerlei zaken willen doen, maar ik heb ook aangegeven dat wij positief-kritisch in de oppositie zitten. Nogmaals, wij willen verder kijken, naar de toekomst, maar als nu het moment daar is om bij de behandeling van dit rapport zaken op tafel te leggen, wil ik van dat moment gebruikmaken, zoals ik dat ook vóór de zomer heb gedaan, gebaseerd op echte informatie en dus niet zomaar even uit de duim gezogen.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. De heer Temmink heeft aandacht gevraagd voor de positie en de rol van kleinere partijen in de oppositie. Hoe ziet hij die rol en positie voor grote partijen in de oppositie?

De heer **Temmink** (GL). U schetst nu een droombeeld en aan het tot stand brengen van die situatie zou ik graag meewerken. Waar het gaat om de wat grotere partijen die nu in de oppositie zitten, hebben die bij mijn weten hetzelfde verlangen, namelijk serieus genomen worden.

De heer **Bierens** (VVD). En dat past u ook toe op uw eigen partij? Ik denk nu even aan de periode 2007-2011, toen uw partij in de coalitie zat en de grote partijen VVD en PvdA deel uitmaakten van de oppositie. Ik moet toch eerlijk zeggen dat ik de houding die u nu bepleit, toen heb gemist. Voorzitter. Ook bij GroenLinks is er kennelijk sprake van voortschrijdend inzicht...

De heer **Temmink** (GL). Ik wil ver met u teruggaan, maar ik moet ook aan mijn spreektijd denken. In elk geval weet ik dat wij, toen wij in het college zaten, ons uiterste best hebben gedaan om Zeeland groener en duurzamer te maken, en ook socialer. Mochten wij wederom deel gaan uitmaken van het college, dan zullen wij hetzelfde doen.

De heer **Bierens** (VVD). U zou nu misschien even naar de publieke tribune kunnen kijken en het uw voorganger kunnen vragen...

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. De heer Temmink poneert de stelling dat de coalitie bij voorbaat niet luistert naar kleinere fracties. Dat zou ik graag onderbouwd zien met allerlei voorbeelden.

De heer **Temmink** (GL). Ik heb al aangegeven dat ik het laatste jaar van de vorige statenperiode vanaf de tribune mocht luisteren en ook is er sprake geweest van een dossieroverdracht. Ik heb voorts heel wat moties en andere aangelegenheden de revue zien passeren. Opvallend of niet, wanneer die zaken door de oppositie naar voren werden gebracht, werden ze niet aangenomen.

De heer **Roeland** (SGP). Het zou kunnen dat u zou hebben geconstateerd dat de coalitiepartijen, na goed te hebben geluisterd en na het maken van een afweging, hadden besloten om moties niet over te nemen, maar u zegt dat de coalitie al "bij voorbaat" ... enz. Welnu, dat wil ik mij niet gezegd laten hebben. Wij luisteren altijd, ook naar kleinere fracties. Het maakt ons niet uit hoe groot een fractie is. Wij luisteren naar iedereen.

De heer **Temmink** (GL). Dat neem ik zonder meer aan en ik neem de term "bij voorbaat" terug, mede om het ook met het oog op de toekomst helder en zuiver te houden. Echter, ik onderstreep toch dat er sprake is van een bepaalde tendens. Ik kan het misschien niet weerleggen maar als ik kijk naar al die moties en andere inhoudelijke zaken --en als ik het voorliggende rapport lees waarin het gaat over een bepaalde cultuur-- dan is mijn conclusie toch dat wij hier beter met elkaar moeten samenwerken. Wij moeten niet alleen luisteren naar elkaar maar vervolgens ook handelen. Straks komt er wellicht een mooie kans om dit alvast te demonstreren.

Voorzitter. Hoe haalbaar achten GS en alle politieke partijen de aanbeveling om meer proactief informatie te gaan inwinnen? Dit is vooral ook voor de kleinere fracties van belang, afgezet tegen de almaar groeiende berg stukken die de statenleden toegezonden krijgen.

Ten slotte merkt GroenLinks op dat Provinciale Staten met name ten aanzien van de aanbeveling inzake de rolverdeling en de cultuurverandering de regie niet alleen aan Gedeputeerde Staten moeten laten. Daar moeten wij echt sámen over praten en daarbij mag men blijven rekenen op een kritische, constructieve inbreng van GroenLinks, gericht op de toekomst.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Ik dank de heer Temmink voor zijn inbreng. Er was al veel gezegd, maar hij heeft de boel flink opgeschud; iedereen is er weer helemaal bij.

Tijdens de vergadering van de commissie Bestuur zijn de conclusies en aanbevelingen, opgenomen in het voorliggende rapport, al besproken. Ik noem in dat verband onze kaderstellende rol, onze controlerende rol, het samenspel tussen GS en PS en de externe oriëntatie op de maatschappelijke opgaven. Het zijn harde conclusies, voorzitter, maar mijn fractie onderschrijft de conclusie dat het beter moet. Wij zien het gezamenlijk te realiseren verbeterproces als belangrijk en urgent.

Het rapport draagt de titel "De parelduiker vreesde de modder niet". Aan de hand van dit beeld willen wij enkele ons inziens belangrijke aandachtspunten meegeven. De parel is in onze ogen het provinciale bestuur. Hoe ziet dat er

idealiter uit? GS en PS werken eensgezind en ook wendbaar aan de maatschappelijke opgaven, in goed samenspel met de ambtenaren, met regie op het samenspel met externe partijen en met "verbinden" als sleutelbegrip. Zeeland heeft geweldige kansen, voorzitter, en wat dat betreft moeten wij niet bang zijn om vies te worden, al is het niet onze stijl om met modder te gooien.

Hoe ging het eigenlijk bij het duiken naar parels? Al vierenhalfduizend jaar geleden dook men in Japan en Filippijnen wel twaalf tot twintig meter diep zonder duikuitrusting om schelpdieren op te vissen. Duizend kilo schelpen leverden slechts drie tot vier goede parels op. Wat leert ons dit? Voorzitter, om die parels te bemachtigen moet er hard worden gewerkt, en wij moeten diep gaan. Wij zijn er dus niet met wat gesprekken, sessies of goede voornemens. Bovendien is het een zaak van lange adem, van doorzetten.

Voorzitter. Mijn fractie wil op dit moment drie aanbevelingen doen, daarbij ook geïnspireerd door het recente adviesrapport "Besturen en verbinden" van de Raad voor openbaar bestuur. Die drie aanbevelingen zijn de volgende: opereer eensgezind, koester veelkleurige inbreng en heb focus op effect. Ik wil ze graag kort toelichten.

Zoek met elkaar naar de opgaven ten aanzien waarvan je gezamenlijk kunt optrekken, samen, doelgericht, en met lef om te veranderen. Voorzitter, wij zien nu dat de vluchtelingenkwestie zo'n thema is waarop wij met succes de verbinding vinden, met de zogenaamde regietafel. Die eensgezindheid verdient navolging, ook in verband met andere dossiers, zoals Campus Zeeland.

Wat de genoemde veelkleurigheid betreft kan worden gesteld: organiseer tegenspraak en kennisdeling en laat ruimte voor kritische geluiden. Durf om te gaan met diversiteit en andere meningen. Die ruimte maakt dat er beter wordt aangesloten op steeds sneller gaande veranderingen in de buitenwereld. Dit aanpassingsvermogen is cruciaal. Faciliteer de organisatie met een systeem waarmee de uitvoering van de verschillende rollen optimaal wordt ondersteund. Het hanteren van bestemmingsreserves is wat dat betreft een stapje voorwaarts en er liggen nog kansen in het inzichtelijk maken van datgene wat vastligt en datgene waarvoor nog keuzes openstaan. Daarmee wordt ook tegemoet gekomen aan datgene wat zojuist door GroenLinks is aangegeven. Vaak wordt er zoveel informatie aangeleverd dat het lastig is om daarin de juiste keuzes te maken. Er is wat dit betreft nog veel werk te verzetten; er zijn nog heel wat schelpen te verslepen en te openen.

Vervolgens de aanbeveling: focus op effect, resultaat. Voorzitter, ik bepleit hierbij aandacht voor de wet van Maier: effect is kwaliteit maal

acceptatie. In gewoon Nederlands komt dit op het volgende neer. Wij hebben nu een goed rapport -- alle waardering daarvoor-- maar nog maar weinig effect. Het risico bestaat nog steeds dat het in een la verdwijnt. Voor het bereiken van effect is nodig dat zaken worden doorgevoerd en geborgd waar het gaat om organisatie, rollen, structuur en cultuur. Daarbij moeten wij diep gaan, voorzitter, én het vergt tijd en lange adem.

Gelet op de complexiteit van de opgaven stellen wij voor om externe begeleiding in te zetten. Lopende projecten als Waterdunen en Tractaatweg bieden daarbij uitstekende kansen om snel en samen te leren en kennis te delen. Wij dienen nu eensgezind aan de slag te gaan, met een veelkleurige inbreng en met focus op effect. Dit alles, voorzitter, met de stralende Zeeuwse parel als lonkende stip aan de horizon.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. What's in a name? Dat zei Julia indertijd over de achternaam van haar geliefde Romeo, die uit een "verkeerde" familie kwam. Zij vond dat die naam niets afdeed aan de persoon in kwestie. Niettemin zijn er culturen waarin er niet zomaar een naam wordt gekozen, waarin een naam een duidelijke betekenis heeft voor de persoon. Op dit moment geldt dat voor het voorliggende rapport. Ik vind het bijzonder dat er voor deze naam is gekozen: "De parelduiker vreest de modder niet". Het is een negentiende-eeuwse uitdrukking voor een wel erg eenentwintigse-eeuws probleem: de legitimiteit van besluiten.

Het gaat om een groot bedrag, voorzitter, maar ook om de wijze waarop overheden met elkaar omgaan. Dit rapport had ook een andere naam kunnen dragen, zoals "Geen koe zo bont of er zit wel een vlekje aan" of "Wie zonder zonde is werpe de eerste steen". Die laatste uitspraak is tweeduizend jaar oud, maar nog heel actueel. Er is een gedeputeerde naar huis gestuurd en daar willen we het met z'n allen graag bij laten.

Voorzitter. Wij hebben veel waardering voor dit rapport dat veel handvatten biedt, maar niettemin willen wij er enkele kritische opmerkingen over maken. Het stuk is zeer diplomatiek opgesteld en daardoor is de overtuiging dat het in de toekomst allemaal wel beter zal gaan, wat minder. Op 10 februari van dit jaar nam het college een bepaald besluit, dat vérstreckende gevolgen had voor een groot financieel probleem. Er zijn beroepsbeoefenaren die vallen onder de wet Melding ongebruikelijke transacties. Ze zijn verplicht om met betrekking tot relatief kleine bedragen, 25.000 euro, transacties te melden. Voorzitter, wat hebben wij aan mooie regels en rapporten wanneer men zich daar op het moment supreme niet aan houdt?

De in het rapport verwoorde analyse --hoe gaan wij in deze provincie om met grote projecten? - vinden wij ontluisterend. Het gaat om grote belangen en veel geld en je krijgt het idee dat je als het ware wordt meegezogen in besluitvorming, dat je daar "ingerommeld" wordt. Wij twijfelen niet aan de oprechtheid van de actoren die het betreft, maar zetten toch vraagtekens bij de rechtmatigheid van bepaalde besluiten. Ook kun je twijfels hebben waar het gaat om de efficiency van het uitvoeringstraject. Ik ga daar nu niet nader op in. Belangrijker is de vraag hoe hiermee in de toekomst moet worden omgegaan.

Voorzitter. Zeeland Lokaal zou graag een routekaart zien met daarop duidelijke, controleerbare mijlpalen. Verder pleiten wij ervoor om beslotenheid alleen toe te passen wanneer dat strikt noodzakelijk is. Een poosje geleden ben ik voor het eerst aanwezig geweest bij een besloten vergadering, over het project-Perkpolder. Ik heb mij verbaasd over datgene wat daar werd gezegd, maar ik moet voorkomen dat ik wat dit betreft te ver ga, gelet op mijn plicht tot geheimhouding.

Mijn fractie zal scherp opletten waar het gaat om de implementatie van de in het rapport verwoorde conclusies. Verloopt die implementatie zonder gevolgen en vrijblijvend, of waait er werkelijk een andere wind in de Abdij? In het rapport wordt gesteld dat wij ons een spiegel moeten voorhouden, maar daar kan het natuurlijk niet bij blijven. De vraag rijst of wij als Provinciale Staten wel alert genoeg zijn. Zijn wij er bij als wij er bij moeten zijn, als het erop aankomt, to be of not to be?

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. In deze woorden van de heer Faasse proef ik toch een wat afwachtende houding, in de zin van: hoe gaat het in de Abdij? Hij heeft het vooral over de controlerende rol van Provinciale Staten, en niet over het proactief bezig zijn als statenlid, gericht op de toekomst. Dat had ik nu juist wél van de heer Faasse verwacht. Kan hij uitleggen waarom hij vandaag niet aangeeft dat hij ook proactief bezig wil zijn om te bewerkstelligen dat de Staten gaan doen wat volgens het rapport gedaan moet worden?

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Wij spreken nu over het rapport, maar daar wil ik niet flauw over doen. Met betrekking tot bepaalde projecten zullen wij onze mening niet onder stoelen of banken steken. Ik had het zojuist al over het project-Perkpolder en ik denk dat wij wat dat betreft een flinke rol zullen gaan spelen, voor zover dat mogelijk is in het kader van de rol die wij als statenfractie hebben.

De heer **Roeland** (SGP). Naar het zich laat aanzien, voorzitter, zullen wij in de

januarivergadering van het Presidium verder van gedachte gaan wisselen over onze eigen rol. Is de heer Faasse bereid om actief aan die discussie deel te nemen?

De heer **Faasse** (ZL). Waarom twijfelt u eraan dat dat het geval zou zijn?

De heer **Roeland** (SGP). Door uw bijdrage van vandaag.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Ik ben, geloof ik, de tiende spreker bij deze behandeling en ik heb gezegd wat ik wilde zeggen.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ik onderschrijf de woorden van de heer Roeland, die mij net voor was. De heer Faasse heeft het over het rapport en over datgene wat in de toekomst nodig is, maar ook mij is opgevallen dat hij voornamelijk een afwachtende houding aanneemt. Ook ik vraag mij af of hij suggesties heeft, voor zichzelf en voor de Staten. Immers, het rapport gaat vooral over de rol van Provinciale Staten. Een zekere zelfreflectie - -daartoe heb ik in mijn betoog opgeroepen-- mis ik in zijn bijdrage. Ik ben benieuwd naar de proactieve houding van de heer Faasse, zoals die ook door de heer Roeland is bedoeld.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Ik heb het gehad over het plaatsen van mijlpalen die goed controleerbaar zijn. Daarop zal mijn bijdrage zich richten.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Om te beginnen wil ik enkele complimenten uitdelen, allereerst aan de leden van de onderzoekscommissie die prima werk hebben geleverd. Ook is een compliment op zijn plaats voor het rapport.

De PvZ wil een bijdrage leveren aan een betere samenwerking tussen PS en GS, maar zij plaatst niettemin enkele kritische kanttekeningen. Het orgaan PS is in het rapport van Necker van Naem in gebreke gesteld, onder andere met betrekking tot zijn proactieve controlerende taak, het "doorvragen". Mijn fractie heeft jarenlang, tot vervelens toe, aandacht gevraagd voor het project Waterdunen, met als hoogtepunten de op 8 juli 2011 door haar ingediende motie van treurnis aangaande de informatievoorziening, en de op 15 maart 2013 door haar ingediende motie met als kernpunt een verzoek aan het adres van de rekenkamer.

De laatste motie wordt ook in het rapport van Necker van Naem genoemd en vandaag dien ik haar wederom in, als "herkansingsmotie". Wij achten het genoemde verzoek nog steeds noodzakelijk. De rekenkamer wordt verzocht het project-Waterdunen nu eens grondig door te



lichten. Later vandaag, bij de behandeling van het agendapunt "Moties niet behorend bij een agendapunt", zal ik de bedoelde motie indienen en toelichten. Zij werd destijds door het college ontraden en kreeg onvoldoende steun in de Staten. Daarmee kom ik bij het betoog van de fractie van GroenLinks: als je als kleinere fractie een signaal wil afgeven, heb je in de Staten een meerderheid nodig om je doel te bereiken. Helaas kregen wij hiervoor eerder onvoldoende steun, en dus krijgen de Staten vandaag van de PvZ een herkansing. Deze keer hopen wij op voldoende steun. Een dergelijk verzoek hebben wij overigens al diverse malen rechtstreeks aan de rekenkamer doen toekomen, maar de Rekenkamer Zeeland is een onafhankelijk orgaan dat zelf bepaalt of een onderzoek wordt verricht of niet. Inmiddels heb ik wél positief nieuws, in die zin dat Waterdunen inmiddels op de groslijst staat.

Voorzitter. Ik wil een lans breken voor (oud)statenleden en fracties die wel degelijk "doorgevraagd" hebben, waaronder de fractie van GroenLinks. Diverse malen is aandacht gevraagd voor de Sloeweg. Echter, die fractie is, evenals die van de PvZ, niet serieus genomen door het college.

Zijn er lessen getrokken uit het rapport van Necker van Naem? Voorzitter. Ik constateer dat ik wederom zonder resultaat in de gezamenlijke commissievergadering van 16 oktober namens de PvZ, zelfs in twee termijnen, vragen heb gesteld over onder meer Waterdunen en Thermphos. Van twee gedeputeerden kreeg ik toezeggingen aangaande de beantwoording van mijn vragen. De toezegging betreffende de beantwoording van mijn vragen over Thermphos kreeg ik voor de tweede maal. Inmiddels heb ik, na maanden, een derde mondelinge toezegging gekregen, maar antwoorden op mijn vragen ontbreken nog steeds. Daarenboven ontbrak in de toezeggingenlijst de toezegging aangaande de beantwoording van vragen over Waterdunen. Naar aanleiding daarvan heb ik op 29 oktober besloten mijn vragen over Waterdunen in artikel 44-vorm in te dienen. Daarmee had ik in elk geval recht op beantwoording binnen dertig dagen. Echter, ook dat biedt geen garantie op serieuze antwoorden, zoals bij de uiteindelijke beantwoording op 25 november en in het verleden reeds vaak is gebleken.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ik ben benieuwd tot welke vragen aan het adres van de onderzoekscommissie dit verhaal leidt. Volgens mij zijn wij nu bezig met het rapport "De parelduiker vreest de modder niet". Welke vragen vloeien hier nu uit voort voor de onderzoekscommissie?

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter, collega Roeland zal bij het laatste gedeelte van mijn betoog vernemen wat de kern daarvan is. Ik zal mijn

betoog besluiten met de woorden waarmee ik begonnen ben, en dan wordt het volledig helder.

In de vergadering van de commissie Bestuur, gehouden op 20 november, is door een aantal fracties volledig vertrouwen in het college uitgesproken. Mijn conclusie is --nadat ik namens de PvZ wederom heb doorgevraagd, zoals ik dat ook in het verleden steeds heb gedaan-- dat er, zelfs nadat eenieder de vernietigende conclusies van het rapport Necker van Naem tot zich heeft genomen, helaas tot op heden niets, maar dan ook niets is veranderd. Die conclusie neem ik geheel en al voor mijn verantwoordelijkheid.

Ik herhaal, voorzitter, dat de fractie van de PvZ een bijdrage wil leveren aan een betere samenwerking tussen PS en GS. Ik houd hoop; wij zullen het samen moeten doen, samen de schouders eronder. Wij, GS en PS, zijn één team en moeten rekening houden met de beeldvorming naar buiten toe. Wij hebben moeilijke jaren gehad en debacles en tegenvallers meegemaakt. Als je dan een provinciaal eindejaarsfeest en een nieuwjaarsreceptie organiseert... Wil het provinciebestuur alsjeblieft rekening houden met de beeldvorming naar buiten toe? Ik zal het eigen nest niet bevuilden en dit daarom niet nader toelichten.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Als ik de heer Babijn goed heb begrepen, heeft hij ondanks zijn vele kritische opmerkingen het voornemen om in goed samenspel met GS het goede voor Zeeland te gaan doen. Dat betekent in mijn ogen dat hij tóch vertrouwen heeft in het voltallige college.

De heer **Babijn** (PvZ). Ik bevestig deze conclusie.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ook de heer Babijn bepleit dat de kleinere partijen serieus worden genomen en hij verwijst daarbij naar enkele moties die niet door de Staten zijn gesteund. Mag ik daaruit de conclusie trekken dat "serieus genomen worden" uitsluitend voor hem te maken heeft met het al dan niet aannemen van moties? Of zijn er nog andere opties? Bij het stellen van deze vraag kijk ik naar de heer Babijn als lid van Provinciale Staten en naar de gang van zaken intern, binnen PS. Zijn er wat hem betreft ook andere instrumenten mogelijk aan de hand waarvan hij het gevoel kan krijgen dat hij serieus wordt genomen? Wat het getalsmatige aspect betreft --wij kunnen allemaal rekenen-- is de kans voor kleinere partijen om moties aangenomen te krijgen natuurlijk kleiner. Ik krijg uit het betoog van de heer Babijn de indruk dat het gevoel serieus genomen te worden, vooral daarvan afhankelijk is.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Collega Pijpelink trekt een verkeerde conclusie. Met "serieus genomen worden" bedoel ik ook dat, als er op

diverse momenten vragen worden gesteld, er open en eerlijk wordt geantwoord.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Maar daarbij gaat het om het college van GS.

De heer **Babijn** (PvZ). Het gaat dus niet alleen om het al dan niet aanvaarden van moties. Ik verwijs naar de volgende gang van zaken. Tijdens een zicht op beleid-bijeenkomst stelt een andere fractievoorzitter, die van het CDA, een vraag over de inlaatduiker van Waterdunen. Zij krijgt vervolgens een antwoord dat afwijkt van het antwoord dat ik op mijn schriftelijke vragen hierover heb ontvangen. Het wijkt ook af van een ánder antwoord waaruit naar voren komt dat het desbetreffende risico nu bij het waterschap berust en voor 2,7 miljoen is afgekocht. Vervolgens vernemen wij van het waterschap dat het bedoelde risico de volgende week op de agenda staat, waarbij de verdeling tussen ontwikkelaar, provincie en waterschap aan de orde komt. Met andere woorden: die antwoorden kloppen niet. Als je serieus wil deelnemen aan de besluitvorming en in dat verband precies wil weten hoe een en ander in elkaar zit, wil je ook op dit onderdeel serieus genomen worden. De op gestelde vragen gegeven antwoorden moeten kloppen; daar hebben wij recht op.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Ik constateer, voorzitter, dat de heer Babijn mijn vraag niet goed heeft begrepen. Het voorbeeld dat hij nu geeft, heeft betrekking op het college van GS, terwijl hij het eerder in verband met "niet serieus genomen worden" had over de coalitiepartijen, hetgeen een interne aangelegenheid van PS is. Mijn vraag ging dáárover. Zijn er manieren denkbaar waardoor kleinere partijen --ook als moties niet worden aangenomen-- toch het gevoel krijgen dat zij door PS serieus worden genomen? Ik stel deze vraag niet als aanval, maar echt om het instrumentarium dat wij als volksvertegenwoordiging met elkaar hebben, krachtiger te maken.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik heb mijn collega's in PS niet aangevallen, maar mijn pijlen gericht op GS. Het is voorts aan de kleinere fracties om de collega's te overtuigen. In het verleden hebben wij een aantal zaken als zeer serieus naar voren gebracht, maar wij ondervonden daarbij onvoldoende steun. Daar moet je je in een democratie bij neerleggen. Vandaar dat ik de motie die ik vandaag later zal indienen, een "motie van herkansing" noem. In onze optiek hadden de Staten deze motie de vorige keer moeten aannemen. Als dat was gebeurd, waren wij nu verder geweest met betrekking tot de informatievoorziening en waren wij als PS wat dit

betreft niet in gebreke gesteld. Ik hoop vandaag voldoende steun te krijgen voor deze motie, en voor de rest wil ik niemand in gebreke stellen. Nogmaals, wij zullen het sámen moeten doen. Daar heb ik vertrouwen in, maar in dit korte tijdsbestek heb ik nog onvoldoende verbeteringen geconstateerd. Wij houden hoop.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter, met deze laatste worden ben ik blij, maar de heer Babijn zei zojuist wel érg vurig: er is nog helemaal niets veranderd. Hij zwakt dit gelukkig nu wat af, maar de CDA-fractie neemt hiervan afstand. Er is een nieuw college aangetreden en op 10 oktober is er een miniconferentie geweest. De heer Babijn was daarbij niet aanwezig, hetgeen jammer is; een gemiste kans. Bij die gelegenheid is er in openheid gesproken over mogelijkheden om de komende vier jaar in vertrouwen met elkaar om te gaan en om de nodige stappen te zetten. Daar komt ook een vervolg op. Ik vind het niet terecht dat de heer Babijn stelt dat er nog helemaal geen veranderingen kunnen worden gezien.

Wél begrijp ik de kritiek van de heer Babijn als hij erop wijst dat door hem gestelde vragen nog niet zijn beantwoord. Of dat zo is, weet ik even niet maar ik denk dan: misschien kunt nu nog eens informeren, in de zin van: krijg ik daar nog eens antwoord op? Als hij een afwachtende houding aanneemt... Misschien is het erdoor geglipt. De door hem bedoelde zorgen over Waterdunen hebben wij óók.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik ben wel eens verhinderd. Ik was met kennisgeving afwezig. Ik probeer zoveel mogelijk vergaderingen bij te wonen, om kennis op te doen.

Wat het aspect collegialiteit betreft blijf ik positief. Ik heb begrip voor de opmerkingen van mevrouw De Milliano als voorzitter van de CDA-fractie.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**. Tijdens de schorsing heeft de onderzoekscommissie zich gebogen over de vraag hoe de beantwoording plaatsvindt en wie de beantwoording voor zijn rekening neemt. De commissie heeft besloten dat de vicevoorzitter reageert op de inbreng van de Staten. Daarom geef ik graag het woord aan de heer Van Gent.

De heer **Van Gent** (VVD). Voorzitter. De onderzoekscommissie heeft geconstateerd dat er veel over het rapport is gezegd, maar dat haar niet zoveel vragen zijn gesteld.

Door de fractie van Zeeland Lokaal is gesteld dat er sprake is van een diplomatiek rapport. Voorzitter. Natuurlijk hebben wij heel veel reacties op het rapport gehad en daarbij is ons opgevallen dat er veel verschillende kwalificaties zijn verwoord, waaronder "scherp" en "hard". Nu is het rapport weer "diplomatiek". Overigens, ik meen dat de heer Faasse ook het woord "ontluisterend" heeft gebruikt. Hij kan dus blijkbaar ook andere dingen in het rapport vinden. Hoe dan ook, de veelkleurigheid waarover de CU-fractie heeft gesproken, komt al tot uitdrukking in de interpretatie van het rapport.

Wij hebben de indruk, voorzitter, dat velen zich kunnen herkennen in de verwoorde aanbevelingen, hetgeen ons natuurlijk deugd doet. Immers, dat is ons inziens het belangrijkste onderdeel van het rapport. Door verschillende fracties is de vraag gesteld hoe ervoor kan worden gezorgd dat de aanbevelingen ook werkelijk leiden tot veranderingen. Duidelijk is dat het deels structurele aanbevelingen zijn. Die zijn het gemakkelijkst omdat je het daarbij hebt over de spelregels. Wij denken echt dat, door duidelijke spelregels op te stellen, de voor grote projecten noodzakelijke fasering kan worden aangebracht, waardoor de Staten veel meer de gelegenheid krijgen om, gedurende de projecten, een visie en een mening te geven, veel méér dan in het verleden is gebeurd.

Daarnaast wordt er gesproken over cultuurveranderingen en die zijn veel lastiger te implementeren. Het zit een beetje "tussen onze oren" en wij willen wat dit betreft vooral aansluiten bij de woorden van mevrouw Pijpelink die duidelijk heeft gezegd: hier ligt een taak voor onszelf. Ik voeg daaraan toe dat, als wij ons als Staten over zaken buigen, niet altijd het idee moet zijn dat wij het allemaal met elkaar eens moeten zijn. Neen, voorzitter, bij voorkeur niet. Juist ook de bijdragen van allerlei partijen, ook oppositiepartijen die een bepaalde visie hebben, houden ons scherp. Kritiek, ook in de richting van het college van GS, is in dit hele proces zeer belangrijk. De aanbeveling van mevrouw Pijpelink dat het vooral om de inhoud dient te gaan, en niet zozeer om meningenaandacht, is ons uit het hart gegrepen.

Voorzitter. Door de SGP-fractie zijn enkele inhoudelijke vragen gesteld. De heer Roeland schetst het beeld van de studeerkamer waarin hij dit rapport leest. Daar kan ik mij wel in herkennen: bij flakkerend kaarslicht... Hij vraagt zich af waarom bepaalde mensen niet zijn geïnterviewd en hij noemt in dit verband de provinciesecretaris. Ik wijs hem erop dat op blz. 45 wordt vermeld dat er op 9 september een interview met hem is geweest.

Misschien heeft het flakkerend kaarslicht hierop niet voldoende licht laten schijnen...

Inderdaad is gedeputeerde De Reu niet ondervraagd, en wel om de volgende reden. De gedeputeerden zijn met name ondervraagd in hun hoedanigheid als politiek-verantwoordelijken voor de grote projecten. Wij hebben een schifting gemaakt; niet álle grote projecten zijn aan bod gekomen. Voor de heer De Reu zat er geen groot project bij waarover hij ondervraagd zou kunnen worden.

Waarom is de commissaris niet geïnterviewd? Voorzitter. Ik vraag aandacht voor de opdracht van de onderzoekscommissie. Onze opdracht was om naar de toekomst te kijken en tegen die achtergrond aanbevelingen te doen. Daarbij bouwden wij natuurlijk heel nadrukkelijk voort op de oude rapporten, waaronder het interne rapport naar aanleiding van het onderzoek dat GS heeft gedaan. In die hoedanigheid is de commissaris wél geïnterviewd. Die informatie en die gegevens hebben wij dus wel degelijk gebruikt. Onze opdracht hield niet in dat wij de hele Sloeweg-kwestie weer zouden gaan onderzoeken. Het ging om de vraag: hoe kunnen wij nu verder, en er in de toekomst voor zorgen dat dergelijke debacles niet meer voorkomen?

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Is de commissie niet van mening dat het verstandiger zou zijn geweest om in het rapport daarnaar te verwijzen? Uit het rapport blijkt nu niet dat hieraan aandacht is geschonken.

De heer **Van Gent** (VVD). Volgens mij wordt wél in het rapport vermeld dat de onderzoekscommissie voortbouwt op vorige onderzoeken. Ik voeg hieraan toe dat gedurende het proces regelmatig overleg heeft plaatsgevonden met de commissaris. Te zeggen dat hij verder niet betrokken is geweest bij de totstandkoming van het rapport, is niet juist.

De heer **Roeland** (SGP). Dat er tijdens het proces overleg is geweest met de commissaris verbaast mij. Ik zou mij kunnen voorstellen dat de commissie de commissaris uitlegt hoe het proces verloopt, maar ik begrijp nu dat er ook inhoudelijk overleg met hem is geweest. Dat maak ik uit de nu gemaakte opmerking op.

De heer **Van Gent** (VVD). Voorzitter, ik moet mijn woorden verbeteren. De heer Roeland heeft immers gelijk: het ging niet zozeer om inhoudelijke aspecten, maar meer over het hele proces, welke interviews er zouden plaatsvinden enz. Ook is er vooraf overleg met bijvoorbeeld de provinciale secretaris geweest, in de zin van: wij zouden graag deze mensen willen interviewen. Met andere woorden: niet op de inhoud maar wel op het

proces. Wij hebben de commissaris daarover geïnformeerd; laat ik het zó zeggen.

De **voorzitter**. Ik dank de leden van de onderzoekscommissie voor het verrichten van hun werkzaamheden en de heer Van Gent voor zijn beantwoording. De vraag rijst vervolgens of hiermee naar het oordeel van de Staten door de commissie op voldoende wijze is gereageerd. Mij blijkt dat dat het geval is.

Namens het college van GS zullen de heer De Bat en ik op enkele vragen reageren.

## Voorzitter: de heer Roeland

De heer **Polman** (CvdK). Voorzitter. Er zijn het college van GS niet veel vragen gesteld, maar op de wél gestelde vragen gaan wij graag in. Meer in het algemeen kan ik zeggen dat wij ernaar uitzien om samen met de Staten op grond van de gedane aanbevelingen de weg in te slaan die door de woordvoerders is aangegeven. Eén van de voorbeelden van die werkwijze is het feit dat wij op 10 oktober, tijdens de werkzaamheden van de onderzoekscommissie, elkaar in de ogen hebben gekeken. Nogmaals, wij zien ernaar uit om in goed samenspel met de Staten hieraan een vervolg te geven.

Door de PVV-fractie is gevraagd hoe écht uit een en ander lering kan worden getrokken, zodat herhaling kan worden voorkomen van datgene wat wij hebben meegemaakt. Voorzitter. Het college heeft geprobeerd om --ook in lijn met de wijze waarop de Staten zijn geïnformeerd over de ontwikkeling van de organisatie-- in zijn brief aan te geven hoe het de Staten van dienst wil zijn. Maar dat niet alleen; wij willen in gezamenlijkheid nagaan hoe wij ook de rol van de Staten kunnen versterken. In die geest wil het college concreet verder werken, samen met de Staten.

De fractie van D66 vraagt hoe het primaat van de Staten wordt gegarandeerd waar het gaat om het aanwijzen van grote projecten en het vaststellen van de kaders daarvoor. Voorzitter. Hierop zal gedeputeerde De Bat nader ingaan.

De SP-fractie stelt een vraag over mijn betrokkenheid bij de besluitvorming die op 10 februari in het college van GS plaatsvond. Besloten werd om op dat moment de Staten nog niet te informeren. Voorzitter. Ik ben natuurlijk een diplomaat, maar ik hoop toch ook eerlijk te zijn. Mij wordt gevraagd om niet zo diplomatiek te antwoorden, maar ik probeer wel bij de waarheid te blijven. Gedurende het proces van de onderzoekscommissie heeft de PVV-fractie

schriftelijke vragen gesteld, precies op dit punt. Naar de beantwoording van die vragen zou ik willen verwijzen. Daarin is mijn rol expliciet aangegeven. Ik herhaal het nog even.

Op 10 februari was de situatie zodanig in GS aan de orde dat kennis was genomen van de technische en financiële voortgang van het project. Dat waren signalen die aangaven dat het project niet toereikend zou zijn om het volgens de beoogde scope uit te voeren. Toen is besloten om de heer Vrijdag aan te stellen als projectdirecteur om het project door te lichten. Zijn opdracht was, mede in de geest van eerdere uitspraken van de Staten, om de Sloeweg zoveel mogelijk op tijd en binnen het budget te realiseren. Op dat moment waren dus nog niet de feiten bekend, maar werd opdracht gegeven om verder te onderzoeken, opdat het college van GS eerst zou weten wat er concreet aan de hand was.

Ik heb bij die gelegenheid aan de orde gesteld dat het wellicht toch beter was om de Staten ook over dit proces te informeren, maar de conclusie in GS was dat er eerst zicht zou moeten komen op aard en omvang van het probleem en mogelijke oplossingen. Gedeputeerde Van Heukelom heeft eerder al namens GS aangegeven dat het --achteraf gezien, met de kennis sinds 18 april-- beter was geweest om de Staten eerder, dat wil zeggen al in februari, te informeren over mogelijke overschrijdingen van het budget. Dit, voorzitter, is wat ik eerder heb geantwoord en wat ik nu wil herhalen.

De fractie van GroenLinks heeft de vraag gesteld of kleinere partijen wel echt serieus worden genomen. Deze vraag legt zij zowel GS als PS voor. Voorzitter. Wij moeten, willen en zullen alle statenleden even serieus nemen. Dit is zeer belangrijk, ook in verband met de sfeer van de verbeteringen die wij met elkaar willen bereiken. Ik zeg ook als voorzitter van Provinciale Staten dat wij met elkaar op grond van de inhoud tot afwegingen komen en de naar voren gebrachte argumenten serieus nemen. Vervolgens kunnen er met betrekking tot de oordeelsvorming verschillen optreden, maar alle leden van de Staten zijn democratisch gekozen en zij dienen ten volle in hun recht te komen om in gezamenlijkheid de besluitvorming goed te kunnen voorbereiden. Het is een boodschap die ook het college van GS goed heeft verstaan, en zo wil het college er ook mee omgaan.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Er zijn enkele vragen gesteld over de grote projecten, het kader daarvoor en de controle die erop kan plaatsvinden. Al eerder hebben wij met elkaar gewisseld dat het van belang is om samen tot een definitie van grote projecten te komen en ook samen na te gaan hoe daarop goed kan worden gecontroleerd. Dat is niet

iets waarin wij uniek zijn; het is een worsteling die op veel plekken plaatsvindt, bij het Rijk, bij gemeenten en bij andere provincies. Tegen die achtergrond is het ook nuttig geweest dat de onderzoekscommissie met externen heeft gesproken die op dit terrein ervaring hebben opgedaan.

Het is vervolgens aan ons, PS en GS, om samen dat kader vast te stellen. Wij dienen dit in een proces te zetten. Wij moeten informatie ophalen, goede voorbeelden van elders halen en zorgen dat wij dit gezamenlijk oppakken. Als wij vervolgens kunnen beslissen wat grote projecten zijn, aan welke voorwaarden ze moeten voldoen en op welke manier de controle kan worden toegepast, kan het controlemechanisme in werking worden gesteld. Dat dienen wij te doen voor al datgene wat wij aan projecten hebben en voor al datgene wat er nog aan projecten komt. Wij zullen trachten om veel informatie te verzamelen en van elders goede voorbeelden te halen. Er zijn heel concrete kaders te verkrijgen. Wij zullen dit vervolgens met de Staten delen om daarna gezamenlijk te beslissen hoe wij hiermee ook in Zeeland aan de slag kunnen gaan.

Ik denk, voorzitter, dat dit een werkwijze is die past bij de manier waarop wij willen werken. Het college van GS bereidt zaken voor en houdt daarbij rekening met de tijdsinvestering van de statenleden. Het vraagt allemaal veel tijd en overleg, wil men gezamenlijk tot beslissingen komen. Als wij het op een goede manier doen en voor de juiste informatie zorgen, kan gezamenlijk worden beslist hoe de kaders tot stand komen. Ik meen dat wij vervolgens, op korte termijn in het nieuwe jaar, op die manier de grote projecten kunnen gaan volgen. Wij kunnen er op deze manier voor zorgen dat wij de controle daarop prima in orde hebben. Waar het kan, proberen wij hierop al voor te sorteren. Ik denk hierbij aan het inschakelen van de accountant bij Waterdunen.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ik dank de commissaris en de gedeputeerde voor hun toelichting, en stel nog een vraag. In de aanbevelingen wordt duidelijk gesteld dat wat de grote projecten betreft uiteindelijk het primaat dient te berusten bij de Staten. Voor alle helderheid vraag ik het college hoe het daar tegenaan kijkt.

De heer **De Bat** (GS). Volgens mij is dat zo. Dat is het korte antwoord op deze vraag. Het primaat en de financiële controle zijn zaken voor de Staten en wij moeten ervoor zorgen dat zij deze taken kunnen uitvoeren.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. In verband met het primaat noemt de gedeputeerde de financiën. Ziet hij het primaat van de Staten in relatie met de

kaderstelling alleen op financieel gebied, of ook breder? Mijns inziens is dit aspect van belang in verband met de grote projecten.

De heer **De Bat** (GS). Het ligt breder, voorzitter, maar hóeveel breder... Dat moet je nou juist in zo'n kader met elkaar afspreken. Wij zouden natuurlijk álles terug kunnen brengen bij Provinciale Staten maar ik heb het al gehad over de tijdsinvestering van de statenleden. Wij moeten ervoor zorgen dat een en ander goed wordt voorbereid en dat wij éérst met elkaar het kader formuleren. Daar zit het aspect financiën als hoofdmoot in --dat is het terrein waarop het primaat van de Staten écht ligt-- maar er valt natuurlijk veel meer onder, waaronder de vraag: wanneer is er sprake van een groot project?

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Ik waardeer het dat de gedeputeerde betrokkenheid toont waar het gaat om de tijdsbesteding van statenleden, maar daar moet hij niet al te kinderachtig mee omgaan. Ik acht ze alle 39 goed in staat om te piepen als dat nodig blijkt te zijn.

De voorbereiding door het college is inderdaad belangrijk maar wij willen er geen misverstand over laten bestaan dat in verband met de kaderstelling het primaat inderdaad bij de Staten berust. Laten wij dat nu maar duidelijk stellen. Als het college het daar niet mee eens is, is dat zijn goed recht, maar wij willen er duidelijkheid over, zodat er geen sprake is van vermenging. De kaderstellende rol berust bij de Staten om de controlerende taak goed te kunnen invullen. Af en toe proef ik toch dat dit tot misverstanden kan leiden. Als die misverstanden er inderdaad zijn, moeten wij die er op korte termijn uithalen.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Kaderstellen is een rol en controleren is een rol. De Staten hebben ze allebei, en dat beseft het college heel goed. Wij gaan juist proberen om met elkaar het verband daartussen goed vorm te geven, zodat het op een goede manier kan. Dat is wat we doen.

#### Voorzitter: de heer Polman

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Ik dank de heer Van Gent, de commissaris en gedeputeerde De Bat voor hun reacties.

Het is belangrijk dat zo iets als het Sloeweg-debacle niet nog eens gebeurt. Immers, zo'n debacle is schadelijk voor het vertrouwen van de inwoners van Zeeland in hun provinciale bestuur, en daar is niemand mee gebaat.

De PVV-fractie heeft alle vertrouwen in dit college. Daarnaast is zij van oordeel dat er voor het college en de ambtelijke organisatie een ontwikkelopgave ligt. Bovendien is het van belang dat de Staten hun kaderstellende en controlerende rol beter gaan uitvoeren. Dat laatste is niet vrijblijvend. Immers, Staten en college vormen samen het bestuur van de provincie Zeeland.

Het is uitstekend om een Werkgroep duaal functioneren in te stellen, bestaande PS- en GS-leden, maar daarnaast is mijn fractie er een voorstander van dat zowel over de kaderstellende als de controlerende rol van de Staten eens van gedachte wordt gewisseld in de commissie Bestuur.

In elk geval, voorzitter, zullen wij ons ervoor inspannen dat het onderhavige rapport niet in een la verdwijnt. Met belangstelling zien wij de voornemens van het college tegemoet ten aanzien van het ontwikkeltraject voor de ambtelijke organisatie.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Ik heb in eerste termijn enkele opmerkingen van andere fracties gehoord waarop ik in tweede termijn wil ingaan. Mijns inziens praten wij nu over een onderwerp waarover wij niet alleen met het college maar ook met elkaar discussiëren.

Allereerst kan ik zeggen dat wij tevreden zijn met de beantwoording door het college. Maar ja, wij kijken hierbij óók naar onszelf. Het gaat over "veranderen" en daar zitten twee woorden in, namelijk "ver" en "anderen", maar vooral gaat het om de vraag hoe wij zélf veranderen, hoe wij anders, vooral beter in het politiek-bestuurlijke samenspel met elkaar en het college de provincie kunnen dienen. Tegen die achtergrond moeten wij scherp zijn en vrij en onafhankelijk denken. Daarop kom ik later nog terug.

De heer Roeland sneerde naar een oud-statenlid van GroenLinks. Ik stel voor, voorzitter, dat wij er geen gewoonte van maken om mensen aan te spreken die niet aan de vergadering deelnemen. Wij beschouwen dit dan ook graag als een grap, maar wij hopen wel dat deze vorm van humor ook voor de heer Harpe duidelijk is. Laten wij er dus maar op rekenen dat GroenLinks ook coalitiepartijen zoals de SGP niet serieus neemt.

Immers, ook daar gaat het vandaag om: het serieus nemen van elkaar. Ik kan mij wel wat voorstellen bij de gevoelens die wat dat betreft leven bij andere, nog kleinere oppositiepartijen, maar uiteindelijk komt dit voort uit het feit dat het de coalitie is die de oppositie definieert. Het gaat dus om een keuze die niet door jezelf, als oppositiepartij, wordt gemaakt; die wordt impliciet gemaakt door een aantal partijen die een akkoord sluiten. Niettemin staan wij sámen voor een aantal maatschappelijke opgaven en voor de vrijwillige aanvaarde verplichting om meer externe oriëntatie

in te brengen, om voor de grote projecten betere kaders te stellen en om beter, scherper te controleren.

Door de fractie van de ChristenUnie is gesteld: "effect is kwaliteit maal acceptatie". Voorzitter, wel vaker zijn wij het voor tweederde eens met die fractie; dat is ook nu het geval. Ik zou willen voorstellen om de "a" van "acceptatie" te vervangen door de "a" van "ambitie". Immers, effect bereik je alleen maar wanneer je ambitieuze doelen stelt, en "acceptatie" maakt het misschien soms wat te gemakkelijk. Dat moeten we vooral niet willen.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Ik vind het interessant dat de heer Veraart de wet van Maier probeert te verbouwen, maar bij "acceptatie" gaat het er nou juist om dat er wordt geïmplementeerd; acceptatie leidt tot actie. Wat "ambitie" betreft zien wij vaak dat het blijft bij intenties. Met andere woorden: wat mij betreft zijn wij het voor nul procent met elkaar eens. De heer Veraart komt echt met een ándere definitie.

De heer **Veraart** (D66). Het is inderdaad een andere, en ik vind haar beter, maar wij hebben het er nog wel eens over. Ook oude wetten moet je zo nu en dan veranderen...

Voorzitter. Nu we het toch over de historie hebben: het rapport heet "De parelduiker vreest de modder niet". Het gaat om een citaat van Multatuli en daarom ben ik maar weer eens in de boeken gedoken, zij het niet in mijn studeerkamer, maar gewoon met mijn iPad... Ik vond een stukje biografie uit 1911 van Eduard Douwes Dekker, ook wel bekend als Multatuli: "Hij heeft frisheid en leven gebracht in een tijd waarin ons volk in zelfvoldaanheid langs platgetreden wegen voortsukkelde. Door schel licht te laten vallen op ongekende zaken heeft Multatuli de mensen geprikkeld tot vrij en zelfstandig onderzoek". Voorzitter, ik stel voor dat wij allen deze oproep, opgenomen in de genoemde biografie, geschreven voor Molhuysen en Blok, tot onze taak rekenen: vrij en zelfstandig onderzoek. Laten wij dat toch in scherpste blijven doen. Dan kijken wij vooral ook vooruit.

De heer Babijn heeft weliswaar niet veel over het rapport gezegd maar hij heeft wel vrij uitvoerig aangekondigd wat hij vanmiddag gaat bepleiten. Hij wijst erop dat er nooit iets van een kleine fractie wordt aangenomen. Voorzitter, ik denk dat wij tegen die achtergrond het voorliggende rapport juist kunnen zien als een positief voorbeeld. Ik vind dat de SP-fractie hiervoor een compliment toekomt. Zij heeft immers het initiatief genomen voor een onderzoek. Toen zij in eerste instantie merkte dat haar initiatief moest worden aangepast om tot een goed compromis te komen dat op brede steun kon rekenen, heeft zij niet gearzeld om dat te doen. Ik

denk dat dat een goede manier is om ook vanuit de oppositie, vanuit de Staten, tot goede samenwerking te komen. Ik stel voor dat wij hiermee de komende drie jaar doorgaan. Volgens mij begint dan pas de campagne, en echt niet eerder...

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Net als anders heb ik weer aandachtig geluisterd naar de inbreng van de heer Veraart. Wat mij is opgevallen, is dat hij de term "oppositie" steevast gebruikt, terwijl de coalitiepartijen --niet alleen bij de aanvang van de coalitievorming maar ook daarvoor-- degenen waarvan verwacht werd dat ze niet tot de coalitie zouden gaan behoren, bij het proces hebben betrokken, óók bij de totstandkoming van het coalitieakkoord. Het verbaast mij toch wel wat dat de heer Veraart nu weer in de termen "coalitie" en "oppositie" spreekt, als een soort tegenstelling. Maar misschien, voorzitter, heb ik het verkeerd begrepen...

De heer **Veraart** (D66). U hebt het inderdaad helemaal verkeerd begrepen, maar dat is niet erg. Zodra u stopt om u als coalitie te gedragen --ik begrijp dat u dat van plan bent-- en bijvoorbeeld geen coalitieoverleg meer voert maar meteen alles in de Staten doet, hebben wij geen oppositie meer. Dan doen wij het inderdaad met z'n allen samen. Als u daartoe overgaat, worden wij nóg betere vrienden dan wij nu al zijn...

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter, ik ben een beetje teleurgesteld. Ik had een wat meer serieuze reactie verwacht. Ik weet dat D66 vindt dat, als je in de coalitie zit, je geen coalitieoverleg moet voeren, maar apart is wél dat, als ze zelf in de coalitie zitten, daar vaak aan meedoen. Ik constateer dat de heer Veraart in tegenstellingen spreekt en ik had een wat ándere houding verwacht.

De heer **Veraart** (D66). Het is zeker niet mijn bedoeling om in tegenstellingen te spreken. Vandaar dat ik juist de goede voorbeelden van samenwerking in de Staten wil benadrukken. Ik denk dat wij elkaar scherp moeten houden. Tegelijkertijd is het een realiteit van het politieke bedrijf dat er een coalitie is gevormd en dat die partijen afspraken hebben gemaakt waar ze elkaar aan willen houden. Nogmaals, de oppositie wordt gedefinieerd door het vormen van een coalitie en die bestaat ook gewoon. Die oppositie is vaak veelkleuriger omdat daar natuurlijk rechtse en linkse partijen samenkomen. Alle kleuren komen er in voor. In een coalitie is dat toch wat minder, omdat er een akkoord is. Dat is gewoon de realiteit.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter, ik val van de ene verbazing in de andere. De heer Veraart geeft

aan dat in de oppositie linkse en rechtse partijen zitten. Ik mag aannemen dat hij veronderstelt dat in de coalitie alleen maar rechtse of linkse partijen zitten... Ik begrijp het niet goed.

De heer **Veraart** (D66). Ik ga ervan uit dat een coalitie wordt gevormd op basis van overbrugbare verschillen. Vervolgens wordt er een akkoord gesloten en heb je met elkaar een verbond waaraan je elkaar mag houden. Ik denk dat dat gewoon de politieke realiteit is. U stemt zaken op elkaar af om de coalitie stabiel te houden. Dat vind ik uw goed recht. Als u een hekel hebt aan het woord "oppositie" wil ik daar best een ánder woord voor verzinnen, maar de realiteit is gewoon dat er wordt gewerkt met een coalitie, dat er coalitie-overleg wordt gevoerd en dat partijen die geen deel uitmaken van die coalitie, soms het gevoel hebben dat ze harder moeten werken om aan een meerderheid te komen. Als dat lukt is dat heel plezierig, en als het niet lukt dan is er wel eens iemand zuur. Maar ja, ook dát hoort bij het politieke bedrijf.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ik heb met waardering geluisterd naar de historische inbreng van de heer Veraart. Ik zou zijn historische kennis echter graag nog op één punt willen aanvullen. Het was namelijk niet alleen de SP-fractie die in de zomertijd wapperde met een motie die erop gericht was dat de Staten zélf een en ander zouden gaan onderzoeken. Daarbij was ook de fractie van GroenLinks betrokken.

Verder gaf de heer Veraart aan dat de fractie van GroenLinks de fractie van de SGP niet serieus zou nemen. Welnu, voorzitter, GroenLinks neemt álle partijen serieus, ook de SGP.

De **voorzitter**. Gelukkig hebben we de notulen nog!

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter. Zoals al eerder is gezegd is mijn fractie te spreken over de aanbevelingen, opgenomen in het rapport. Het zijn zaken waarmee wij vooruit kunnen en waar wij aan mee willen doen. Ze bieden de mogelijkheid om te komen tot een beter en krachtiger bestuur. Het zijn, zagezegd, de "parels". Echter, er is ook modder, en daar kunnen wij niet zomaar aan voorbijgaan.

In de statenvergadering van 26 mei 2015 is niet alleen de motie aangenomen die heeft geleid tot dit eindrapport. Ook werd een motie van wantrouwen ingediend tegen het college. De SP heeft die motie uiteindelijk niet gesteund. Zij is niet te verlegen om een motie van wantrouwen in te dienen of te steunen. De reden waarom wij déze motie niet steunden, was dat wij op dat moment niet goed de vingers konden krijgen achter de wijze waarop zaken precies waren verlopen. Wij wilden bovendien eerst de hoorzittingen laten

plaatsvinden, om op basis van feiten tot een afgewogen oordeel te kunnen komen. Op het moment dat de bedoelde statenvergadering plaatsvond, was de projectgedeputeerde, de heer Van Beveren, nog niet gehoord. Er was sprake van: hij zei dit en zij zeiden dat.

Nu het rapport voor ons ligt, voorzitter, kunnen wij wél oordelen. Het college heeft op 10 februari in gezamenlijkheid besloten om de Staten, en dus de Zeeuwse inwoners, nog niet te informeren. Als reden hiervoor is aangegeven dat op dat moment nog niet bekend was wat de overschrijding zou zijn en de omvang van de knelpunten nog niet bekend was. Echter, bekend was wél al dat de Sloeweg nooit de weg kon worden waarvoor een akkoord was gegeven, kortom dat gemaakte afspraken nooit konden worden nagekomen.

Voorzitter. Dit niet-informeren --het is volgens ons een politieke doodzonde-- laat de SP-fractie geen andere keuze dan alsnog te komen met een motie van wantrouwen tegen de twee gedeputeerde die ten tijde van deze gebeurtenissen in het college zaten: gedeputeerde De Reu en gedeputeerde Schönknecht. Wanneer wij willen komen tot versterking van het politiek-bestuurlijke samenspel waarbij GS en PS op grond van eigen verantwoordelijkheid gezamenlijk acteren en werken aan verbetering van structuur en cultuur, kan dat enkel gebeuren op basis van vertrouwen. Welnu, de SP-fractie heeft dat vertrouwen niet in beide gedeputeerden. Wij willen graag met een schone lei beginnen.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Elke fractie heeft het recht om datgene te doen wat de SP-fractie nu gaat doen. Echter, als ik kennisneem van het rapport en van de intentie waarmee wij gezamenlijk zijn begonnen aan het onderzoek en de hoorzittingen, kan ik niet tot de conclusie komen dat er op dit moment aanleiding bestaat om met een dergelijke motie te komen. Het bevreemdt mij dat nu zo'n motie wordt ingediend. Graag hoor ik op welke onderdelen van het rapport deze motie gestoeld is.

De heer **Viergever** (SP). De motie is voornamelijk gebaseerd op de gedeelten waarin duidelijk wordt omschreven dat al in januari en februari duidelijk was dat majeure aanpassingen nodig waren. In het rapport staat te lezen dat men op 26 februari met het advies kwam om maximaal in te grijpen. Daardoor zou men, in het ideale geval, binnen het budget kunnen blijven. Dit maakt ons duidelijk dat er werd getornd aan de scope, dat er veranderingen gingen plaatsvinden en dat wij nooit de weg zouden krijgen die was toegezegd. Ja, men zou binnen het budget blijven, en daarom steunden wij de eerder ingediende motie niet. Die ging

immers over de financiën. Nu gaat het om de scope, de belofte die niet is nagekomen. Daarover zijn de Staten niet geïnformeerd.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Als ik kijk naar de conclusies en aanbevelingen, verwoord in het rapport, en de bijdrage van de SP-fractie hoor, kom ik tot de conclusie dat die fractie afstand neemt van die conclusies en aanbevelingen, terwijl die toch door mevrouw Van Unen voor 100% zijn onderschreven. Er staat in de conclusies en aanbevelingen niets over politieke gevolgen. Ik krijg sterk de indruk dat de SP-fractie afstand neemt van de deelneemster aan de onderzoekscommissie mevrouw Van Unen.

De heer **Viergever** (SP). Wij nemen absoluut geen afstand van onze deelname aan de onderzoekscommissie en wij onderschrijven het rapport waar het gaat om aanbevelingen en conclusies. Echter, wij willen vooruit en wij willen de nodige veranderingen laten plaatsvinden waar het gaat om structuur, cultuur en andere in het rapport genoemde zaken, en wij hebben er geen vertrouwen in dat die veranderingen kunnen plaatsvinden met de twee gedeputeerden die al in het vorige college zaten.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Die laatste conclusie zou ik graag onderbouwd zien. Waar baseert de heer Viergever zijn mening op dat die veranderingen niet tot stand kunnen komen met de huidige samenstelling van het college? Verder ben ik benieuwd naar de opvatting van de SP-fractie over datgene wat is vermeld op blz. 8 van het rapport. Daar wordt specifiek ingegaan op datgene wat op 10 februari bekend was. Ik vind het voorts inconsequent dat de heer Viergever zich beperkt tot beide gedeputeerden en zich niet richt op het hele college van GS, inclusief de voorzitter daarvan. Daarmee zeg ik niet dat ik daarvan een voorstander zou zijn, maar de heer Viergever heeft mij niet duidelijk gemaakt waarom hij zijn pijlen uitsluitend op de twee gedeputeerden richt. Als hij consequent wil zijn, moet hij met een motie komen die breder is.

De heer **Viergever** (SP). Het gaat ons puur om de twee gedeputeerden. De commissaris heeft sowieso een totaal andere rol. De Staten kunnen de commissaris niet wegsturen; dat kan alleen de regering doen. Bovendien heeft de commissaris zojuist gezegd dat hij wel degelijk heeft aangegeven dat er wellicht naar PS gegaan zou moeten worden. Ik voeg daaraan nog toe, voorzitter, dat de heer Bierens het over 10 februari heeft, maar ik heb ook verwezen naar 26 februari, de dag waarop wel degelijk vast kwam te staan dat het project nooit met de vastgestelde scope binnen



het toegestane budget kon worden uitgevoerd. Het móest worden aangepast, en daar gaat het om.

De heer **Bierens** (VVD). U doet het voorkomen alsof de commissaris geen lid zou zijn van het college van GS, maar dat is niet zo. Hij heeft een rol als rijksvertegenwoordiger. Overigens, geen enkel misverstand; ik pleit er hier niet voor om de commissaris in een vervelende positie te brengen. Ik vind dat er sprake is van inconsequentie in uw betoog, ook waar het gaat om de conclusies die u uit het rapport trekt en de datum van eind februari. Het gaat om datgene wat binnen het héle college was gedeeld.

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter, ik heb al aangegeven hoe ik er instaat. De beoogde veranderingen zijn nogal een opgave. Ik herinner eraan dat vier jaar terug het rapport-Calon verscheen en dat daar niets mee is gedaan. We doen dit niet zomaar, over  en nacht ijs.

De heer **Bierens** (VVD). Om geschiedvervalsing te voorkomen, vraag ik u uw uitspraak dat er met dat rapport niets is gedaan, te onderbouwen. Ik denk dat u iets is ontgaan, bijvoorbeeld waar het gaat om reorganisatie en afslanking en om het meer inzetten op kerntaken.

De heer **Viergever** (SP). Ik baseer mijn uitspraak op het feit dat in het rapport-Calon bijna  en op  en dezelfde aanbevelingen staan als nu het geval is in het eindrapport van de onderzoekscommissie. Wanneer wij werkelijk willen inzetten op veranderingen ten aanzien van structuur, cultuur enz. --het zijn zaken die wij absoluut onderschrijven-- dient dat op basis van vertrouwen te gebeuren. Wij hebben niet het vertrouwen dat dat goed gaat gebeuren wanneer deze twee gedeputeerden, die eerder ons vertrouwen hebben beschaamd, daarbij een rol spelen.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ik sluit mij bij de heer Bierens aan met de vraag of de heer Viergever duidelijk wil maken waar voor de SP-fractie het verschil zit tussen de twee genoemde leden van het college en het totale college, op het bedoelde moment. Daarnaast vraag ik mij af of de SP-fractie het met ons eens is dat juist de voorzitter van het college in de toekomst een heel belangrijke rol speelt bij de aansturing van de beoogde processen. Ik heb behoefte aan meer duidelijkheid waar het gaat om de vraag waarom de SP-fractie bij haar redenering niet het lef heeft om het héle college in haar motie mee te nemen. Het voelt nu aan als een heel persoonlijke aanval op twee mensen, en niet op twee bestuurders.

De heer **Viergever** (SP). Sowieso niet het hele college, voorzitter, vanwege het simpele feit dat de heren De Bat en Van der Maas niet betrokken zijn geweest...

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Ik bedoel het oude college.

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter. Ik heb al gezegd dat ons inziens de commissaris een ándere rol heeft, doodeenvoudig een andere rol. Wij kunnen hem niet betrekken bij een motie van wantrouwen vanwege het simpele feit dat wij hem niet weg zouden k nnen sturen. Hij is er en hij moet zijn rol spelen, ook als voorzitter van Provinciale Staten.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Maar dan wil ik het scherper hebben, voorzitter. Gesteld dat het is zoals de heer Viergever het nu zegt --volgens mij is het niet zo-- dan zou ik hier graag de SP-fractie met de billen bloot willen zien en de vraag stellen: als u het wél zou kunnen, zou u het dan doen?

De heer **Viergever** (SP). Dat is een heel hypothetische vraag omdat het simpelweg niet k n. Alleen de regering kan dat; het is niet iets dat ik verzin.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Wat u in feite zegt, is dat u de commissaris bijna als een vrije vogel ziet, terwijl u de komende jaren ook hem scherp zou moeten gaan volgen. Ik zou zeggen: maak nu duidelijk hoe je naar zijn positie en rol kijkt, ook om in de toekomst verder te kunnen.

De heer **Viergever** (SP). Wij kijken naar die rol zoals die nu is. Het is heel eenvoudig: wij maken onderscheid tussen de gedeputeerden die hierbij betrokken waren, en de commissaris. Ingewikkelder wordt het niet. Wij kunnen hem niet wegsturen en wij gaan ook niet in op de vraag hoe dat hypothetisch zou kunnen gaan. Bovendien, ik herhaal dat de commissaris zojuist duidelijk nogmaals heeft aangegeven dat hij wel degelijk heeft gezegd: misschien moeten wij hiermee naar de Staten.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Ik vind het bizar dat wij nu bezig zijn met een rapport waarin aanbevelingen voor de toekomst zijn opgenomen, terwijl datgene wat de SP-fractie nu door middel van haar motie voorstelt, mijns inziens daarmee niet valt te rijmen. Er is eerder een moment geweest waarop een politieke afrekening plaatsvond en ik vind dat wij dat als een afgesloten hoofdstuk moeten beschouwen. Verder valt het mij tegen dat er nu over vertrouwen wordt gesproken. Immers, impliciet ontstaat daarmee onduidelijkheid

over het vertrouwen dat in andere leden van het college wordt gesteld, inclusief de commissaris. Aan een dergelijke onduidelijkheid hebben wij geen enkele behoefte. Wij hebben er wel degelijk vertrouwen in dat wij met het huidige college de door de onderzoekscommissie gedane aanbevelingen kunnen oppakken.

Een ander punt is --en dan heb ik met mijn fractie makkelijk praten-- dat op deze manier meteen ook maar het vertrouwen in alle statenleden uit de vorige periode wordt opgezegd.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ik heb nog even gekeken naar de motie die was gericht op de instelling van de tijdelijke onderzoekscommissie. Daarin wordt gesteld dat de Staten van oordeel zijn dat de gemaakte keuzes in het dossier-Sloeweg dienen te worden geanalyseerd, met als doel om mede gelet op de verantwoordelijkheid van PS aanbevelingen te formuleren hoe dergelijke grote projecten in de toekomst beter kunnen worden beheerst. Juist daarom hebben wij van harte met die motie ingestemd. Het doel was niet om achteruit te kijken en te komen tot eventuele afrekeningen. Immers, dat was al gebeurd. Het ging erom aanbevelingen te formuleren om in de toekomst beter te kunnen werken. Dát was het doel van die motie van de SP-fractie, maar ik begrijp nu dat de inzet van die fractie wellicht toen al anders was. Als die inzet toen niet anders was dan de letterlijke formulering van die motie, begrijp ik helemaal niet waarom er nu een motie van wantrouwen komt.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. Ik maak er bezwaar tegen dat het vertrouwen dat wij hier hebben in collegeleden en commissaris, verward wordt met de bevoegdheid van ontslag en benoeming van de commissaris. Dat zijn twee verschillende zaken. Ik zie niet in waarom op het punt van vertrouwen door de SP-fractie onderscheid wordt gemaakt tussen de twee gedeputeerden uit het vorige college enerzijds en de commissaris anderzijds.

De heer **Van Dijk** (PVV). Voorzitter. Ik was niet van plan om mij in deze discussie te mengen, maar het ik vind nu toch dat ik hierover iets moet zeggen.

Ik ben het niet met de heer Viergever eens dat de Staten de commissaris niet weg zouden kunnen sturen. Ik denk dat dat wel degelijk kan. Immers, wanneer de Staten het vertrouwen in de commissaris opzeggen, rest de minister van Binnenlandse Zaken niets anders dan daaraan gevolg te geven.

Mijn fractie is van oordeel dat in dit hele verhaal de politieke afrekening al heeft plaatsgevonden. Wij hebben er geen enkele behoefte aan om nu nog meer gedeputeerden c.q. de commissaris erbij te betrekken. Daar nemen wij

écht afstand van. Wij zijn zeer content met het huidige college en dat willen we ook zo houden.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. Ik vind het ontzettend heftig, wat er nu gebeurt. We hebben vurige debatten gehad, maar hier schrikken wij erg van. Wij vinden dat wij goed op weg zijn met het zetten van stappen en dat wij nu vertrouwen moeten hebben, zowel in het college als onderling in de Staten. Doordat men nu met een motie van wantrouwen tegen twee zittende leden van het college van GS komt, wordt het met betrekking tot dat vertrouwen erg lastig. Nogmaals, wij waren zo goed op weg. Voorzitter, ik betreur het zeer dat de fractie van de SP op dit moment, nu nog, met deze motie komt.

De heer **Verburg** (CU). Daar sluit ik mij graag bij aan, voorzitter. Het rapport is juist opgesteld om vooruit te kijken en te leren. De afrekening heeft al plaatsgevonden.

Er is ook forse kritiek geuit op de rol van Provinciale Staten in dit geheel. Mijn fractie vraagt zich af in hoeverre ook de fractie van de SP zich dit aantrekt. Of heeft zij het idee dat zij daar mooi buiten is gebleven?

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Op 26 mei 2015 heeft GroenLinks een motie van wantrouwen ingediend. Op dat moment beschikten de Staten over dezelfde informatie als nu het geval is. Dát was mijns inziens het moment om een afweging te maken. Op dit moment stellen wij vertrouwen in het college en willen wij er gezamenlijk de schouders onder zetten. De fractie van de SP verzoek ik om de door haar aangekondigde motie niet in te dienen.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Inderdaad heb ik op 26 mei een motie van wantrouwen ingediend. Daarbij gaf ik aan dat ik dat niet van harte deed, maar dát was voor ons het politieke moment om het hele college duidelijk te maken hoe wij erin stonden. Wij baseerden ons daarbij niet op het financiële aspect maar vooral op het feit dat het college zich niet had gehouden aan de actieve informatieplicht. In dat verband zijn de data 10 en 26 februari genoemd. Wij hadden op 26 mei de hoop dat --als ook andere fracties van mening waren dat op dat moment een motie van wantrouwen terecht was-- wij daarvoor steun zouden verkrijgen.

De **voorzitter**. De heer Viergever heeft nog geen motie ingediend. Wij hebben het dus over het voornemen van de SP-fractie om een motie in te dienen. De vraag rijst, of de heer Viergever nu wil reageren op gemaakte opmerkingen, voordat hij daadwerkelijk een motie indient.

De heer **Viergever** (SP). Dat zal ik doen, voorzitter; het is een flinke lijst...

Steeds wordt er gesproken over een afrekening en over terugkijken, maar wat de SP-fractie nu juist wil, is vooruitkijken. Wij willen de aanbevelingen volgen en op een andere manier samenwerken, maar dat willen wij niet doen met de twee gedeputeerden omdat wij daar geen vertrouwen in hebben. Nogmaals, als gezegd wordt dat wij achteruit kijken, onderstreep ik dat dat niet het geval is.

De fracties van de PvZ en GL geven aan dat wij de motie van wantrouwen van 26 mei mede hadden moeten indienen. Zij menen dat tóen het moment was. Voorzitter. In die vergadering brachten wij naar voren dat wij onze vingers er niet achter konden krijgen, dat wij een totaal overzicht wilden hebben en dat wij de hoorzittingen wilden afwachten om vervolgens tot een oordeel te kunnen komen. Men kan nu zeggen dat er niet veel nieuws uit de hoorzittingen en het rapport naar voren is gekomen, maar dat weten wij nu pas. Wij weten nu pas dat er weinig verschil is, maar het is wél een definitief eindbeeld. Op 26 mei hadden wij de heer Van Beveren nog niet gehoord; daar wachtten wij nog op.

Bovendien, in verband met de motie van 26 mei werd verwezen naar de verklaring die de heer Van Beveren bij zijn aftreden aflegde, en naar de budgetoverschrijdingen. Welnu, daar gaat het ons nu niet om. Er ontstond toen een hele discussie met de heer Van Heukelom over de vraag of er wel of geen kennis was met betrekking tot die overschrijdingen, maar ons gaat het om het feit dat toen al wél bekend was dat de Sloeweg nooit de weg kon worden die eerder was beloofd. Al deze aspecten bij elkaar leidden ertoe dat wij op dat moment de motie van wantrouwen niet konden steunen. Expliciet gaven wij aan dat wij de hoorzittingen wilden afwachten. Nogmaals, wij kijken niet terug. Neen, het eindrapport ligt nu voor ons en wij kunnen nu verder gaan. Dat is hierbij de achterliggende gedachte.

Veel fracties betreuren het dat wij nu met deze motie komen. Welnu, ieder zijn opvatting. Wij zijn eenvoudigweg van mening dat wij met het provinciale bestuur geen verandering kunnen ingaan als er geen basis van vertrouwen is.

Wellicht zou een motie van wantrouwen tegen de commissaris mogelijk zijn, maar daarmee zou niet het door ons gewenste effect kunnen worden bereikt; de commissaris kan niet door ons worden weggestuurd. Voorts herhaal ik dat de heer Polman expliciet heeft gesteld: we moeten hiermee naar PS. Dat vinden wij toch een wezenlijk verschil.

De **voorzitter**. Ik constateer dat u vasthoudt aan uw voornemen om de motie in te dienen. Ik kan mij

voorstellen dat, als u de motie nu indient, de Staten daarna even de gelegenheid krijgen om daar even goed naar te kijken.

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter. Het gaat om twee moties en ik dien ze nu in.

De **voorzitter**. Door de leden Viergever, Van Unen, Tuinder en Van Tilborg zijn de twee volgende moties ingediend:

*Motie van wantrouwen tegen gedeputeerde B.J. de Reu.*

*Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 11 december 2015;*

*overwegende dat:*

- *samen besturen een kwestie van vertrouwen is;*
- *dit vertrouwen geschaad is doordat Provinciale Staten te laat zijn geïnformeerd over de gang van zaken omtrent het project Sloeweg;*
- *op 10 februari 2015 het college van GS in gezamenlijkheid heeft besloten om de Staten niet te informeren, dit terwijl op dat moment wel duidelijk was dat voor het afgesproken budget nooit de afgesproken weg aangelegd kon worden (afwijking van de scope);*
- *dit in strijd is met artikel 167, lid 2, van de Provinciewet: het college van GS geeft Provinciale Staten alle inlichtingen die voor het uitoefenen van hun taak nodig zijn;*
- *Provinciale Staten hierdoor niet in staat waren om hun controlerende rol uit te voeren;*
- *door Provinciale Staten niet te informeren ook de Zeeuwse kiezer op 18 maart niet geïnformeerd was over de te verwachten tegenvallers;*
- *dit niet de eerste keer is dat Provinciale Staten te laat en/of niet volledig geïnformeerd en/of helemaal niet geïnformeerd zijn over ingrijpende en belangrijke zaken;*
- *hierdoor Provinciale Staten vaak voor onomkeerbare zaken zijn komen te staan, zoals daar zijn: de NAR en de daaruit voortvloeiende belastingnaheffing, de frictiekosten fusie ZB/Scoop en overschrijding van het budget voor de Tour de France;*
- *het gehele toenmalige college van GS verantwoordelijk is voor deze gang van zaken;*

*concluderen dat hierdoor het vertrouwen van Provinciale Staten is geschonden en zeggen daarom het vertrouwen op in gedeputeerde De Reu;*

*en gaan over tot de orde van de dag.*

Deze motie krijgt nr. 1.

*Motie van wantrouwen tegen gedeputeerde C.M.M. Schönknecht.*

*Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering  
bijeen op 11 december 2015;*

*overwegende dat:*

- samen besturen een kwestie van vertrouwen is;
- dit vertrouwen geschaad is doordat Provinciale Staten te laat zijn geïnformeerd over de gang van zaken omtrent het project Sloeweg;
- op 10 februari 2015 het college van GS in gezamenlijkheid heeft besloten om de Staten niet te informeren, dit terwijl op dat moment wel duidelijk was dat voor het afgesproken budget nooit de afgesproken weg aangelegd kon worden (afwijking van de scope);
- dit in strijd is met artikel 167, lid 2, van de Provinciewet: het college van GS geeft Provinciale Staten alle inlichtingen die voor het uitoefenen van hun taak nodig zijn;
- Provinciale Staten hierdoor niet in staat waren om hun controlerende rol uit te voeren;
- door Provinciale Staten niet te informeren ook de Zeeuwse kiezer op 18 maart niet geïnformeerd was over de te verwachten tegenvallers;
- het gehele toenmalige college van GS verantwoordelijk is voor deze gang van zaken;

*concluderen dat hierdoor het vertrouwen van Provinciale Staten is geschonden en zeggen daarom het vertrouwen op in gedeputeerde Schönknecht;*

*en gaan over tot de orde van de dag.*

Deze motie krijgt nr. 2.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Wij hebben kennisgenomen van de antwoorden van de onderzoekscommissie. Daarnaast constateren wij dat er gesproken is over kaderstelling; ook ik heb daaraan in mijn eerste bijdrage een aantal woorden gewijd. Ik denk dat het inderdaad goed is dat GS en PS daarover doorpraten. Eerder gaf ik al aan dat de SGP-fractie dit met name op grond van de inhoud benadert. Dit betekent dat voor ons het accent niet alleen op de financiën ligt; het gaat om financiën én inhoud.

Voorts wil ook ik iets uit de geschiedenis ophalen; dat is vandaag al enkele malen gebeurd. Als er één fractie in deze Staten is geweest die ook GroenLinks serieus heeft genomen, is het wel de SGP-fractie geweest. Wij hebben samen, zij het ook met anderen, vier jaar lang een coalitie gevormd; dat hebben wij vier jaar lang

volgehouden. GroenLinks heeft aangegeven dat er met haar samen valt te werken. Dat, voorzitter, wilde ik nog graag even gezegd hebben.

De vergadering wordt voor enige tijd geschorst.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Mijn fractie hecht eraan elke motie serieus te bekijken, en dat heeft zij ook met de twee nu ingediende moties gedaan. Echter, zij hecht er ook aan om datgene waarvoor men staat, te uiten. Dat hebben wij gedaan op het moment dat wij het nodig achtten. Op dat moment kregen wij onvoldoende steun voor onze motie. Vervolgens hebben wij dit onderdeel afgesloten en wij vinden het niet passend om er nu op terug te komen. Daarom zullen wij deze moties niet steunen.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Bij het aantreden van het nieuwe college van GS hebben wij onze bezwaren kenbaar gemaakt tegen de twee mensen waartegen nu moties van wantrouwen zijn ingediend. Datgene wat wij daar toen over opmerkten, werd toen niet gehonoreerd. Op een gegeven moment moet je ergens een punt achter zetten en verder gaan. Wat Zeeland Lokaal betreft gaan de Staten nu verder met deze twee gedeputeerden.

De heer **Willemse** (50Plus). Voorzitter. Op 26 mei heb ook ik bepleit dat er met een schone lei zou worden begonnen; toen bestond daartoe de mogelijkheid. Op dit moment beschouw ik die discussie als een gepasseerd station. Wij zullen de moties van de SP-fractie niet steunen omdat wij vinden dat het nu te laat is.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Het voorliggende rapport biedt geen nieuwe feiten ten opzichte van de discussie die wij in mei hebben gevoerd. Daarom hebben wij ons verbaasd over deze actie van de SP-fractie.

Vanuit de oppositie komt nogal eens het verwijt dat de coalitie niet naar haar luistert. Wij hebben nu discussie gehad waarbij bijdragen zijn geleverd door de coalitie en de oppositie, onder meer over de inhoud van beide moties en het voor het indienen daarvan gekozen moment. De fractie van de SP vraag ik of zij daarnaar heeft geluisterd. Het zou zomaar kunnen zijn dat --als je daarnaar luistert en een en ander nog eens overweegt-- je tot een ander inzicht komt. Hoe het ook zij, als de moties worden gehandhaafd, zullen wij ze niet steunen.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Ook de VVD-fractie heeft in het rapport geen echt nieuwe feiten kunnen ontdekken. Verder wijs ik erop dat door collegeleden is uitgelegd waarom bepaalde zaken zijn gelopen zoals ze zijn gelopen. Ook wij verbazen ons over de houding en de opstelling van de SP-fractie. Al eerder heb ik, verwijzend naar de rol van de commissaris, gezegd dat ik die opstelling inconsequent vind. Dat is door de SP-fractie ontkend. In de nu voorliggende moties wordt bij de overwegingen gesproken over "het gehele toenmalige college", dus inclusief de commissaris, dat "verantwoordelijk is voor deze gang van zaken". Vervolgens hebben de moties alleen betrekking op de gedeputeerden De Reu en Schönknecht. Daar verbazen wij ons over.

Voorzitter. De VVD-fractie zal deze moties niet steunen. Wij hadden gehoopt vandaag met z'n allen, gezamenlijk en eendrachtig, een punt te kunnen zetten achter een heel roerige en vervelende periode. Welnu, dat is nu, in onze ogen, niet zo. Wij betwisten niet het recht van fracties om met moties te komen, maar wij betreuren deze gang van zaken zeer, ook vanwege het selectieve karakter van de moties. Het heeft ons inziens veel weg van "op de mensen spelen" in plaats van dat het om de zaken gaat.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. Ik herhaal dat de CDA-fractie het betreurt dat de SP-fractie op dit moment nog met moties van wantrouwen komt tegen twee zittende gedeputeerden die deel uitmaakten van het vorige college. Ik onderstreep dat de afgelopen maanden juist stappen zijn gezet om nu met elkaar de zaken positief aan te pakken. Wij vinden het heel jammer dat deze moties zijn ingediend en zullen ze niet steunen.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Ook wij hebben geen behoefte aan deze moties en wij zullen ze dus niet steunen. Al eerder heb ik gezegd dat wij enkele maanden geleden de politieke gevolgen aan de orde hebben gehad bij het gedwongen aftreden van een gedeputeerde. Dat is historie. Wij moeten leren van de geschiedenis zonder erin te blijven hangen. Dat is precies de strekking van de opdracht waarmee de onderzoekscommissie aan de slag is gegaan. Ik vind het jammer dat wij hier nu toch weer tijd aan moeten besteden en dat hierdoor de eendracht minder is dan gewenst. Het zij zo.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ik kan mij bij de mij voorgaande sprekers aansluiten. Ik denk daarbij aan de woorden "inconsequent" en "jammer" en ik voeg daar het woord "ongeloofwaardig" aan toe. Wij willen nu de blik richten op de toekomst, en niet op het verleden, zeker niet waar het om personen gaat.

De heer **Van Dijk** (PVV). Voorzitter. Ik zou kunnen herhalen wat ik al in eerste termijn heb gezegd, maar dat lijkt mij overbodig. Wij zullen de twee moties niet steunen en hebben geen enkele behoefte aan een soort "verlengde afrekening". Nogmaals, wij hebben alle vertrouwen in het huidige college van GS. Ik kan melden dat er een motie onderweg is die daarmee verband houdt en die straks zal worden ingediend.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Ook mijn fractie wil nu graag vooruit; er zijn nog veel zaken te doen. Ook ons stoort het selectieve karakter van deze actie van de SP-fractie. Wij zullen de twee moties niet steunen en hopen dat wij nu snel vooruit kunnen.

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter. Wij zijn verbaasd over het feit dat iedereen zo verbaasd is en de woorden "selectief" en "ongeloofwaardig" gebruikt. Immers, de SP-fractie is wat dit betreft altijd duidelijk geweest, zoals ook blijkt uit datgene wat wij op 26 mei hebben aangegeven. Het is niet voor niets geweest dat mijn fractie tijdens de installatie van de gedeputeerden steun heeft onthouden aan de twee waar het hier om gaat. Wat ons betreft kan er tot stemming worden overgegaan.

De **voorzitter**. Door de leden Van Dijk, Roeland, Bierens, De Milliano-van den Hemel, Pijpelink, Veraart en Verburg is de volgende motie ingediend:

*Motie van vertrouwen.*

*Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 11 december 2015;*

*constaterende dat:*

- *het rapport van de commissieleden gericht is op een positief-kritische samenwerking tussen PS en GS;*
- *de conclusies en aanbevelingen in het rapport breed worden gedragen door PS;*
- *het college recentelijk heeft laten zien werk te maken van verbetering in de relatie PS-GS;*

*overwegende dat moties van wantrouwen tegen twee collegeleden het proces ondermijnen voor een positief-kritische samenwerking;*

*spreken uit:*

- *het vertrouwen in het college van Gedeputeerde Staten;*
- *het vertrouwen in de commissaris van de Koning;*

*roepen op tot het uitvoeren van de aanbevelingen, opgenomen in het rapport "De parelduiker vreest de modder niet", in gezamenlijke coöperatieve samenwerking tussen PS en GS;*

*en gaan over tot de orde van de dag.*

Deze motie krijgt nr. 3.

De heer **Temink** (GL). Voorzitter. Ik hecht eraan, kenbaar te maken dat GroenLinks een kritische partij is en zal blijven. Echter, wij willen ons ook constructief en betrouwbaar opstellen. In het verleden is er door ons over deze kwestie het nodige gezegd; dát vonden wij het passende moment. Daarna hebben wij geconstateerd dat beterschap werd beloofd. Toegezegd is dat er veranderingen komen met betrekking tot de cultuur. Daar dienen wij samen aan te werken. Tegen die achtergrond vinden wij deze motie van vertrouwen overbodig. Immers, wij hebben bijna allemaal al aangegeven dat wij het college willen steunen. Niettemin zal ik motie nr. 3 steunen.

De heer **Veraart** (D66). Een soortgelijke redenering van onze kant, voorzitter. Het is immers niet de bedoeling dat wij elke vergadering weer opnieuw vertrouwen in het college gaan uitspreken. Niettemin is dat tijdens deze vergadering blijkbaar nodig en hebben wij breed het gevoel dat het nu niet overbodig is. Bij wijze van uitzondering gaan wij deze wat bijzondere motie steunen, maar wij vinden dit toch een wat vreemde figuur. Ik zou het college willen zeggen: wees niet teleurgesteld als wij dit het komende jaar niet iedere keer doen...

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ik kan mij aansluiten bij de woorden van collega Veraart. Normaal is in de politiek dat er vertrouwen is totdat het wordt opgezegd. De SP-fractie komt vandaag met moties op basis van een rapport dat daartoe geen aanleiding geeft omdat daarin geen nieuwe feiten zijn vermeld. Daarom is het ons inziens goed om met een wat ongebruikelijke reactie te komen. Vandaar dat wij deze feitelijk overbodige motie zullen steunen.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Het zijn altijd de uitzonderingen die de regel bevestigen en dat geldt ook vandaag. Vertrouwen is er totdat wordt uitgesproken dat het er niet meer is. Niettemin is het goed dat wij onder deze omstandigheden even dat vertrouwen duidelijk uitspreken. De VVD-fractie heeft waardering voor de constructieve opstelling van een groot gedeelte van de Staten, waarmee men zich vooral op de toekomst richt. Wij zullen motie nr. 3 van harte steunen en hebben waardering voor dit initiatief.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. Ik krijg zojuist van het thuisfront een berichtje dat als volgt luidt: "Een motie van vertrouwen, het meest belachelijke ooit". Inderdaad, maar deze motie is toch nodig. Wij willen vandaag een krachtig geluid laten horen. Het zou niet nodig zijn geweest wanneer de SP-fractie niet met haar moties was gekomen. Wij willen met motie nr. 3 laten horen dat wij vertrouwen hebben in het zittende college van GS.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Ik heb een vraag voor de indieners van motie nr. 3. Wij beogen met elkaar een beter klimaat, een andere cultuur, te bewerkstelligen. Is men van oordeel dat deze motie daaraan bijdraagt?

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Ik heb motie nr. 3 nog niet kunnen lezen, maar ik heb getracht goed te luisteren toen u haar voorlas. Alles wat u zei kunnen wij onderschrijven, behalve "spreken uit het vertrouwen in het college van Gedeputeerde Staten". Ons stemgedrag wordt bepaald door dat éne zinnetje. Dat wij dat vertrouwen niet hebben, hebben wij duidelijk gemaakt met onze moties, die wij handhaven.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Vertrouwen komt te voet en gaat te paard. Ik denk dat wij écht vertrouwen in elkaar moeten hebben om de stappen te kunnen zetten die gezet moeten worden. Tegen die achtergrond vinden wij het, bij wijze van uitzondering, nodig om motie nr. 3 te steunen.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Ik heb een vraag gesteld en zou daarop graag een antwoord krijgen. Ik wil niet flauw zijn en gaan praten over de positie van kleine partijen, maar met ons hogere doel voor ogen zou het wel fijn zijn wanneer iemand zou reageren.

De **voorzitter**. Zeker; hoe klein of groot u ook bent, u heeft een zetel en u heeft een vraag gesteld.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Het is een feit --het is zojuist ook door mevrouw De Milliano gezegd-- dat er sprake is van een belachelijke vertoning wanneer deze motie moet worden ingediend. Wat dat betreft heeft de heer Faasse wel een punt. We moeten voorkomen dat wij in deze cultuur van "elkaar achterna zitten" blijven hangen. Het verbaast mij ten zeerste dat wij nu al vanaf half tien bezig zijn met onze eigen bestuurscultuur. Eigenlijk zit ik hier liever als volksvertegenwoordiger. Daar wil ik het bij laten.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. De heer Faasse kan ik zeggen dat wij het belangrijk vinden om nu nogmaals een krachtig signaal af te geven, en als dat moet in de vorm van een motie van vertrouwen doen we dat.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Ik heb mijn vraag gesteld voordat ik mijn oordeel zou geven over de motie. Immers, ik wil graag overtuigd worden van mijn ongelijk, maar als wij naar een betere bestuurscultuur willen en wij daarvoor het fundament gaan leggen met moties die neerkomen op een belachelijke vertoning, zijn wij mijns inziens verkeerd bezig. Ik denk dat wij wat minder elkaar de maat moeten nemen, er respect voor moeten hebben dat niet alle partijen gelijk zijn en gelijk moeten acteren. Laten wij maar overgaan tot de orde van de dag...

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik heb deze ochtend mijn vertrouwen in het college al uitgesproken, gelet op het feit dat verbeteringen op komst zijn. Ook heb ik onderstreept dat wij het allemaal samen moeten doen. Wat mij betreft is deze motie van vertrouwen volledig overbodig. Ik wacht de beoogde verbeteringen en samenwerking af. Ik zal motie nr. 3 niet steunen en dat geldt ook voor de moties van wantrouwen. Dat had in mei kunnen gebeuren en kan nu niet meer. Ik heb in eerste termijn de SP-fractie verzocht om deze moties in te trekken, maar dat doet men niet. Met andere woorden: driemaal tegen.

De heer **Willemse** (50Plus). Voorzitter. Ook in mijn ogen is een motie van vertrouwen niet nodig, maar in dit geval zullen wij motie nr. 3 steunen.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ik ga echt niet herhalen wat al is gezegd maar neem toch de woorden van de heer Faasse ter harte. Als een motie van vertrouwen ooit gepast is, dan is dat wel vandaag het geval; zo voelt althans mijn fractie het aan.

Daarnaast roep ik de Staten op om nu de SP-fractie niet als een soort paria te gaan beschouwen, zeker niet nu wij allemaal de conclusies en de aanbevelingen, verwoord in het rapport van de onderzoekscommissie, hebben omarmd. De SP-fractie roep ik op om zich coöperatief op te stellen en om niet meer terug te blikken nadat wij hier een streep onder hebben gezet. Ik hoop dat men niet meer in frustratie zal stellen: wij vonden er toen iets van en dat is niet breed gesteund. Ik zou zeggen: probeer er over een kwartier een streep onder te zetten zodat wij echt met z'n negenendertigen met de neus in dezelfde richting staan.

Het statenvoorstel wordt bij handopsteken met algemene stemmen aangenomen.

Motie nr. 1 van het lid Viergever c.s., waarin wantrouwen wordt uitgesproken tegen gedeputeerde De Reu, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de SP voor deze motie hebben gestemd.

Motie nr. 2 van het lid Viergever c.s., waarin wantrouwen wordt uitgesproken tegen gedeputeerde Schönknecht, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de SP voor deze motie hebben gestemd.

Motie nr. 3 van het lid Van Dijk c.s., waarin vertrouwen wordt uitgesproken in het college van GS en de commissaris van de Koning, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de VVD, de SGP, de CU, de PvdA, het CDA, D66, GroenLinks en 50Plus voor deze motie hebben gestemd.

Terecht zijn complimenten verwoord voor de wijze waarop de onderzoekscommissie haar werk heeft verricht. Als voorzitter van zowel PS als GS heb ik groot respect voor de wijze waarop unaniem door de fracties is gezegd: zo gaan wij samen met elkaar de toekomst in.

### 30. Statenvoorstel Aandeelhoudersbesluit Zeeland Seaports (SERV-022)

De **voorzitter**. Ik geef het woord aan de heer Van Burg die een verklaring wenst af te leggen voor wij beginnen met de beraadslaging over dit voorstel.

De heer **Van Burg** (SGP). Voorzitter. Mijn werkgever is betrokken bij de realisatie van het hier bedoelde project en daarom zal ik mij onthouden van beraadslaging en besluitvorming over dit project.

De **voorzitter**. Ik dank u zeer. Het siert u dat u dit vooraf even aangeeft en de statenzaal even zal verlaten.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter. Zeeland Seaports (ZSP) werkt al enige jaren samen met Dow aan de ontwikkeling van het Maintenance Valuepark. Deze samenwerking heeft vorm gekregen door de oprichting van Valuepark Terneuzen Beheer. Dow en ZSP zijn gelijkwaardige partners en er wordt gewerkt langs twee sporen: de ontwikkeling van kennis en innovatie in een leer-/werk omgeving.

De provincie heeft begin dit jaar met Valuepark Terneuzen een overeenkomst gesloten voor de realisatie van Maintenance Valuepark, dit door een toezegging te doen voor maximaal 2,2 miljoen, opgebouwd uit 1,5 miljoen subsidie --het betreft een toezegging van de toenmalige minister Verhagen-- en een bedrag uit de provinciale reservering voor het budget-Kanaalzone. Het bedrag van 2,2 miljoen is opgenomen in de begroting voor 2016.

Voor de ontwikkeling van Maintenance Valuepark is het aankopen van 14 hectare grond noodzakelijk. Omdat ze buiten het beheersgebied van ZSP vallen, moet deze aankoop worden voorgelegd aan GS en PS. Er zijn voldoende aangewezen en braakliggende industrieterreinen voorhanden die de komende tien jaar niet worden gebruikt. Is het dan wel verstandig om tot deze uitbreiding met 14 hectare te komen? Voorzitter, het blijkt toch noodzakelijk te zijn deze grond aan te kopen, gelet op de ligging ervan. De aankoopkosten worden volledig voldaan door Valuepark Terneuzen. Dat Dow de zaak één jaar opschort maakt, volgens Valuepark Terneuzen, niet uit. Dit zal niet leiden tot vertraging.

De komende jaren zullen meer bedrijven zich hier gaan vestigen. De belangstelling is zeer groot, gelet op al gedane toezeggingen van bedrijven om zich permanent op deze locatie te gaan vestigen. Deze ontwikkeling leidt tot een gunstige groei van de Zeeuwse economie. De PVV-fractie is dan ook positief gestemd over het voorliggende statenvoorstel, mede omdat dit direct uitbreiding van de werkgelegenheid oplevert in deze regio.

De heer **Erbisim** (PvdA). Voorzitter. De fractie van de PvdA stemt uiteraard in met de voorgestelde aankoop. Zij vindt dit een uitstekende keuze. Blij zijn wij met de samenwerking tussen het bedrijfsleven en de overheid. Mede door de inspanningen, door beide partijen geleverd, is dit van de grond gekomen. Uiteraard is dit voor de bouwsector een gewenste ontwikkeling. Immers, in de bouw is werk nodig; gelukkig trekt de economie weer aan. Wij hopen dat er snel wordt gestart en dat wij veel bouwkransen zullen zien aan de horizon in Zeeuws-Vlaanderen.

De heer **Willemse** (50Plus). Voorzitter. Mijn fractie kan instemmen met het voorstel inzake aankoop van grond voor de ontwikkeling van het Maintenance Valuepark in Terneuzen. Ik heb begrepen dat deze aankoop niet van belang is voor de begroting van ZSP, maar dat dit gebied wel onder het beheer van ZSP komt. Wij vinden dat het Maintenance Valuepark geen deel moet uitmaken van ZSP, anders dan alleen het beheer van het terrein. Het is immers een industriële en geen havenaangelegenheid. Als het anders is, hoor ik het graag.

De fractie van 50Plus juicht elk plan toe dat kan leiden tot uitbreiding van de werkgelegenheid in Zeeland.

Voorzitter, ik maak nu een kleine zijsporang. Op 17 november was ik aanwezig bij de informatieavond van ZSP in Landlust. Deze avond werd georganiseerd om Staten en raden te informeren over actuele ontwikkelingen. Ook werden wij geïnformeerd over het Strategische Masterplan en in dat verband werd gesproken over samenwerking met andere havens. Op mijn vraag welke havens dit zouden zijn, kreeg ik geen antwoord. Waarom er niet werd geantwoord, is mij niet duidelijk. Samenwerking met andere havens ken ik, voorzitter. Daar wordt veel energie in gestoken, maar uiteindelijk draait het op niets uit. De Zeeuwse havens zijn hierdoor nooit een stap verder gekomen; nooit heeft dit iets opgeleverd. Meestal profiteerden andere partijen, en niet de Zeeuwse havens.

De **voorzitter**. Mijn heer Willemse, ik vraag u om bij uw betoog de relatie met het aan de orde gestelde statenvoorstel in de gaten te houden. Het gaat om het aankopen van grond.

De heer **Willemse** (50Plus). Dan ben ik gauw klaar. Als ik bij een andere gelegenheid over dit onderwerp verder kan praten, vind ik het prima.

De **voorzitter**. Het lijkt mij goed dat wij ons concentreren op het statenvoorstel. Als u over de strategie en de samenwerking met andere havens wil spreken, is dat mijns inziens een ander agendapunt.

De heer **Willemse** (50Plus). Het voorstel inzake de grondaankoop vinden wij een prima zaak. Op andere aspecten komen wij later nog terug.

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter. In dit voorstel wordt gesproken over een optie voor het aankopen van grond die tot 31 december 2015 loopt. Het is het zoveelste voorstel waarbij wij te maken hebben met een deadline. Weer zo'n voorstel dat bij de SP-fractie overkomt als: een ultieme kans die wij niet mogen laten lopen. Voorzitter, het is het zoveelste



voorstel dat voelt als: slikken of stikken. Wij zouden wel eens willen weten wat er zou gebeuren als de Staten vandaag niet met dit voorstel zouden instemmen. Staan er nog méér kopers te popelen om deze 14 hectare aan te schaffen? Als de Staten niet instemmen, wordt er dan roet in het eten gegooid waar het gaat om bepaalde voorbereidingen waarvan wij nu nog geen weet hebben?

Waarom is een overeenkomst gesloten tussen provincie en Valuepark Terneuzen waarin is afgesproken dat de provincie voor "maximaal" -- waar hebben wij dat méér gehoord?-- 2,2 miljoen bijdraagt aan de realisatie van de openbare infrastructuur? Mijn fractie weet het: in dit bedrag is een bijdrage opgenomen van 1,5 miljoen van het Rijk, maar dan blijft er nog altijd zeven ton over; dat bedrag moet van de provincie komen. Kan de gedeputeerde nog eens goed uitleggen welke significante impuls de Zeeuws-vlaamse economie hier kan krijgen, en binnen welke termijn dat het geval kan zijn? Immers, een groot gedeelte van de bedrijven die zich op het Valuepark moeten gaan vestigen, is afkomstig van het terrein van Dow. Zo hebben wij het althans begrepen.

Kortom, voorzitter, wij hebben weinig concrete, overtuigende argumenten gehoord om hier zomaar volmondig ja tegen te kunnen zeggen. Kan de gedeputeerde de keiharde garantie geven dat dit niet zal neerkomen op verloren tijd, geld en grond?

De heer **Veraart** (D66). Ook ik had een beschouwing over het Strategisch Masterplan voorbereid. Dat doen we een andere keer, Willem...

Voorzitter. Belangrijk is dat het in de toekomst bij ZSP vooral gaat om een scherpe focus. Het voorliggende voorstel vormt ons inziens een goed gemotiveerde uitzondering daarop. Wij kunnen dit voorstel best steunen, maar maken er wel enkele opmerkingen over.

Gewenst is dat bedrijven die hierin een belang hebben of krijgen, mee-investeren. Dow doet dat en ik ben benieuwd in hoeverre ook met name de contractors, de technische dienstverleners, als beoogde vestigingen gaan mee-investeren. Wij beschouwen namelijk de investeringen van deze bedrijven als de beste garantie voor duurzame werkgelegenheid aldaar.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS).

Voorzitter. Ik denk dat ik een en ander niet beter kan omschrijven als de heer De Wit heeft gedaan. Het belang van dit bedrijventerrein zal in de toekomst alleen maar duidelijker worden. De ontwikkelingen die zich daar voordoen --ik denk ook aan de nieuwe sluis-- geven aan dat dit een goede, heel noodzakelijke investering is. Verder wijs ik erop dat over de provinciale bijdrage al is besloten

in het kader van de begroting voor 2016. Daarin is het bedoelde bedrag, 0,7 miljoen, al opgenomen.

De samenwerking tussen Dow en ZSP betreft het terrein, voorzitter. Er zijn nieuwe bedrijven --van één weet ik het zeker en een tweede bedrijf staat te popelen-- die zich hier willen vestigen. Met andere woorden: het is niet zo dat het alleen gaat om bedrijven van het Dow-terrein. Uiteraard gaan die nieuwe bedrijven daar zelf investeren.

Voorzitter. De businesscase die wij in dit verband voorleggen, past binnen de aandeelhoudersstrategie met betrekking tot ZSP. Er is sprake van een rendement van 8,5% en eerder is gesteld dat gemiddeld het niveau van 8% moet worden gehaald. Dow investeert voor 50% mee en andere bedrijven zullen investeren bij de ontwikkeling van hun vestigingen.

Het voorstel wordt bij handopsteken met algemene stemmen aangenomen.

### 31. Statenvoorstel Bestedingsplan economie 2016 (BLD-23)

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter. Op 6 november 2015 is het besluit genomen over het verlengen van de Economische Agenda 2012-2015, met een looptijd van maximaal een jaar. Om hieraan uitvoering te geven, wordt het Bestedingsplan 2016 voorgelegd, met een totaalbedrag van 13,7 miljoen, opgenomen in de begroting voor 2016. Al vaker is naar voren gebracht dat mijn fractie er een voorstander van is de Zeeuwse economie te stimuleren, en wel in zo breed mogelijke vorm.

In het Bestedingsplan 2016 wordt een bedrag van ruim 1 miljoen begroot voor Impuls Zeeland. Wij spreken hierbij over de ontwikkelingsmaatschappij van Zeeland, met als grootste doel het vergroten van de dynamiek van de Zeeuwse economie. Invest in Zeeland is een onderdeel van Impuls Zeeland, en brengt de provincie als aantrekkelijke vestigingsregio onder de aandacht in binnen- en buitenland. Voorzitter. Mijn fractie is van oordeel dat hiervoor te weinig geld wordt vrijgemaakt. In Zeeland is het goed zaken doen. Diverse bedrijven vonden al de weg naar Zeeland, vanwege de gunstige voorwaarden, zoals klimaat, lage kosten, goede verbindingen via het water, het spoor en bijna filevrije wegen.

Voorzitter. De Zeeuwse economie zal moeten groeien; dat is van essentieel belang. Om bedrijven geïnteresseerd te krijgen voor vestiging in Zeeland moet er reclame worden gemaakt, en dat kost veel geld, veel méér dan nu is begroot in het Bestedingsplan 2016. Mijn fractie realiseert zich

heel goed dat er niet zomaar ergens geld vandaan kan worden gehaald, maar zij nodigt de gedeputeerde niettemin graag uit om alle mogelijkheden nog eens te onderzoeken.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Voorzitter. In dit voorstel staat dat de Staten nader worden geïnformeerd over diverse projecten. Tijdens de commissievergadering heeft de gedeputeerde aangegeven dat dit ook daadwerkelijk gaat gebeuren. Zo is er binnenkort een bijeenkomst over Campus Zeeland, waarbij de Staten worden bijgepraat. Echter, mijn belangstelling gaat voornamelijk uit naar de hotspot Breskens. Wanneer worden wij daarover nader geïnformeerd? Wij hebben hiervoor bijzondere belangstelling mede gelet op de kustversterking en het zeilcentrum dat daar wordt gerealiseerd.

Voor de realisering van deze hotspot heeft het college de afgelopen zomer met andere partijen een intentieovereenkomst getekend. Ik heb het raadsbesluit van de gemeente Sluis erbij genomen en dat besluit roept bij mijn fractie enkele vragen op. Ik lees dat in verband met het Viscentrum, het te realiseren gebouw, door de provincie een bijdrage van 1 miljoen is toegezegd, om na te gaan of dit centrum in financiële zin haalbaar is. Echter, op 25 februari 2014 zijn de Staten akkoord gegaan met het beschikbaar stellen van 1 miljoen voor de integrale ontwikkeling in Breskens. Daarbij wordt onder meer gesteld: "Denkend aan een Zeezeilcentrum". Volgens mij is zo'n centrum niet hetzelfde als het Viscentrum.

In het genoemde raadsbesluit kom ik tweemaal 1 miljoen tegen, en ook dat roept bij mijn fractie vragen op: 1 miljoen voor het Zeezeilcentrum en 1 miljoen voor het Viscentrum. Ik vraag de gedeputeerde om hierop een toelichting te geven. In het voorliggende statenvoorstel wordt vermeld dat in de provinciale begroting, waarmee de Staten eerder akkoord zijn gegaan, 1 miljoen is gereserveerd. Bij de onderbouwing van de cijfers staat ergens nog 1 miljoen apart. Voorzitter, wij willen hierover graag wat meer uitleg. Wat zijn nu de voorwaarden waaraan de gemeente Sluis moet voldoen alvorens zij dat bedrag van 1 of 2 miljoen toegewezen krijgt? Ook hier willen wij graag onze controlerende taak goed uitoefenen. Als het om miljoenen gaat, willen wij graag goed worden geïnformeerd. Al eerder heb ik gevraagd om harde doelstellingen en een kader waaraan dit voorstel kan worden getoetst.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Voor ons ligt de Economische Agenda voor het jaar 2016. De provincie zal 13,7 miljoen in de Zeeuwse economie gaan steken. Een gedeelte daarvan, 4,9 miljoen, heeft betrekking op het economiebudget. Het

andere gedeelte, 8,8 miljoen, is toegevoegd op grond van het coalitieakkoord.

Mijn fractie is erover tevreden dat de provincie geld investeert in de Zeeuwse economie, het onderwijs en de Zeeuwse sport. Als eerste gaat meer dan 4 miljoen naar de Zeeuwse economie, een klein bedrag vergeleken met de uitgaven voor de Sloeweg, maar wij vinden dit goed besteed geld. De PvdA stimuleert een bijdrage van de Zeeuwse overheid aan de economie. Die overheid kan met goede bestedingen de economie aanjagen zodat de werkgelegenheid in Zeeland kan toenemen, er in Zeeland meer banen komen voor jonge en oude mensen, en iedereen die tussen die leeftijden inzigt.

Voorzitter. Een miljoen is gereserveerd voor onderwijs, namelijk Campus Zeeland. Deze campus kan jonge, talentvolle technici gaan aantrekken. Bovendien kunnen bedrijven die technici zoeken, hun vacatures gaan vervullen zodat vraag en aanbod meer op elkaar gaan aansluiten. Daarnaast is drie ton gereserveerd voor sport, een prima bedrag voor één van de belangrijkste hobby's van vele Zeeuwen.

Resten nog enkele vragen voor de gedeputeerde. Mijn fractie vindt innovatie belangrijk. De Zeeuwse economie moet worden klaargestoomd voor de toekomst, zodat jongeren in Zeeland werk kunnen vinden en in Zeeland kunnen blijven wonen. In hoeverre zijn de doelen waar deze financiële middelen naar toe gaan, innovatief? Welk percentage van het totale investeringsbedrag gaat naar innovatie?

Kortom, voorzitter, de provincie draagt bij aan het in beweging brengen van de inwoners van Zeeland en aan het creëren van werkgelegenheid. De PvdA-fractie is tevreden over deze Economische Agenda.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Dit bestedingsplan past binnen de financiële en beleidsmatige kaders en daarom kan het volledig onze goedkeuring wegdragen.

De heer **Oudeman** (CDA). Voorzitter. Tegen het einde van het jaar is het tijd voor lijstjes, zoals de Top 2000. Ik zou deze bijdrage dus kunnen beginnen met het zingen van een inspirerend lied, maar dat zingen laat ik over aan de fractie van D66...

Naast de vele lijstjes zijn er aan het einde van het jaar ook vele verkiezingen, zoals die voor de Persoon van het Jaar. Ik zag met betrekking tot het Verenigd Koninkrijk de verkiezing van de meest invloedrijke vrouw van de afgelopen 200 jaar voorbijkomen. Ik zie mevrouw Pijpelink al kijken, voorzitter... Speciaal voor haar begin ik deze CDA-bijdrage met een quote van de winnares van die verkiezing, Margaret Thatcher. In een speech voor de conservatieve partij zei zij ooit: "There is no

such thing as public money, there is only taxpayers money". Bij de behandeling van het Bestedingsplan Economische Agenda 2016 is dit een goed citaat om in het achterhoofd te houden. Immers, wij beslissen vandaag over de besteding van geld dat uiteindelijk van de belastingbetaler komt.

Voorzitter. Om antwoord te kunnen geven op de vraag of het geld voor economie volgens de CDA-fractie aan de juiste zaken wordt besteed, hebben wij bekeken of onze economische prioriteiten op voldoende wijze terugkomen in het bestedingsplan. Mijn fractie denkt daarbij allereerst aan het door de provincie stimuleren van innovatie, niet in het minst in de Marinierskazerne en in landbouw en visserij. Welnu, een sterke, innovatieve landbouw en visserij komt prominent terug in het bestedingsplan, onder meer door de uitgave voor de doorontwikkeling van agrarisch innovatiecentrum De Rusthoeve.

Voor een tweede CDA-prioriteit, snel internet in heel Zeeland, wordt in 2016 meer budget uitgetrokken dan in eerdere jaren. Wij kijken dan ook vol verwachting uit naar het door de gedeputeerde aangekondigde plan van aanpak. Dat er zoveel Zeeuwse gemeenten interesse tonen in dit onderwerp is in elk geval veelbelovend.

Een derde belangrijk punt voor de CDA-fractie is de verduurzaming van de Zeeuwse economie/de circulaire economie, in het bijzonder het beter gebruikmaken van reststromen en "afval". Voor de Zeeuwse chemische industrie hopen wij dat dit leidt tot een substantiële verbetering van haar concurrentiepositie. Van de gedeputeerde hebben wij in de commissie al begrepen dat de 100.000 euro die in het bestedingsplan wordt gereserveerd voor smart Deltaresources, voldoende zijn om wat dit betreft concrete stappen te zetten.

Voorzitter. Als laatste punt noem ik de promotie van Zeeland, ook in relatie met een excellent economisch vestigingsklimaat. Deze week is de evaluatie van de Tour de France-aankomst op Neeltje Jans gepubliceerd. Duidelijk is dat de Tour heeft gezorgd voor goede promotie en Zeeland als een vakantiebestemming heeft neergezet. Uit de evaluatie komt naar voren dat het belangrijk is dat wij herhaaldelijk activiteiten organiseren die bij Zeeland passen en waarmee wij een wereldpubliek bereiken. Samen met de collega's van de PvdA werken wij aan een motie hierover die wij graag tijdens een volgende statenvergadering indienen. Wij komen eerst nog in de commissie Economie te spreken over de evaluatie van de Tour. In elk geval is het goed om te zien dat ook in het Bestedingsplan 2016 de provincie geld blijft besteden aan sportevenementen die passen bij Zeeland, en uiteraard ook breder geld inzet ten behoeve van de promotie van Zeeland.

In de commissie Economie hebben wij het gehad over grote uitgaven, bijvoorbeeld voor Campus Zeeland en de hotspot Breskens, waarover de Staten nog nader zullen worden geïnformeerd. Die informatievoorziening vindt de CDA-fractie erg belangrijk. In het verlengde van het rapport "De parelduiker vreest de modder niet" zouden wij graag met de Staten nadenken over het moment waarop wij bedragen definitief besteedbaar maken voor dergelijke projecten, wanneer wij bijvoorbeeld go-/no go-momenten kunnen inbouwen.

Voorzitter. Het zal duidelijk zijn dat de CDA-fractie met dit statenvoorstel zal instemmen. Ik sluit dit betoog graag af met een wijze economische les van Margaret Thatcher: "Pennies don't fall from heaven, they have to be earned here on earth". Met het verdienen daarvan wenst mijn fractie het college en, in het bijzonder, de Zeeuwse bedrijven veel succes toe in 2016.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Een onderdeel van dit plan heeft betrekking op het inzetten van een miljoen voor het herstructureren van oude bedrijventerreinen. Dit is een zaak die al jarenlang de aandacht heeft en waarvoor ook budgetten zijn ingezet, maar ik vraag mij af of dit in de huidige tijd moet worden gehandhaafd. Wat wordt hiermee bijgedragen aan de dynamiek en de innovatie van de Zeeuwse economie? Wij hebben enkele suggesties voorbij horen gaan, waaronder snel internet. Het zou ons een lief ding waard zijn wanneer dat miljoen daarvoor zou worden ingezet. Maar goed, het ligt nu vast; misschien is het een aandachtspunt voor een volgende keer.

In het kader van duurzame economische ontwikkeling wordt een aantal organisaties genoemd, waaronder de ZMF enz. Ook wordt een tonnetje besteed aan circulaire economie. Ik vraag mij af, voorzitter, wat voor een organisatie de kwalificaties moeten zijn om voor dergelijke subsidies in aanmerking te komen. Overigens, dit behoeft wat mij betreft niet nu besproken te worden want het hoort eigenlijk in een commissie thuis. Niettemin wil ik deze vraag hier gesteld hebben.

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter. Zoals bekend is, staat mijn fractie positief-kritisch tegenover de Economische Agenda, hetgeen uiteraard niet betekent dat wij tegen het creëren van werkgelegenheid zouden zijn, integendeel zelfs. Echter, de SP-fractie is nog steeds niet blij met de invulling van de Economische Agenda. Er staan wel een paar goede dingen in, zoals de aandacht voor het onderwijs, maar met de inzet voor bijvoorbeeld hotspot Breskens kan mijn fractie niet goed leven. Alleen dit project al is voor de SP-fractie voldoende om tegen dit bestedingsplan te stemmen. Het gaat om een prestigeproject waarbij

blinde waanzin en ook weer het grote geld regeren, een project dat kan rekenen op weinig draagvlak bij de inwoners. Wij denken hierbij in het bijzonder aan de geplande hoogbouw.

Voor dit project is in het plan 1 miljoen genoteerd, maar in de oplegnotitie staat ook dat de Staten te zijner tijd nader worden geïnformeerd over de verdere invulling. Wat is het nu, voorzitter, dat ene miljoen? Of wordt het minder, of juist méér? Hotspot Breskens houdt in dat er 460 appartementen zullen worden gebouwd, die niet echt kunnen worden bestempeld als sociale huurwoningen terwijl woningen in die categorie toch echt hard nodig zijn. Neen, voorzitter, het gaat om dure appartementen in gebouwen die 17 meter hoger worden dan de bestaande bebouwing in de omgeving, en dicht bij het water. Onzinnig en ongevaagde kustbebouwing noemen wij dat.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. De heer Van Tilborg doelt erop dat er in Zeeuws-Vlaanderen een tekort zou bestaan aan sociale huurwoningen. Ik heb daar een beetje verstand van en meen dat je in Zeeuws-Vlaanderen heel goed en ook heel goedkoop aan een huis kunt komen. Men kan zich afvragen of er zoveel appartementen in hoogbouw nodig zijn, maar mijns inziens bestaat er in Zeeuws-Vlaanderen geen gebrek aan sociale huurwoningen. Zelfs is het zo dat ze soms worden afgebroken omdat er geen huurders zijn.

De heer **Van Tilborg** (SP). Ik heb het, sprekend over sociale huurwoningen, niet specifiek over Zeeuws-Vlaanderen. Ik doel op Zeeland als geheel. Het geld dat vrijkomt door hotspot Breskens niet te realiseren, kunnen wij beter in een fonds stoppen voor het stimuleren van sociale woningbouw in Zeeland. Wij hebben een amendement voorbereid maar ik houd het nog even achter de hand. Wij wachten de reactie van de gedeputeerde af.

Voorzitter. Komt mijn fractie met alleen negatieve kritiek? Neen, ik heb al gezegd dat het positief is dat er aandacht is voor het onderwijs in Zeeland. Ook wordt de herstructurering van bedrijventerreinen genoemd. Daar kan wat mijn fractie betreft niet snel genoeg mee worden begonnen.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Kijken wij naar het geld dat naar natuur gaat, bijna 20 miljoen, en naar het geld dat naar economie gaat, ruim 13 miljoen, dan vinden wij die verhouding absurd. Dit als opmerking vooraf.

In hoofdlijnen kan de PvZ zich vinden in dit bestedingsplan, maar er staan niettemin voldoende punten in waardoor wij ons genoodzaakt zien om tegen het voorstel te stemmen. Men zou kunnen vragen: waarom amendeer je het voorstel dan niet? Voorzitter, in het verleden hebben wij met name ten

aanzien van één punt geamendeerd, maar dat heeft het toen niet gehaald en dat zou het nu ook niet halen. Ik doel op de duurzame economische ontwikkeling, de positie van de ZMF daarbij en op de subsidie van 337.324 euro. In een grijs verleden is afgesproken dat ook die subsidie zou worden afgebouwd, maar wie schetst onze verbazing? Dat bedrag is juist opgetrokken. Daarvoor heeft men allerlei moverende redenen aangevoerd. Hoe dan ook, zou ik vandaag met een amendement zijn gekomen, gericht op het nakomen van de gemaakte afspraak, dan zou dat amendement het niet hebben gehaald.

Ook de biobased economy is zo'n punt waarover wij niet enthousiast kunnen worden. Ik gebruik de term "bodemloze put" niet, maar ik denk het wél... Verder worden wij ook niet blij bij het begrip "ontwikkeling binnendijkse aquacultuur".

Vervolgens noem ik nog de sportevenementen, passend bij Zeeland. Voorzitter. Wij hebben een kostenbatenanalyse ontvangen met betrekking tot de Tour de France. Wij vinden de uitkomsten boterzacht. Die enorme miljoenenwinst is moeilijk aantoonbaar. In elk geval begonnen wij hier als provincie aan de kostenzijde met 70.000 euro. Dat zou het gaan kosten... Vervolgens moest er 250.000 euro bijgeraamd worden. Het bedrijfsleven heeft vijf ton bijgedragen. Zo kom ik op 820.000 euro, maar ik lees in de analyse dat het in feite meer dan 1 miljoen heeft gekost, mede gelet op de veiligheidsmaatregelen enz. Ook dit is een punt, voorzitter, waardoor wij ons genoodzaakt zien om tegen dit voorstel te stemmen.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Wij horen allerlei onderwerpen waar de fractie van de PvZ niet enthousiast van wordt. Ik zou het op prijs stellen wanneer er ook onderwerpen zouden worden vermeld waar die fractie wél enthousiast van wordt. Als wij de genoemde zaken zouden schrappen, zouden wij geld overhouden. Waar zouden wij dat dan in moeten stoppen?

De heer **Babijn** (PvZ). Ik ben mijn bijdrage begonnen met de opmerking dat mijn fractie zich in hoofdlijnen in dit plan kan vinden. Ik voeg daaraan toe dat Economische Impuls Zeeland zijn nut heeft bewezen en dat het project hotspot Breskens in de gemeenteraad door een meerderheid is goedgekeurd. Ik zou zeggen: laten wij dat nu dan tot een goed einde brengen. Als je daar halverwege de stekker uit zou trekken... Ik herinner eraan dat aan de provincie een sluitende businesscase zou worden voorgelegd; dat was een voorwaarde. Als alles goed was onderbouwd, dán pas zou de provincie overgaan tot het schenken van het miljoen.

Nogmaals, in hoofdlijnen vind ik dit plan prima maar aangezien ik ervan uitga dat door mij ingediende amendementen het niet zouden halen, voel ik mij genoodzaakt om tegen dit voorstel te stemmen.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Dit voorstel betreft de invulling van het besluit de werking van de Economische Agenda 2012-2015 met een jaar te verlengen, maar economie is meer dan geld. Tijdens de vorige statenvergadering heeft mijn fractie middels een motie aandacht gevraagd voor het sociaal ondernemen. Nu komen wij niet met een motie maar met een gerichte vraag en een oproep, en daarbij gaat het om Campus Zeeland.

Bij dit onderwerp gaat het om onderwijs en om de noodzaak jongeren een kans te geven voor de toekomst. De realiteitszin willen wij niet uit het oog verliezen, maar in de ogen van de ChristenUnie biedt Campus Zeeland een geweldige kans voor het onderwijs in Zeeland en, als gevolg daarvan, voor onze economie en de werkgelegenheid. Na de opening van de UCR in 2004 is het vorige jaar het Zeeuwse Centrum voor Onderwijsexcellentie geopend. Hiermee is aangetoond dat de provincie Zeeland iets in haar mars heeft op onderwijsgebied. Door een tweede college op het gebied van de techniek en door het Deltacollege laten wij zien dat Zeeland doet waar het goed in is: onderwijs organiseren en geven.

Ook in de Tweede Kamer is doorgedrongen - en is men van mening - dat Campus Zeeland aanknopingspunten biedt om, door middel van samenwerking tussen overheid, onderwijs en ondernemingen, impulsen te geven aan de economie van en de werkgelegenheid in Zeeland. Voorzitter. Durven wij daarvoor onze nek uit te steken?

Daarom komt mijn fractie met de oproep om de krachten te bundelen van overheid, onderwijs en ondernemingen, om er gezamenlijk de schouders onder te zetten en richting Den Haag de noodzaak van Campus Zeeland naar voren te brengen, van belang voor een krachtige kenniseconomie die aansluit op de sterktes van deze regio. Wanneer heeft de gedeputeerde overleg met Den Haag en om welk resultaat gaat het daarbij? Wordt er al werk gemaakt van een uitvoeringsagenda? Natuurlijk zijn wij ook benieuwd naar de financiële plannen, want het gaat nu over het eerste miljoen, maar hoe zorgen wij voor de overige 79? Kan de gedeputeerde ons daarover informeren?

Voorzitter. Ik eindig dit betoog met een citaat uit de Strategische agenda hoger onderwijs: "Wanneer onzekerheid troef is, voegt onderwijs de meeste waarde toe door studenten de vaardigheden te leren om kansen te zien in een open toekomst."

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Ik begin dit betoog met de vraag die over Impuls is gesteld en met opmerkingen over het stimuleren van de economie met vestigingsfactoren. Weliswaar staat nu een bedrag van "1 miljoen-zoveel" in onze eigen begroting, maar Impuls heeft medeaandeelhouders, en dat zijn de gemeenten. Daarnaast zijn private partijen aandeelhouder. Dit geheel maakt dat Impuls een grotere begroting heeft. Bovendien ondersteunen en helpen wij Impuls op het terrein van promotie. Onze eigen promotiemiddelen worden ook ingezet ten gunste van de Economische Agenda. Ik voeg hieraan toe dat Impuls een goed samenwerkingsverband heeft met ZSP, dat ook aan acquisitie doet. Ik ben altijd voor nog meer geld, maar dat is er nu niet en ik denk dat wij rondom Impuls krachten weten te verzamelen waarmee Invest in Zeeland echt een plek kan worden gegeven. Het kan altijd méér maar de samenwerking met andere partijen is zodanig dat mijns inziens goede resultaten kunnen worden behaald met de middelen die er nu zijn. Bovendien verwijs ik naar onze ambitie om met de zerobased begroting nieuwe beleidsdoelstellingen te formuleren. Tegen die achtergrond kan worden nagegaan wat er in latere jaren kan worden gedaan.

Wat de hotspot Breskens betreft, voorzitter, is de algemene lijn dat er een toezegging ligt van 2014 en dat in 2015 de gemeente Sluis een brief is gestuurd met daarin twee belangrijke voorwaarden. De eerste is dat er een projectplan moet liggen; dat plan kennen wij nu nog niet. De tweede voorwaarde is dat de gemeente Sluis ook zelf met een bijdrage komt. Bij de begrotingsbehandeling heeft collega Schönknecht al aangekondigd dat er wellicht dit voorjaar voor de Staten meer informatie beschikbaar komt. Voorzitter. Ik kan nu proberen om alle hierover gestelde vragen te beantwoorden - ook collega Schönknecht zou dat kunnen doen - maar dit is wél de lijn die wij al hebben afgesproken. Nogmaals: dit voorjaar komt er een informatiemoment en kunnen al deze zaken worden besproken. Dat miljoen is nu min of meer gereserveerd, maar het wordt pas besteed op het moment dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan.

De heer Van Hertum legt mij twee moeilijke vragen voor. Zo vraagt hij of de gestelde doelen innovatief zijn. Voorzitter, dat vind ik een ingewikkelde vraagstelling. Immers, doelen kunnen innovatief zijn maar als de resultaten dat vervolgens níet zijn, hebben wij nog niks bereikt. Hij bedoelt waarschijnlijk: hoe innovatief gaan wij nu écht aan de slag? Welnu, bijvoorbeeld de Europese cofinanciering, opgenomen in de Economische Agenda, is juist gericht op innovatieve ontwikkelingen. Heel veel van onze budgetten zijn gelabeld aan Europese programma's en ook onze

aansluiting bij het topsectorenbeleid is gericht op innovatie.

Als je het allemaal optelt, blijkt dat meer dan de helft van de begroting uiteindelijk is gekoppeld aan innovatieve ontwikkelingen. Je kunt nog verder gaan: ook bij alle budgetten die wij bijvoorbeeld voor De Rusthoeve inzetten, gaat het om innovatieve ontwikkelingen. Hoever kom je in de richting van de honderd procent? Een heel eind, voorzitter, want zelfs het budget voor de ZMF --dat is overigens een vestzak-broekzak-verhaal omdat het wel hier wordt vermeld maar uit andere begrotingsposten komt-- is gericht op duurzame ontwikkelingen die ook weer innovatief moeten zijn. Honderd procent is het nog niet, maar heel veel middelen zijn gereserveerd om met elkaar innovatie te bereiken.

De heer Oudeman stelt een vraag over het plan van aanpak in het kader van de Digitale Agenda. Voorzitter, hij kent het antwoord: inderdaad komt dit eraan in het begin van 2016. De heer Faasse heeft het over de kwalificaties voor organisaties. Wanneer tellen ze mee met betrekking tot deze agenda? Voorzitter. Eigenlijk is het heel simpel: alleen als je voldoet aan de doelstellingen die de provincie heeft geformuleerd, kun je meedoen. Als je eraan bijdraagt om die doelstellingen te bereiken, heb je recht op subsidie. Dat is de wijze waarop wij steeds met organisaties omgaan. Ook in de discussie die wij gaan voeren aan de hand van de vraag welke organisaties op welk moment kunnen bijdragen, ook richting "zerobased", zullen wij dit opnieuw bespreken.

De SP-fractie heeft met betrekking tot de hotspot Breskens een amendement aangekondigd. Voorzitter. Gelet op de toezeggingen die er liggen, de manier waarop wij met elkaar omgaan en de brief waarin de voorwaarden zijn opgenomen, is het op dit moment gewoon niet mogelijk om het bedoelde bedrag terug te halen. Een dergelijk amendement zou slecht uit te voeren zijn.

De heer Babijn heeft, sprekend over de Tour, even de bijdrage van VWS vergeten. Als hij daarmee rekening houdt, komt hij wél aan het bedoelde miljoen.

Mevrouw Rijksen kan ik naar aanleiding van haar vraag over Campus Zeeland zeggen dat collega Van der Maas heeft aangekondigd dat hij hierover heel snel, in januari --volgens mij is de datum al "geprikt"-- met de Staten in gesprek gaat. Dat gebeurt dan in het kader van het principe "krachten bundelen". Immers, Campus Zeeland is niet een project van de provincie alleen, maar van veel Zeeuwse partijen. Tegen die achtergrond vind ik het gepast om even te wachten en collega Van der Maas de gelegenheid te bieden om informatie te verstrekken.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Mijn fractie heeft behoefte aan een nadere reactie in verband met de hotspot Breskens. Er zijn onderdelen van dit project waarvoor wél steun bestaat bij de bevolking. Wij hebben met name gesproken over de hoogbouw. Wij betwijfelen of de bevolking daar blij mee is. De gedeputeerde geeft nu aan dat een miljoen is gereserveerd. Komt er later een plan waar mijn fractie eventueel "nee" tegen kan zeggen? Wordt de Staten iets voorgelegd, aan de hand waarvan mijn fractie kan aangeven dat zij niet kan instemmen met die hoogbouw?

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. De provincie gaat niet over zo'n plan. De provincie heeft aangegeven graag medewerking te willen verlenen en zij wacht op het projectplan van de gemeente Sluis om vervolgens na te gaan of dat klopt. Wél is het zo dat nu dat bedrag is gereserveerd, waarmee het college van GS uitvoering kan geven aan de brief die juni 2015 werd verzonden en waarin de voorwaarden zijn opgenomen. Kan de SP-fractie dan nog aangeven dat zij tegen hoogbouw is? Ja, voorzitter, dat kan maar als het hele project akkoord wordt bevonden, wordt dat toch lastig.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Met andere woorden: als wij nu "ja" zeggen tegen dat miljoen, gaan wij akkoord met wát de gemeente Sluis ook maar voor hotspot Breskens verzint.

De heer **De Bat** (GS). Neen, voorzitter; er komt een projectplan dat vervolgens beoordeeld wordt. Dat plan is er nog niet en dus weten wij nog niet wat het project gaat behelzen. Het gaat nu om de "eerste beelden" en de uitwerking van het projectplan volgt later.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Kan de gedeputeerde iets zeggen over de herstructurering van oude bedrijventerreinen?

De heer **De Bat** (GS). Dat is een onderdeel van het collegeprogramma. Het college heeft gesteld dat het van belang is om in verband met de ruimte die er her en der is, de ongewenste situaties aan te pakken die op sommige plekken ontstaan. Daar is een bedrag voor gereserveerd maar een en ander moet nader worden uitgewerkt. De hele uitwerking, waarmee wordt aangegeven hoe wij de middelen hiervoor gaan besteden, moet nog plaatsvinden. Ook hier geldt weer: het bedrag wordt nu gereserveerd, maar de uitwerking volgt later. Vervolgens gaan wij met die reservering aan de slag.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Wat de hotspot Breskens betreft heb ik eerder uit de mond van de gedeputeerde opgetekend dat, als de gemeente

Sluis met een sluitende businesscase komt, zij in aanmerking komt voor het genoemde miljoen. Verder heb ik destijds geen voorwaarden horen noemen. Kan de gedeputeerde dit bevestigen?

De heer **De Bat** (GS). Ik herhaal wat ik al heb gezegd. Er is een brief gestuurd en de inhoud daarvan kent u. In die brief wordt heel helder gesteld dat het projectplan moet kloppen, zowel qua inhoud als qua financiën. Wij wachten dat plan af. Overigens, als u dat wenst kan collega Schönknecht hier veel meer over vertellen; zij is verantwoordelijk voor dit project.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. De veronderstelling van mijn collega dat ik hierover "veel meer" zou kunnen zeggen, moet ik toch wat "downgraden". Dat is niet zo, maar ik voeg aan zijn woorden het volgende toe.

Het gaat om een project van de gemeente Sluis en daarbij wordt uitvoering gegeven aan de hotspot Breskens. Dat is, wat ons betreft, een totaalplan waarin alle aspecten bij elkaar komen: beleving, recreatie, wonen enz. Het kan nooit voor één aspect zijn dat de provincie een bijdrage van een miljoen geeft. Zoals collega De Bat heeft aangegeven, hebben wij dit de gemeente in een brief laten weten. Daarin wordt gesteld: kom met een sluitend, het totaal omvattend plan en vervolgens maken wij met betrekking tot onze bijdrage een afweging. Een andere voorwaarde is dat --welk plan er ook ligt-- ook de gemeente Sluis een miljoen investeert.

Dat is het, voorzitter, en men is hiermee op het moment heel druk bezig. Ik hoor hier het een en ander over een viscentrum, een zeezeilcentrum enz. Het zijn allemaal ontwikkelingen, maar wij zullen onze bijdrage niet inzetten voor uitsluitend bijvoorbeeld een zeezeilcentrum. Neen, het moet een totaal zijn waarvoor wij een bijdrage verlenen.

In stemming komt het statenvoorstel.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter. Als gevolg van alle genoemde "mitsen en maren" is ons niet veel duidelijker geworden hoe het nu precies zit met de hotspot Breskens, hetgeen voor ons een reden is om tegen dit voorstel te stemmen.

Het voorstel wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van ZL, 50Plus, D66, de PvdA, het CDA, de PVV, de CU, de SGP en de VVD voor dit voorstel hebben gestemd.

### 32. Statenvoorstel Subsiëring buurtbussen (BLD-25)

Mevrouw **Kooman** (PVV). Voorzitter. Zoals bekend heeft de PVV goed openbaar vervoer (OV) hoog in het vaandel staan. Wat de PVV betreft is het positief dat er nu meer buurtbussen worden ingezet, zodat ook in de kleinere kernen de mobiliteit wordt gehandhaafd. Helaas horen wij steeds meer geluiden over te weinig vrijwilligers en over problemen met deze buurtbussen. Het gebrek aan maatwerk baart ons zorgen.

Naar onze mening is het beter om met alle buurtbusverenigingen rond de tafel te gaan zitten en zo na te gaan waar het probleem ligt, en bovenal te bespreken wat er kan worden verbeterd. Als de verenigingen een meer eenduidige aanpak zouden hanteren, zou het misschien niet nodig zijn om deze subsidieregeling aan te passen. Graag vernemen wij van het college waarom een andere aanpak meteen een andere subsidiebehoefte betekent; wij horen graag wat er precies wordt bedoeld met een andere aanpak.

Voorzitter. Een meer overkoepelende samenwerking lijkt ons een goede oplossing. Daarom zou mijn fractie de gedeputeerde willen verzoeken om met alle buurtbusverenigingen rond de tafel te gaan zitten om te proberen een meer eenduidige werkwijze tot stand te brengen, en gericht te zoeken naar oplossingen waarbij de verenigingen daadwerkelijk baat hebben.

De PVV-fractie is positief gestemd wat betreft dit statenvoorstel, zeker gelet op het gereserveerde bedrag. Wij denken dat extra subsidie deze projecten ten goede zal komen. Dit voorstel biedt kansen om het OV in Zeeland vooruit te helpen. Wij hopen dat het college onze punten in overweging neemt, zodat de mobiliteit niet alleen nú maar ook in de toekomst verzekerd kan worden.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Maatwerk bij buurtbussen staat vandaag centraal. Voor ons ligt het voorstel om de Provinciale verordening buurtbussen in Zeeland in te trekken. De PvdA-fractie is betrokken bij de buurtbussen en kent enkele zorgen hierover. Deze zorgen komen mede voort uit de vragen die wij onlangs hebben gesteld over dezelfde buurtbussen. Wij nemen de vrijheid om de antwoorden op deze vragen te betrekken bij onze bijdrage aan deze behandeling.

Voorzitter. Ons eerste aandachtspunt is het maatwerk. Wij zijn er tevreden over dat de provincie deze gedachte met ons deelt. Zo lezen wij: "De behoefte aan maatwerk is reden voor actualisering van de subsidieregeling.". Voorzitter, deze

opmerking onderschrijven wij. De nieuwe buurtbusregeling zorgt voor meer financiële middelen voor de vrijwilligers. Bovendien worden de regels voor het opzetten van een buurtbusvereniging versoepeld, hetgeen wij zien als een positieve ontwikkeling.

Ons tweede aandachtspunt halen wij uit de antwoorden op onze vragen. Voorzitter. In delen van Zeeuws-Vlaanderen treden er problemen op bij de bemensing van de buurtbussen. Connexion zal buurtbus 507 gaan beëindigen. Deze bus --door onder andere Axel, Zuiddorpe, Koewacht, Heikant en Sint Jansteen-- wordt de komende maanden nog door professionals, op kosten van de provincie, in stand gehouden. Kunnen busreizigers in bijvoorbeeld Heikant na mei 2016 nog rekenen op een busverbinding? Zo ja, kan dan de busverbinding naar het station van Hulst worden doorgetrokken? Dat is organisatorisch handiger.

Voorts lazen wij dat de buurtbusorganisatie Sunshine Express in West-Zeeuws-Vlaanderen stopt en wordt overgenomen door de buurtbusvereniging De Kanaalzone. Is daarmee de toekomst van buurtbus 515 verzekerd?

Ons volgend aandachtspunt betreft vrijwilligers en professionele chauffeurs. Voorzitter, de PvdA-fractie streeft naar een kernnetwerk waarin professionele chauffeurs de bussen besturen, aangevuld met de buurtbussen. Vrijwilligers houden de buurtbussen rijdend op de minder drukke lijnen. Voor ons staat centraal dat het OV maatwerk moet leveren voor de inwoners van Zeeland. Zoals gezegd: daar is dit voorstel een nieuwe stap voor.

De heer **Van 't Westeinde** (CDA). Voorzitter. Mijn fractie is blij met de intrekking van de verordening betreffende de buurtbusprojecten, zodat er meer maatwerk kan worden geleverd op basis van het Algemeen subsidiebesluit Zeeland. De afgelopen jaren is het aantal buurtbusprojecten toegenomen. Elke buurtbusvereniging organiseert dit op eigen wijze, hetgeen charme en betrokkenheid met zich brengt, naast het gevoel dat het om een "eigen project" gaat. Echter, hierbij is maatwerk een belangrijk aspect, evenals een eenvoudige en snelle aanvraagprocedure. Ook is positief dat de buurtbusverenigingen met dit voorstel akkoord gaan.

Niettemin, voorzitter, legt de CDA-fractie de gedeputeerde nog enkele vragen voor. Er zijn wat het OV betreft nog witte vlekken op de kaart. Kan de gedeputeerde aangeven hoe daarmee wordt omgegaan? Kan en wil de provincie wat dit betreft nog een rol spelen?

In een krantenartikel gaf de FNV aan, tegen het vervangen van beroepschauffeurs door vrijwilligers te zijn. Kan de gedeputeerde ons

zeggen wat de consequenties hiervan kunnen zijn voor dit project?

De heer **Willemse** (50Plus). Voorzitter. Als het over het OV gaat, wordt 50Plus getriggerd. Mijn fractie vindt het OV een belangrijke voorziening, zowel voor ouderen als voor jongeren. Daarom zijn wij gematigd positief over de extra subsidie die in de buurtbussen wordt gestoken. Met "gematigd" bedoelen wij dat het fijn is dat er extra geld komt, maar ook dat wij vinden dat dit geld eigenlijk in het kernnet moet worden gestoken. Immers, wij zijn van mening dat het OV in Zeeland in maart tot het minimum is teruggebracht. Goed OV houdt Zeeland leefbaar, houdt ouderen mobiel, brengt jongeren naar school en houdt de gezondheidszorg binnen bereik.

Onlangs sprak ik iemand van de Cliëntenraad, en zij vertelde mij dat er 's avonds, na acht uur, geen mogelijkheden meer zijn om van het ADRZ in Goes een bus te nemen naar bijvoorbeeld het station aldaar. Met het ingaan van de nieuwe concessies zijn veel buslijnen vervallen; ze waren niet rendabel. Voorzitter, het OV in dunbevolkte gebieden kan nooit rendabel zijn. Hier behoort een overheid geld in te steken, mede --ik zeg het nogmaals-- om de provincie leefbaar te houden.

De privatisering van het OV heeft veel banen en mobiliteit gekost. Werkloze chauffeurs kunnen nu als vrijwilliger aan de slag... Voorzitter, waar zijn wij nu mee bezig? Chauffeurs zitten in de WW en voor het in stand houden van de buurtbussen komt er extra subsidie... Het resultaat is een slecht OV.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Waarom is naar uw oordeel het OV in Zeeland zo slecht?

De heer **Willemse** (50Plus). Het OV in Zeeland is slecht omdat er op heel veel plaatsen geen verbindingen meer zijn met steden of dorpen. Ga maar eens met het OV naar het ziekenhuis... Je zult ondervinden dat dat haast onmogelijk is.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Weet u ook waarom die lijnen zijn opgeheven?

De heer **Willemse** (50Plus). Waarschijnlijk omdat ze niet rendabel zijn --dat gaf ik al aan-- maar in een dunbevolkte provincie zullen bepaalde lijnen nooit rendabel kunnen zijn. De overheid dient ervoor te zorgen dat er wél voldoende mobiliteit beschikbaar is.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Ja, en daarvoor zouden de buurtbussen een oplossing kunnen bieden.

De heer **Willemse** (50Plus). Een buurtbus is een oplossing, maar buurtbussen leveren ook een hoop



problemen op. Ze worden bestuurd door vrijwilligers en ik vind dat het OV niet in handen van vrijwilligers dient te zijn, maar gewoon in handen van professionals.

De heer **Van Hertum** (PvdA). De laatste opmerking kunnen wij natuurlijk onderschrijven.

De heer **Willemse** (50Plus). Voorzitter. Zouden wij met betrekking tot het OV niet --net zoals met de begroting voor het volgende jaar-- óók een nullijn kunnen invullen, en concessies niet afgeven op basis van financieel gewin, maar op basis van bereikbaarheid en efficiency?

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Gesteld wordt dat concessies niet moeten worden ingevuld op basis van financieel gewin, maar op basis van gebruik. Is het de heer Willemse bekend dat er veel provinciaal geld naar het OV gaat, juist om concessies te kunnen invullen?

De heer **Willemse** (50Plus). Het is mij bekend dat er veel geld in gaat zitten.

De heer **Bierens** (VVD). Ja, overheidsgeld. U had het over "financieel gewin", en dat kon ik even niet plaatsen.

De heer **Willemse** (50Plus). De busmaatschappijen verdienen toch op lijnen? Zodra een lijn in hun ogen niet langer rendabel is, wordt die lijn geschrapt. Daarmee wordt het OV in Zeeland steeds slechter.

De heer **Bierens** (VVD). Maar een busonderneming kan nu eenmaal niet het OV, zoals wij het in Zeeland kennen, in stand houden zonder forse overheidssubsidie.

De heer **Willemse** (50Plus). Dat begrijp ik en ik heb dan ook aangegeven dat er door de overheid meer geld in gestoken moet worden, mede om de leefbaarheid te vergroten.

De heer **Van Hertum** (PvdA). En waar denkt u het geld daarvoor vandaan te halen?

De heer **Willemse** (50Plus). Het is inderdaad heel moeilijk om aan te geven waar dat geld vandaan moet komen, maar ik denk dat de provincie hiervoor ook de rijksoverheid zou kunnen aanspreken. Wat het OV betreft vormen de dunbevolkte gebieden --het gaat niet alleen om Zeeland maar ook om het oosten van het land-- een probleem. De rijksoverheid zou hier gewoon wat meer geld in moeten steken.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Ik vraag mij af of voor het oplossen van OV-problemen niet wat

vaker zou kunnen worden gekeken naar de haltetaxi. Daarbij gaat het om professionele organisaties, veelal lokale bedrijven. Het is goed dat die op deze manier een steuntje in de rug krijgen, zodat ze kunnen blijven functioneren.

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter. Ik weet niet of de heer Faasse op de hoogte is van de werkwijze met betrekking tot de haltetaxi... Die moet je anderhalf uur van tevoren bellen. Meestal verschijnen ze wel, maar ik heb óók verhalen gehoord dat ze helemaal niet komen, zodat er opnieuw moet worden gebeld.

Voorzitter. Dit is voor de SP-fractie een pijnlijk spagaatvoorstel. Ben je tegen, dan wordt er al snel geroepen dat je de inwoners van Zeeland geen goede mobiliteit gunt. Ben je voor, dan zit het risico erin dat je akkoord gaat met het feit dat vaste lijnen in de toekomst gemakkelijker kunnen verdwijnen omdat er toch een alternatief beschikbaar is. Ja, voorzitter, het is een alternatief, maar dan wel een als gevolg waarvan er betaalde banen verdwijnen.

De SP is zeker niet tegen het principe van de buurtbussen, integendeel. Waar geen gewone lijnbus rijdt of gereden heeft en daardoor de ontsluiting van een dorp of streek ontbreekt, is een buurtbus met vrijwilligers een heel goed alternatief. Maar, voorzitter, wij hebben het al zien gebeuren: vaste lijnen zijn verdwenen omdat ze niet rendabel waren of als niet-rendabel werden gezien. Hier zijn in enkele gevallen buurtbusverenigingen ingesprongen. Dus: in plaats van lijnbussen met betaalde, professionele chauffeurs, zijn er buurtbussen gaan rijden. In andere gevallen is de haltetaxi als alternatief aangeboden.

In het voorliggende voorstel wordt onder meer de vraag gesteld: "Waaraan kunnen wij zien of alles bereikt is?". Daar staat dan onder: "Als het aantal buurtbusprojecten in Zeeland minimaal gelijk blijft.". Wat wordt hiermee bedoeld, zo vraag ik de gedeputeerde. Wordt bedoeld dat er in de toekomst alle ruimte zal zijn om dit aantal uit te breiden? Of is het streven er juist op gericht om er géén extra buurtbussen meer bij te krijgen?

Voorzitter. De SP-fractie hoopt dat de gedeputeerde ons ervan kan overtuigen dat wij zonder pijnlijk spagaat voor dit voorstel kunnen stemmen, door ons minimaal de garantie te geven dat er geen betaalde, professionele chauffeurs meer zullen verdwijnen, en dat het belang van de reizigers weer voorop komt te staan, en niet het geld.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Ik heb gemerkt dat de Staten zich zeer betrokken voelen bij het OV in onze mooie provincie. Echter, die provincie kent wat het OV betreft ook wat nadelen: weinig mensen in een groot gebied, voorzieningen

die hier en daar worden opgeschaald, schaarse middelen enz., naast de behoefte om goed bereikbaar te zijn. Laat het duidelijk zijn, voorzitter: hier staat een gedeputeerde die er zijn uiterste best voor zal doen dat er in Zeeland geen "vervoersarmen" zijn, maar dat iedereen die met betrekking tot het OV een vraag heeft, in zijn behoefte wordt voorzien. Vanmiddag spreken wij over een voorstel dat handelt over de manier waarop wij dit in Zeeland gezamenlijk voor elkaar kunnen krijgen.

Wij weten dat wij vaste lijnen hebben en dat wij de haltetaxi hebben op plaatsen waar per maand gemiddeld minder dan 125 mensen van een bus gebruikmaken. Dat is het omslagpunt waarbij men aan een haltetaxi gaat denken. Waar een hiaat ontstaat tussen minder dan 125 en de situatie waarin net geen rendabele lijn overeind kan worden gehouden, komt het voorliggende voorstel in beeld: hoe kunnen wij in dat gat springen, waar er te weinig mensen zijn voor de bus en waar er te veel mensen zijn voor de haltetaxi? Welnu, dan is de buurtbus een heel mooie optie.

Voorzitter. De buurtbus wordt bestuurd door vrijwilligers. Dat daar door woordvoerders kanttekeningen bij worden geplaatst, snap ik. Immers, je hebt enthousiaste vrijwilligers nodig; anders lukt het niet om de buurtbus overeind te houden. Welnu, ik kan de verzekering geven dat er heel veel vrijwilligers zijn die zich hiervoor graag inzetten. Straks kom ik nog terug op een plaats waar dat niet het geval is.

Vervolgens is het een hele uitdaging om die vrijwilligers enthousiast te houden. Van belang is dat hun inzet goed wordt gefaciliteerd. Welnu, het voorliggende voorstel voorziet in meer maatwerk waar het gaat om de subsidieregeling, zodat niet iedereen over één kam wordt geschoren maar het aan de vereniging zelf wordt overgelaten hoe zij de middelen die zij krijgt wil inzetten. Ik geef een voorbeeld om duidelijk te maken dat op deze manier meer kan worden gedaan wat eerst niet kon.

Een vrijwilliger die graag helpt om de buurtbus overeind te houden, maar die ver weg van het startpunt woont, moet met eigen vervoer naar dat startpunt, en ook weer terug. Die wil je graag faciliteren met een bepaalde onkostenvergoeding. Hoe hoog die vergoeding vervolgens kan zijn, bepaalt de buurtbusvereniging zelf. Eerst kon dit niet, voorzitter, maar nu kun je zeggen: je krijgt een bedrag, 100 euro per vrijwilliger, en je maakt over de verdeling van het geld goede afspraken. Iedereen mag het op zijn eigen manier doen. Wij denken dat dit de vitaliteit van de buurtbusverenigingen goed zal doen.

In antwoord op de inbreng van de PVV-fractie kan ik zeggen dat er inderdaad terecht is geweest op de kwetsbaarheid van het werken met

vrijwilligers. Ik ga de uitdaging, verwoord door de PVV-fractie, om eens met de verenigingen rond de tafel te gaan zitten, aan. Hoe kunnen we ze vitaal houden? Op welke manier kan een en ander het best worden georganiseerd, zodat de vrijwilligers niet alleen nu bereid zijn om zich in te zetten, maar ook nog over twee, drie, vier jaar? Voorzitter, er is al een afspraak gemaakt om binnenkort in dit huis bij elkaar te komen. Dat is een informele bijeenkomst waarbij ik aanwezig zal zijn. Op deze wijze kan van gedachte worden gewisseld over de wijze van functioneren, verbeteringsmogelijkheden enz. Overigens, dat verbeteren zal wel door de verenigingen zelf moeten worden gerealiseerd en de vraag is daarbij: waar kan de provincie dit faciliteren?

Gevraagd is: waarom deze aanpak en niet gekozen voor de bestaande; waarom gaan we dit veranderen? Voorzitter. Ik hoop dat ik dit inmiddels duidelijk heb gemaakt. Juist omdat je als vereniging de subsidie anders kunt inzetten, kun je meer maatwerk leveren.

De PvdA-fractie is van oordeel dat het maatwerk dat door middel van dit voorstel mogelijk wordt, een goede zaak is. Dat ben ik met haar eens. Het is positief dat de verenigingen nu zelf over de financiën gaan, inclusief de verdeling over de vrijwilligers.

Het klopt, voorzitter, dat er in Zeeuws-Vlaanderen sprake is van een pilot. Dat project loopt, meen ik, tot 1 mei. Er wordt gewerkt met betaalde chauffeurs, hetgeen enigszins tegen het principe van de buurtbussen ingaat, maar in de hier bedoelde situatie is het niet gelukt om vrijwilligers te werven. Wij willen tegemoet komen aan de wens om dit tóch te proberen en hebben daarom gezegd: tot mei krijgen ze de kans om dit van de grond te tillen. Lukt het, dan is een groot compliment op zijn plaats. Immers, dan kan ook daar een buurtbus rijden. Lukt het niet, dan zal men terug moeten vallen op de haltetaxi. Dat is dan de optie die verder bekeken zal worden.

Wat de kwestie-buurtbus 507 betreft vraagt de heer Van Hertum of het traject kan worden doorgetrokken naar Hulst. Neen, voorzitter, dat kan niet aan de orde zijn. Immers, wij hebben ook vaste lijnen en Connexxion gaat heel goed na waar die lijnen kunnen functioneren. Men zoekt de vraag op; waar de vraag zich aandient, daar komt het aanbod. Waar er onvoldoende vraag is, wordt de haltetaxi of de buurtbus ingezet. Worden door de buurtbus ook andere haltes aangedaan, dan heeft dat weer zijn consequenties voor de vaste lijnen.

De heer **Van Hertum** (PvdA). De gedachte hierachter is dat, als er een buurtbus is tussen Axel en Sint Jansteen, het handig is wanneer die bus nog drie kilometer doorrijdt, naar Hulst, zodat er een aansluiting is op andere (vaste) lijnen.

De heer **Van der Maas** (GS). Op dit moment weet ik niet wat voor consequenties dit zou hebben. Of dit een optie zou kunnen zijn, of Connexxion hiermee akkoord zou kunnen gaan --ook dat is de vraag; Connexxion is bij alles, ook de buurtbussen, betrokken-- weet ik nu niet. Zou de reactie positief zijn, dan denk ik dat wij dit vooral wél zouden moeten doen. Ik zeg u toe dat wij dit punt zullen betrekken bij de afweging met betrekking tot de buurtbus die daar rijdt.

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter. De gedeputeerde stelt dat Connexxion nagaat waar er vraag is, maar als er geen bus rijdt, rijst de vraag hoe men dat doet. Naar mijn idee kun je pas weten hoe het met de vraag gesteld is als er een bus rijdt.

De heer **Van der Maas** (GS). Het is natuurlijk heel belangrijk dat er goed wordt gemonitord om een antwoord te krijgen op de vraag: waar zit de vraag en wordt er gewerkt op basis van juiste aantallen? Daarom is het nu spannend, gelet op de nieuwe concessie die in maart is ingegaan. Goed moet worden nagegaan of de aannamen met betrekking tot de vraag ook worden bewaarheid. Ik heb al eerder toegezegd dat wij hiervan na een jaar een evaluatie krijgen. Zijn er nog witte vlekken in die zin dat er wél sprake is van vraag terwijl daar geen aanbod is, via een vaste lijn, een haltetaxi of een buurtbus? Het kan zo zijn dat, wanneer ergens de vraag toeneemt, dit ertoe leidt dat er op een gegeven moment geen haltetaxi meer functioneert, maar een buurtbus of zelfs vaste lijn. Het heeft alles te maken met de omvang van de vraag. Als er voldoende vraag is, verschijnt de vaste lijn of de buurtbus. Voorzitter, ik ben het met de heer Van Tilborg eens. Zeer belangrijk is dat er door middel van evaluatie wordt geantwoord op de vraag: hebben wij op de juiste manier de vraag opgezocht? Wij komen er zeker nader over te spreken als wij het eerste jaar van de huidige concessie achter de rug hebben.

De CDA-fractie vindt het positief dat elke buurtbusvereniging een en ander nu op de eigen manier kan organiseren, samen met de vrijwilligers. Voorzitter, daar ben ik het mee eens. Deze regeling voorziet erin dat een vereniging het naar eigen smaak kan doen, zodat zoveel mogelijk steun van de vrijwilligers kan worden ondervonden. Voorts vraagt deze fractie hoe de provincie omgaat met de witte vlekken op de kaart. Voorzitter, als er écht witte vlekken zijn en wij daarvan op de hoogte worden gebracht --als dit kan worden aangetoond met aantallen-- dan is de conclusie dat er sprake is van vraag, zodat er ook aanbod moet komen. Dit heeft weer met de eerder genoemde monitoring te maken. Vaak hoor je via de dorpsraden of op een andere manier dat wij goed moeten nagaan of er

inderdaad nog witte vlekken zijn. Vervolgens gaan wij er in het kader van het principe "vraaggestuurd vervoer" --zo hebben wij het hier met elkaar afgesproken-- zeker mee aan de slag.

Het door de CDA-fractie genoemde standpunt van de FNV komt neer op het volgende: u gaat tot mei 2016 aan de slag met betaalde buschauffeurs in plaats van met vrijwilligers --gedoeld wordt op het pilotproject in Zeeuws-Vlaanderen waarover ik eerder sprak-- en dat zien wij als een vorm van werkverdringing. Voorzitter, dat snap ik niet. Immers, het is juist werkverschaffing want in het kader van dit project mogen mensen aan de slag als betaalde buschauffeur. Ik kan de verzekering geven dat dit een uitbreiding van het aantal buschauffeurs betekent, en geen inkrimping. Natuurlijk, na mei 2016 houdt het op en hebben wij waarschijnlijk deze betaalde chauffeurs niet meer nodig, maar het betreft hier een gebruikelijke gang van zaken, ook met betrekking tot vaste lijnen. Als er meer bussen worden ingezet --ik denk aan het seizoen-- dan laat men voor een X aantal maanden extra betaalde chauffeurs rijden. Dat is heel gangbaar in het OV. Bovendien gaat het hierbij om een heel marginaal iets, minder dan 1% van de totale concessie. Waar hebben wij het over, voorzitter. Het standpunt van de FNV is in die zin overtrokken. Ik ben het niet eens met het gestelde in de hier bedoelde brief van de FNV en begrijp niet goed waarom deze brief, met deze duiding, is verstuurd.

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter. De gedeputeerde zegt dat hij het niet eens is met de inhoud van de brief van de FNV. Dat kan, uiteraard, maar hij zegt óók dat er zijns inziens geen sprake is van verdringing. Ik vind dit toch wat tegenstrijdig klinken. Die betaalde chauffeur is tot 1 mei aan de gang. Zijn er na die datum voldoende vrijwilligers? In elk geval gaat dan de betaalde chauffeur de laan uit. Ik noem dat toch écht verdringing.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Dat zie ik toch echt anders. Je moet mijns inziens uitgaan van de situatie zoals die vóór de pilot was. Die komt overeen met de concessie; op die manier hebben wij het met elkaar afgesproken. Nu blijkt dat er tóch behoefte is aan die buurtbus hebben wij gezegd: voor een vaste lijn zijn de aantallen te gering --dat gaan we dus niet doen-- maar als de aantallen voldoende zijn voor een buurtbus, is dat prima. We gaan de mensen die het hier betreft precies zo behandelen als wij anderen behandelen. Met andere woorden: vrijwilligers werven. Als vervolgens gezegd wordt: sorry, provincie, maar het is ons niet gelukt om die vrijwilligers te werven, dan houdt het gewoon op.

Niettemin hebben wij geen punt gezet, maar een komma. Wij hebben gezegd: wij willen in deze

omgeving eraan meewerken dat dit wél van de grond komt; we maken een uitzondering en verlengen de termijn waarin men vrijwilligers kan werven. Men gaf aan: wij denken dat het wel kan lukken, maar geef ons wat meer tijd. Welnu, wij gaan een handje helpen zodat men niet is aangewezen op de haltetaxi; dat heeft men liever niet. Vandaar het pilotproject. Nogmaals, wij gaan uit van de situatie zoals die bestond vóór dat project. Tijdelijk wordt een aantal betaalde mensen extra ingezet, maar vervolgens gaat men terug naar de situatie van vóór het pilotproject. Ik vind dit geen werkverdringing, voorzitter, integendeel. Voor een x aantal maanden wordt er een plusje opgezet door een aantal mensen méér aan werk te helpen. Nogmaals, het is niet ongebruikelijk dat tijdelijke chauffeurs worden ingezet voor extra busritten. Dit gebeurt hoofdzakelijk via onderaannemers.

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter. Het siert de provincie en deze gedeputeerde dat zij het initiatief hebben genomen om in ieder geval dit te doen. Immers, gebleken is dat er een bepaalde behoefte is. Er is vraag naar OV. Die vraag is te gering voor een vaste buslijn en te groot voor een haltetaxi. Echter, als er geen vrijwilligers zijn, verdwijnt de buurtbus tóch. Ik zie dit toch als een tegenstrijdigheid in het beleid. Immers, er is vraag.

De heer **Van der Maas** (GS). Er is onvoldoende vraag.

Voorzitter. Er is een vraag gesteld over buurtbus 515. Is nu verzekerd dat deze bus blijft rijden? Ja, voorzitter, het ziet ernaar uit dat die bus de route die daarvoor nu geldt, blijft rijden.

Ik ben het eens met de opmerking van de heer Willemse dat in onze provincie hier en daar het OV is geminimaliseerd, in die zin dat er minder vaste lijnen zijn, maar anderzijds hebben wij juist geprobeerd om de vraagkant op te zoeken. Inderdaad, er is met betrekking tot vaste, vrijwel onbezette lijnen sprake van een bepaalde verschraling --we kunnen proberen om het mooier te maken, maar zo is het niet-- maar door die verschraling kunnen wij meer aanbod bieden op plaatsen waar er tóch wat vraag is. Het komt neer op een verschuiving: minder vaste lijnen en meer inzet op andere manieren.

Ik onderstreep de opmerking van de heer Willemse dat aandacht moet worden gegeven aan de leefbaarheid. Immers, niet alles is uit te drukken in geld. De leefbaarheid moeten wij inderdaad hoog in het vaandel houden maar ik moet er meteen bij zeggen: het moet wél betaalbaar zijn. Wij zullen het in dit huis toch moeten doen met de beschikbare middelen. Wij steken nogal wat extra geld in het OV omdat in onze provincie veel verbindingen niet rendabel zijn. Ik noem in dit verband ook de Westerschelde ferry die in 2016 in deze zaal zal

worden besproken. Er gaat heel wat extra geld in, miljoenen. Inderdaad, de leefbaarheid hoog in het vaandel, maar mijns inziens staat hierbij voor ons, in dit huis, voorop: daar waar de vraag zit, gaan wij het aanbod creëren, en niet andersom. Het is mijn overtuiging dat wij juist door middel van vraaggestuurd OV de leefbaarheid kunnen bevorderen. Op deze wijze kan iedereen die van het OV gebruik wil maken, er in onze provincie ook daadwerkelijk gebruik van maken, via de haltetaxi, via de buurtbus of via een vaste lijn.

De heer **Willemse** (50Plus). Voorzitter. Als op een gegeven moment minder OV kan worden aangeboden, gaan de mensen daar minder gebruik van maken. Ze gaan dan zoeken naar alternatieven. Als gevolg daarvan verslechtert het OV op termijn. Immers, de gedeputeerde zegt: als er geen vraag is, kunnen lijnen worden geschrapt. Mijns inziens moeten wij dat nou juist voorkomen.

De heer **Van der Maas** (GS). Lijnen schrappen vind ook ik jammer, maar als een lijn weinig of niet wordt gebruikt, kan die wat mij betreft worden geschrapt. Immers, op die manier komt er in het kader van de totale concessie geld vrij dat kan worden ingezet op plaatsen waar wellicht toch wat meer vraag is. Ik denk dat wij elkaar wat dit betreft wel verstaan en begrijpen. Die leefbaarheid is inderdaad belangrijk, maar wij moeten toch vasthouden aan het principe "vraaggestuurd". Ik ontken niet dat, als er geen vaste lijn is, de vraag wel wat zal teruglopen; dan zullen mensen eerder de auto nemen. Het is bekend dat in Zeeland het gemiddelde autobezit wat hoger is dan elders. Ik denk dat het ook daarmee te maken heeft. Ik weet niet hoe je deze situatie zou kunnen voorkomen. Hoe dan ook, voorzitter, de heer Willemse vindt mij aan zijn zijde bij zijn pleidooi voor de leefbaarheid, in relatie met de voorziening bereikbaarheid.

Door de fractie van Zeeland Lokaal is gevraagd of niet wat vaker naar een haltetaxi gekeken zou kunnen worden. Voorzitter, uit het veld bereiken mij berichten waaruit blijkt dat de mensen liever een buurtbus hebben die op regelmatige tijden rijdt dan een haltetaxi die van tevoren moet worden gebeld. Komen wij uit boven het eerder genoemde omslagpunt van 125 mensen, dan gaan wij na of ter plekke een buurtbus kan functioneren, en geen haltetaxi. Echter, de mensen die van de haltetaxi gebruikmaken --en die inmiddels aan deze werkwijze gewend zijn, weten hoeveel tijd er zit tussen bellen en komen-- zijn daarover positief. Ook dat went en bevalt blijkbaar.

De fractie van de SP ervaart het voorliggende voorstel als een spagaat. Daar kan ik best inkomen, voorzitter. Inderdaad moeten wij er ons best voor doen dat er geen vaste lijnen verdwijnen. Dat betekent dat er kwaliteit moet

worden geleverd, dat de vaste lijnen betrouwbaar moeten zijn, dat er met goede bussen moet worden gereden en dat de overige faciliteiten goed moeten zijn. Welnu, daar zorgt Connexxion ook voor. Ik vind dat de bussen er geweldig uitzien, zowel binnen als buiten. Ze zijn heel comfortabel. En, voorzitter, waar ze niet kunnen rijden, gaan wij aan de hand van het voorliggende voorstel proberen om met de buurtbussen zoveel mogelijk tegemoet te komen aan de wensen van de reiziger zélf. Daar gaat het uiteindelijk om.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. De gedeputeerde klinkt zó enthousiast... Gaat hij vanaf heden gebruikmaken van het OV? Of houdt hij het bij zijn dienstauto?

De heer **Van der Maas** (GS). Ik neem aan, mijnheer Babijn, dat ook u vanochtend, toen u naar Middelburg kwam, natuurlijk gebruik hebt gemaakt van de Westerschelde-ferry... Voorzitter, het is te hopen dat zoveel mogelijk Zeeuwen gebruikmaken van het OV, en wie zijn dat vooral? Dat zijn vooral onze scholieren. Ik vind het echt voor ons allemaal een opgave: laten wij insteken op de specifieke doelgroepen, de jongeren, de ouderen, degenen die geen auto kunnen of willen rijden. Welnu, daar zet deze gedeputeerde zich enorm voor in.

In stemming komt het statenvoorstel.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor zijn goede, positieve uitleg. Ook al komt die uitleg niet geheel overeen met onze SP-lijn, wij hebben waardering voor zijn toezegging dat alles op alles wordt gezet om vaste lijnen te behouden en om verdringing te voorkomen. Op grond daarvan kan mijn fractie met dit voorstel instemmen.

Het voorstel wordt zonder stemming aangenomen.

### 33. Conceptbrief PS aan GS met wensen en bedenkingen inzake de projectorganisatie Tractaatweg N62 (15017397)

De heer **Erbisim** (PvdA). Voorzitter. In de commissie Bestuur heeft mijn fractie aangegeven een voorstander te zijn van een overheids-BV. Tegen die achtergrond leg ik de gedeputeerde nog een vraag voor. Hoe ziet hij nu straks de rolverdeling bij grote projecten? Hoe kunnen de

Staten hierbij hun kaderstellende en controlerende rol versterken?

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Wij danken het college voor zijn brief die wij gisteren hebben ontvangen. Deze brief vormt een waardevolle en tevens noodzakelijke aanvulling op de brief die wij eerder ontvingen. Wat ons betreft mag een volgende keer de nodige informatie in één keer aan de Staten worden voorgelegd. Dan zal men ons hier niet over horen...

De centrale vraag die nog bij ons leeft --op dit punt is de genoemde brief niet geheel duidelijk-- betreft de statuten en de verdere uitwerking daarvan, vooral waar het om de rollen en bevoegdheden van PS en GS gaat. Krijgen die een plaats in de statuten of worden ze op een andere wijze vastgelegd? Verder vragen wij ons af waarom het tot maart of april moet duren voordat het college hiermee komt. Ik heb er begrip voor dat men hiermee niet tijdens de kerstvakantie doende is, maar ik kan mij voorstellen dat het college ons al in januari meedeelt hoe deze bevoegdheidsverdeling er in zijn ogen uit zou moeten zien. Vervolgens kunnen de Staten nagaan of zij met die visie kunnen instemmen. Het zou heel mooi zijn wanneer de standpunten hierover overeen zouden stemmen, maar uit de nu geboden informatie kan ik dat niet opmaken.

Nogmaals, het college stelt in zijn brief voor om de statuten verder uit te werken en deze dan in maart aan de Staten voor te leggen. Voorzitter, met enige achterdocht zou je kunnen zeggen: dan is dat het; we zijn dan op de hoogte. De vraag is dan ook: hoe worden de Staten hier nog bij betrokken? Wordt er nog gediscussieerd over de vraag welke rol de Staten hierbij willen spelen? Wacht het college vol spanning tot maart of april af om te vernemen welke rol wij voor het college in gedachten hebben?

Voorzitter. Voor dit project, in deze fase --en in gedachten ook de aanbevelingen, verwoord in het rapport dat wij vanochtend hebben behandeld-- denken wij dat het wijs is om een BV op te richten. Tegelijkertijd zijn wij van mening dat vervolgens moet worden nagegaan of het bij de aanleg van een weg of een tracé altijd nodig is dat er een aparte BV wordt opgericht. Met andere woorden: uit onze instemming met deze BV mag het college niet afleiden dat de VVD-fractie áltijd zal vinden dat voor de aanleg van een weg een aparte BV moet worden opgetuigd. Als dat zou worden verlangd, zou het mijns inziens goed zijn om nog eens kritisch naar de organisatie te kijken. Wat kunnen wij wél in eigen beheer doen en wat moeten wij vooral uitbesteden?

De **voorzitter**. Ik geef het woord aan de heer Van de Velde die zijn maidenspeech zal houden. Men

behoeft hem dus niet te interrumperen. Overigens, wij hebben hem wel vaker gehoord, maar hij houdt nu zijn eerste speech. Het wordt nauwkeurig geregistreerd...

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. Het voelt wel wat apart om --als je al bijna zes jaar in deze zaal rondloopt-- hier nu je maidenspeech te houden. Ik weet nog dat, toen wij als fractiemedewerkers achter in deze zaal zaten, zo tegen vieren naar elkaar keken en zeiden: zijn ze nou nóg niet klaar, die statenleden? Ze bleven maar doorgaan...

De **voorzitter**. Ik dank u wel...

De heer **Van de Velde** (SGP). ... en daarom zal ik het kort houden.

Voorzitter. Over dit voorstel is al uitvoerig gesproken in de commissie Bestuur. Op grond van het rapport van de onderzoekscommissie Sloeweg zijn er, denk ik, al meteen lessen getrokken, en dat siert het college. Men onderneemt meteen actie en neemt het besluit om een overheids-BV in te zetten voor de aanleg van een weg, hetgeen in eerste instantie niet is gebeurd voor de Sloeweg, terwijl de desbetreffende overwegingen er ook toen waren. Wat dat betreft komt het college dus een compliment toe.

Waar het gaat om de wensen en bedenkingen, de toelichting die in de commissie is gegeven en de brieven die het college ons heeft gestuurd --de heer Bierens heeft op diplomatieke wijze aangegeven dat wij die informatie liever in één keer krijgen-- concludeer ik dat wij op dit moment geen wensen en bedenkingen hebben. Wél constateren wij dat pas in maart specifiek wordt gesproken over de bevoegdheidsverdeling, al dan niet aan de hand van de statuten of een statenvoorstel. Wat houdt dit precies in? Is er wat dit betreft een bepaalde richting aan te geven? Wellicht is het goed dat de gedeputeerde het tijdspad aangeeft dat wordt gevolgd tot maart/april. Hij is nu natuurlijk bezig met de voorbereiding van de aanbesteding. Komt er straks nog een statenvoorstel en, zo ja, hoe zit dat dan in elkaar?

De opdracht die de Staten in verband met de Tractaatweg hebben gegeven, is helder. Duidelijk hebben de Staten besloten wát wij gaan doen en het is nu aan het college om na te gaan hóe het wordt gedaan. Gesteld dat na de aanbestedingsprocedure blijkt dat er met betrekking tot de "wat-vraag" iets gaat veranderen, bijvoorbeeld in verband met onvoldoende budget, dan neem ik aan dat de gedeputeerde bij de Staten terugkomt om te bespreken hoe de aanpak moet worden gewijzigd.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Van het oprichten van een BV voor een dergelijk project, het op afstand zetten van de provincie, is de SP niet zomaar een voorstander. Immers, dit zegt iets over de zeggenschap die de Staten in dit verband hebben. Echter, het gaat hierbij ook om een manier van risicobeheersing en als wij iets hebben geleerd van het Sloeweg-project, dan is het wel dat wij zo'n project meteen goed moeten aanpakken. Mijns inziens dient het hele project-Tractaatweg te worden gelegd naast de aanbevelingen die wij vanochtend hebben omarmd. Nagegaan moet worden of het allemaal met elkaar in verhouding is en voorkomen moet worden dat wij onderweg weer zoveel verrassingen tegenkomen.

De heer **Van de Velde** (SGP). Kunt u duidelijker aangeven wat u bedoelt met "er naast leggen" waar het gaat om de uitkomsten van het werk van de onderzoekscommissie? Immers, wij hebben nog geen kader-grote projecten, volgens een van de aanbevelingen. Bedoelt u dat het kader-grote projecten --als wij dat hebben-- naast het verhaal van de Tractaatweg moet worden gelegd? Ik denk dat de aanbesteding van de Tractaatweg veel eerder aan de orde zal zijn dan de totstandkoming van dat kader.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik ben optimistisch gestemd en hoop inderdaad dat wij aan de hand van het kader-grote projecten kunnen nagaan hoe datgene wat wij tot nu toe in verband met de Tractaatweg hebben besloten, zich verhoudt met datgene wat de Staten voor de toekomst wenselijk achten. Dat lijkt mij een goed idee.

Voorzitter. Wij vinden dat bij de succesverhalen over de overheids-BV's die wij kennen --ik denk aan de Sluiskiltunnel en de Westerscheldetunnel-- kanttekeningen kunnen worden geplaatst, bijvoorbeeld in verband met de informatievoorziening. Echter, daarover zullen wij op een later moment spreken.

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Voorzitter. Mijn fractie kan instemmen met de wensen en bedenkingen zoals ze nu zijn geformuleerd. Hiermee wordt recht gedaan aan de in de commissie Bestuur gevoerde discussie en aan de discussie die wij vanochtend hebben gehad over het rapport "De parelduiker vreest de modder niet", waarin de kaderstellende en de controlerende rollen van de Staten aan de orde komen. Het college geeft nu aan hoe het wat dit betreft wil handelen. Daarnaast stelt het college dat een discussie moet worden gevoerd aan de hand van de vraag bij welk project welke projectorganisatie hoort --dat is iets anders dan het kader-grote projecten-- en die discussie willen wij sowieso voeren.

Voorts, voorzitter, ben ik benieuwd naar het vervolg in dit proces. Wat nu voor ons ligt, gaat naar het ministerie. Daarna komt een en ander terug, formuleert het college een voorstel en krijgen de Staten, in maart of april, de statuten voorgelegd. Zit er dan voor de Staten een beslissingsmoment in?

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. Mevrouw Kool zegt dat haar fractie kan instemmen met de geformuleerde wensen en bedenkingen. Ik vraag mij af of wij zo'n brief moeten meesturen naar de minister, met deze twee punten. Wat het eerste punt betreft wordt duidelijk in de brief van het college gesteld dat daarvoor een statenvoorstel wordt opgesteld. Het tweede punt behoort hier mijns inziens helemaal niet in thuis; het gaat over de mededeling dat wij hierover op korte termijn zelf een discussie hebben. Dit is niet relevant voor de op te richten BV. Hoe ziet mevrouw Kool dit?

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Dat klopt, voorzitter, maar ik wil toch voor de duidelijkheid verankerd hebben dat dit een onderdeel voor ons, als Staten, is. Wij laten op deze manier tegenover Economische Zaken duidelijk zien dat deze rol in de statuten wordt opgenomen. Met andere woorden: ik vind het helemaal niet verkeerd.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Het tweede aandachtspunt houdt in dat wij de minister meedelen dat PS en GS op korte termijn een discussie hebben over de vraag welke projectorganisatie in het leven moet worden geroepen. Vindt mevrouw Kool dat dit de minister inderdaad moet worden meegedeeld?

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Ik ben het met u eens dat dat een interne aangelegenheid voor onszelf is.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Het ministerie maakt afspraken met het bestuur van Zeeland, met GS. Zouden de afspraken die daarachter liggen, onder meer over de inspraak van PS, niet veel meer thuishoren bij de relatie tussen PS en GS, in plaats van een vermelding hiervan in een brief aan het ministerie?

De **voorzitter**. Wij komen hierop terug nadat de gedeputeerde heeft gereageerd, maar als het zo zou zijn dat PS geen belemmeringen willen opwerpen in verband met het principe van het oprichten van een BV, dan behoeven zij formeel geen wensen en bedenkingen in te dienen. Iets anders is het feit dat de Staten nadere afspraken met en toezeggingen van het college willen over de wijze waarop de relatie PS-GS wordt ingevuld.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Mijn fractie vindt datgene wat in de brief is verwoord aan wensen en bedenkingen, heel duidelijk. Dit past mijns inziens naadloos bij de aanbevelingen die wij vanochtend hebben overgenomen uit het rapport van de onderzoekscommissie. Er moeten gewoon in de statuten duidelijke bepalingen komen in verband met de kaderstellende en controlerende rollen van de Staten en de bevoegdheden van partijen. Daarnaast vindt mijn fractie het van belang dat er piketpaaltjes worden geslagen in verband met de informatievoorziening en het moment van go/no go. Overigens, dit is allemaal al in de commissie Bestuur aan de orde geweest.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Gelet op deze discussie vraag ik mij af waarom wij eigenlijk deze brief zouden versturen. Immers, het eerste inhoudelijke punt is nogal een open deur. Daar vertellen wij de minister, die wij niet al te dom moeten achten, niet veel nieuws mee. Bovendien is het tweede punt echt iets voor onszelf. Dat gaat de minister dus eigenlijk niets aan. Je denkt dan: wij kunnen het versturen van deze brief net zo goed achterwege laten.

Dat laat onverlet dat wij nu alvast enkele gedachten aan het college kunnen meegeven om duidelijk te maken wat wij van de bevoegdheidsverdeling vinden. Eigenlijk was ik van plan om opmerkingen hierover voor mij te houden tot het volgende jaar, maar ik ga er nu toch even op in.

Kijken wij naar de KKS als vaak genoemd voorbeeld, dan kan de conclusie zijn dat het hierbij bijvoorbeeld gaat om de bevoegdheid tot het benoemen van bestuurders. Ik kijk hierbij ook even naar de raad van commissarissen die in zo'n geval wordt gevormd. Het is een interessante vraag: wie benoemt? Betrekken wij dit bij de verdeling van bevoegdheden over PS en GS, dan rijst de vraag of het wenselijk is dat een lid van GS commissaris wordt. Ik ga ervan uit, voorzitter, dat dergelijke vragen niet vandaag worden beantwoord, maar in het begin van het volgende jaar.

Al met al, voorzitter, maakt het mij op dit moment niet veel uit hoeveel correspondentie wij, in welke vorm dan ook, aan de minister sturen. Op dit moment stemmen wij in met de principiële keuze om voor dit doel een BV op te richten.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Ik meen dat wij heel goed de lessen uit het verleden moeten leren. Men kan het voorliggende voorstel niet los zien van al datgene wat achter ons ligt. Misschien heb ik dat in de commissievergadering onvoldoende naar voren gebracht, of wellicht heb ik er onvoldoende aan gedacht om dat op een goede manier in het voorstel te verwerken. Niettemin moet men dit voorstel zo duiden.

Voorzitter. Wij hebben een heleboel criteria bekeken. Hoe kun je zo goed mogelijk de kwaliteit en de risico's beheersen en de financiën onder controle houden? Hoe kun je snel schakelen en ervoor zorgen dat een projectorganisatie zelf weinig te doen heeft met interne informatie maar zich geheel kan focussen op het project? Dergelijke criteria hebben ertoe bijgedragen dat de conclusie is getrokken: wij willen dit niet anders aanpakken dan met een BV.

Echter, de doorslaggevende reden is in feite dat het gaat om een project waarbij heel veel deskundigheid vereist is. Het is immers heel complex. Specifieke deskundigheid op het gebied van techniek is nodig. Gelet op de omvang van het project hebben wij gezegd: hiervoor moet expertise worden ingekocht die bij de provincie niet aanwezig is, in die zin dat specifieke deskundigheid nodig is die niet dagelijks gebruikt wordt. In de BV-organisatie kunnen eigen mensen worden opgenomen, maar op een aantal posten en voor een aantal aspecten kan ook specifieke deskundigheid worden ingehuurd. Als het project is afgerond, komt een en ander weer terug in de eigen organisatie.

De PvdA-fractie vraagt hoe het college de rolverdeling PS-GS ziet. Voorzitter. Juist in verband hiermee hebben wij de KKS-bijlage meegestuurd. Daarin ziet men een rolverdeling en wij hebben aangegeven: in feite zou dit ook de rolverdeling kunnen zijn voor het proces dat met betrekking tot de Tractaatweg wordt ingegaan.

De VVD-fractie is blij met de aanvullende informatie. Tijdens het overleg in de commissie merkte ik dat wij tegenover de Staten toch wat uitvoeriger moesten zijn en nader dienden in te gaan op gestelde vragen. Ik ben blij nu te horen dat dit gewaardeerd is. Inderdaad zou het beter zijn geweest om het allemaal in één keer bij de Staten op tafel te leggen.

Belangrijk zijn de vragen die de heer Bierens vervolgens heeft gesteld; ze zijn ook door andere fractie aan de orde gesteld. Hoe worden de Staten hier nu verder bij betrokken? Hoe zit het nu precies met die bevoegdheids- en rolverdeling? Hoe zit het met de statuten? Voorzitter. In feite zijn dat verschillende zaken. Wat PS en GS betreft spreken wij over een rolverdeling. Waar het gaat om GS, raad van commissarissen en directie spreken wij over de statuten. Waar wij hier mee te maken hebben, zoals we hier bij elkaar zijn, is dus de rolverdeling, en ook de bevoegdheidsverdeling.

Voorzitter. Wij hebben wat dit betreft het volgende in gedachten; men heeft het ook kunnen lezen in de brief die de Staten gisteren is toegezonden. Wij zullen de Staten in april vier zaken doen toekomen: de overeenkomst van opdracht, inclusief de scope van het project; een inzicht in het benodigde budget; de

bevoegdheidsverdeling GS-PS, als voorstel; de statuten van de BV. Het college wil vóór de aprilvergadering ook nog een informatiebijeenkomst beleggen, wellicht een zicht op beleid-bijeenkomst; daar denken wij nog even over na. In die bijeenkomst willen wij samen met de Staten toewerken naar die aprilvergadering.

Wij zullen vanzelfsprekend een voorstel doen en dat voorstel zal niet zo heel spannend zijn. Men kan wat dat betreft al het een en ander vinden in de genoemde bijlage; dat zal, denk ik, voor 99% ons voorstel zijn. Vervolgens zijn de Staten aan zet om aan te geven wat zij vinden van de ter tafel gebrachte bevoegdheidsverdeling en de andere punten. Omdat ik heb gemerkt dat dit een heel belangrijk punt is en omdat ik het ook zélf een belangrijk punt vind --wij willen met dit project een goede doorstart maken-- hebben wij gezegd: laten wij de Staten in een commissievergadering wat meer informatie geven. Het kan ook in een zicht op beleid-sessie. Op deze manier kan op een goede manier worden toegewerkt naar de besluitvorming die in april plaatsvindt.

De VVD-fractie geeft aan dat voor de aanleg van een weg niet altijd een BV hoeft te worden opgezet. Voorzitter, daar ben ik het mee eens. Ik denk dat je het per project moet bezien. Hierover komen wij straks, als wij het hebben over het kader-grote projecten en de aansturing, nader te spreken.

De SGP-fractie constateert dat het college lessen heeft getrokken uit het project-Sloeweg en dat dat het college siert. Inderdaad, voorzitter, komt het voorstel daaruit voort. Nogmaals, wij zien dit als een voorstel dat daar alles mee te maken heeft: hoe kunnen wij een groot project het best aansturen?

De SP-fractie is, zo stelt zij, normaal geen voorstander van een BV voor dergelijke projecten. Voorzitter, ik vond het wel mooi, de manier waarop mevrouw Van Unen het zei: dit is een vorm van risicobeheersing en wij moeten het deze keer meteen goed doen. Daar ben ik het helemaal mee eens.

De CDA-fractie kan instemmen met de wensen en bedenkingen, en onderstreept dat er een goede discussie moet komen over de kaderstellende en de controlerende rol. Welnu, dat wordt dus dat traject in april dat ik al heb geschetst.

Ook de fractie van GroenLinks kan instemmen met de wensen en bedenkingen. De fractie van D66 is van oordeel dat het in feite ook zonder wensen en bedenkingen kan, aangezien de geformuleerde punten niets meer te maken hebben met het oprichten van de BV; ze hebben te maken met afspraken die wij hier met elkaar maken in het kader van het project. Voorzitter. Ik kan mij aansluiten bij de woorden van de heer Veraart. De wensen en bedenkingen zijn belangrijk maar ze zouden wat mij betreft niet per se in de brief aan



het ministerie behoeven te worden opgenomen. Immers, in de relatie met het ministerie gaat het om het oprichten van de BV en de twee opgenomen punten hebben inderdaad betrekking op afspraken die wij hier moeten gaan maken, en dat gaan wij ook doen.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. Is mijn conclusie juist dat het college de brief terugneemt? De vraag kan worden gesteld of de wensen en bedenking wel van toepassing zijn, maar ik ben van mening dat met deze brief uitstekend datgene wordt verwoord wat in de commissie aan de orde is geweest. Inderdaad zijn ze op het ministerie niet dom. Ze lezen de kranten en hebben genoeg over de Sloeweg gehoord. Ik denk dat het alleen maar krachtig kan werken wanneer wij deze brief verzenden.

De heer **Van der Maas** (GS). Eigenlijk, voorzitter, zou ik u nu aan het woord moeten laten. Immers, het zijn de Staten die erover gaan welke wensen en bedenkingen erin komen. Vraagt men het mij, dan zeg ik: eigenlijk zouden ze er niet in hoeven. Het zijn geen zaken die wij aan Den Haag moeten voorleggen maar hier met elkaar moeten aanpakken. Dat gaan wij ook doen. Of die punten er wel of niet in moeten blijven staan... Ik kijk even naar u om dit met de Staten te bespreken; ik heb het standpunt van het college van GS verwoord.

De **voorzitter**. Door de gedeputeerde zijn toezeggingen gedaan waaruit blijkt op welke wijze het college bij de Staten terugkomt in verband met de exacte invulling van een en ander: de oprichting van de BV, de betrokkenheid van PS, de wijze waarop dat wordt vertaald in de statuten enz. Het is belangrijk dat de Staten dit als toezegging noteren. In formele zin is het niet nodig om wensen en bedenkingen in de nu aan de orde zijnde vorm aan het ministerie voor te leggen. Immers, er zijn geen principiële wensen of bedenkingen geuit met betrekking tot het principe van de oprichting van de BV. De gedane toezeggingen zijn goed genoteerd en daarop wordt teruggekomen, waarbij wij hebben te borgen de wijze waarop de relatie tussen GS en PS wordt vormgegeven. Kunnen de Staten met deze conclusie en werkwijze instemmen? Mij blijkt dat dat het geval is.

Ik constateer dat hiermee de aan de orde gestelde brief voldoende is besproken.

#### 34. Vragensessie

#### 35. Vragen van het lid Van 't Westeinde over mogelijke vertraging bouw Marinierskazerne

De heer **Van 't Westeinde** (CDA). Voorzitter. Ik stel deze vragen naar aanleiding van een krantenartikel dat deze week in de PZC verscheen onder de titel "Vertraging bouw Marinierskazerne". In de commissievergadering van 12 juni werd de voortgang met betrekking tot de Marinierskazerne besproken. Aangegeven werd dat de overeenkomsten nog vóór september zouden worden getekend. Ook werd gesteld dat er nog lopende onderzoeken waren op het terrein van bodemkwaliteit en archeologie. Door de CDA-fractie werd aangegeven dat de desbetreffende brief positief was voor de provincie, maar zorgelijk voor de landelijke overheid. Verder werd de vraag gesteld of wellicht nog meer roet in het eten zou kunnen worden gegooid. Echter, gesteld werd dat de overeenkomst zéker in juli zou worden getekend, en dat is ook gebeurd.

Voorzitter. De CDA-fractie heeft het college meerdere malen geccomplimenteerd met de voortvarende aanpak van dit project. Echter, nu blijkt de vertraging de winnaar te zijn. Verschillende oorzaken lijken hieraan ten grondslag te liggen. In eerste instantie zijn de risico's met betrekking tot de archeologie en bodemgesteldheid gemeld, maar nu zijn daar de gunning aan één partij en de stankoverlast bijgekomen. Welnu, die zaken zijn niet van vandaag of gisteren. De rioolwaterzuivering was er al. Volgens mijn fractie liggen de oorzaken dan ook meer bij de rijksoverheid. Daarom stellen wij enkele vragen.

In hoeverre heeft het ook het college van GS verrast dat deze berichtgeving juist déze week naar buiten is gekomen? Is het college door het Rijk op de hoogte gesteld? Zo ja, wanneer is dat dan gebeurd? Kan het college wellicht al aangeven wat mogelijk de consequenties zijn voor het project, qua tijd en qua financiën? Kan de gedeputeerde mededelen hoe het vervoltraject gaat verlopen?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. Deze vragen zullen zeker ook aanstaande maandag aan de orde komen, tijdens de voorlichtingsbijeenkomst die wij dan in de gemeente Vlissingen organiseren. Het is mijns inziens een goede traditie dat dat tweemaal per jaar wordt gedaan. Hiervoor worden de gemeenteraad en de Staten altijd uitgenodigd. Ik hoop ook de fractie van het CDA bij die bijeenkomst vertegenwoordigd te zien.

Voorzitter. In de Zomernota heeft het college melding gemaakt van een aantal zaken met betrekking tot de Marinierskazerne, waaronder een extra onderzoek naar de geurcontour. Dat onderzoek wordt half december afgerond. Begin

volgend jaar zullen wij dit aspect met het ministerie bespreken om na te gaan hoe hiermee moet worden omgegaan. Voorts zijn de extra archeologische onderzoeken al uitgevoerd. Dit zijn dus zaken die wij met het ministerie kunnen gaan bespreken.

Gevraagd is wat het beteken dat de aanbesteding --het is dáárover dat er is gecommuniceerd-- vertraging heeft opgelopen. Voorzitter, dat heeft voornamelijk te maken met de ingewikkelde vorm van aanbesteding waarvoor is gekozen. Deze werkwijze heeft meer tijd nodig dan vooraf werd ingeschat. Defensie wil niettemin heel graag de verhuizing van Doorn naar Vlissingen, en dat willen wij ook. Als provincie zitten wij daar bovenop. Er is een bestuurlijke werkgroep gevormd waarin alle partijen zijn vertegenwoordigd.

Wat de kosten betreft rijst de vraag wat de gevolgen zijn wanneer er te laat worden opgeleverd. Voorzitter, zover is het nu niet. Nogmaals, het is de aanbesteding die is vertraagd; de tender wordt later uitgezet. Als er "aan de voorkant" goed werk wordt geleverd, is het mogelijk dat de beoogde datum tóch wordt gehaald. Mocht die einddatum niet worden gehaald, dan maakt dat voor de regio wat uit omdat dan de economische spin-off, die wij met elkaar in verband met de Marinierskazerne hebben bedacht, later komt. Voor de provincie zélf is de bijdrage heel duidelijk vastgesteld op 15 miljoen, en voor de gemeente Vlissingen op 3 miljoen. Door een vertraging wordt die opzet niet aangetast. Wat nog wél aan de orde is, is dat het project dan wat langer loopt waardoor er ook langer ambtelijke ondersteuning moet worden geleverd.

Voorzitter. Het gaat om een project van het ministerie, en niet om een project van de provincie Zeeland. Het is de minister die in haar brief laten weten --zo is het protocol-- wat er aan de hand is. Wij kunnen over deze zaken niet communiceren voordat zij dat heeft gedaan.

De heer **Van 't Westeinde** (CDA). Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor haar reactie. Zij stelt dat het om een zeer gecompliceerde aanbesteding gaat. Ik zou zeggen: als het met één gunning gaat, zou het juist gemakkelijker en eenvoudiger moeten gaan. Wat het vervolgtraject betreft vraag ik mij af wanneer daar goed zicht op komt. Wanneer komen de desbetreffende uitslagen beschikbaar? Wanneer kan de brief van de minister waarop de gedeputeerde doelt, tegemoet worden gezien?

De heer **Willemse** (50Plus). Voorzitter. Graag hoor ik van de gedeputeerde of de kwestie van de geurcontour nog invloed kan hebben op het doorgaan van dit hele project.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. De brief waarop ik heb gedoeld, is de brief van de minister aan de Tweede Kamer. Die brief is on line beschikbaar en omvat veel meer dan alleen onze Marinierskazerne. De geurcontour is een kwestie waarover met het ministerie wordt onderhandeld. Hoe moet daarmee worden omgegaan? Dat probleem wordt gewoon opgelost. De vraag is waar die contour moet komen te liggen en het desbetreffende onderzoek wordt half december afgerond. Vervolgens wordt bepaald waar de contour komt te liggen en kan worden nagegaan wat de consequenties daarvan zijn. De afrondende besprekingen worden in het nieuwe jaar gevoerd en die hebben te maken met de bodemgesteldheid, de archeologische vondsten en de geurcontour. Het zijn de laatste zaken die, wat ons betreft, met het ministerie moeten worden afgehecht.

## 36. Moties niet behorend bij een agendapunt

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ik verzoek u de vergadering even te schorsen omdat ik de tekst van de door mij in te dienen motie over de kerncentrales Doel 1 en Doel 2 wil wijzigen, met de bedoeling dat meer fracties haar zullen kunnen steunen. Ik kan de motie niet alléén wijzigen; dat moet ik samen met de mede-indieners doen.

De **voorzitter**. Vóór de vergadering wordt geschorst, dames en heren, vraag ik uw aandacht voor het feit dat straks namens het kabinet een mededeling zal worden gedaan die voor Zeeland van belang is. Ik zou het vervelend vinden wanneer leden van de Tweede Kamer over de desbetreffende zaak eerder zouden worden geïnformeerd dan de leden van deze Staten.

Zoals bekend is, is tijdens de behandeling van de splitsingswetgeving door de Tweede Kamer unaniem een motie aangenomen, waarmee de regering wordt opgeroepen om samen met de provincie Zeeland een Commissie structuurversterking Zeeland in te stellen. Vanmiddag wordt hierover een mededeling gedaan. Dat persbericht wordt vanmiddag verspreid maar wij vinden het gepast om de Staten hierover nu direct te informeren.

Men zal zich kunnen voorstellen dat de afgelopen weken door het college van GS intensief contact is onderhouden met het kabinet om te komen tot die gezamenlijke commissie. Ik kan nu medelen dat dit heeft geresulteerd in een taakopdracht voor de commissie als gevolg waarvan, conform de in de motie verwoorde oproep, de commissie de sociaal-economische

opgaven, knelpunten, kansen en bedreigingen in Zeeland zal analyseren. Voorts zal zij voorstellen moeten doen voor structuurversterkingsmaatregelen voor onze provincie die zowel het Rijk als de provincie en de regio zelf kunnen nemen. Ook zal een klankbordgroep worden ingesteld voor de commissie waarbij vele betrokkenen binnen Zeeland zullen worden betrokken.

De voorzitter van de commissie is de heer Balkenende, voormalig minister-president, nu hoogleraar, onder andere aan de Erasmus Universiteit. De leden zijn: mevrouw Gunning, president-commissaris van Schiphol en kroonlid van de SER; de heer Te Veldhuis, president-commissaris van Zeeland Refinery, lid van de Kiesraad en voormalig lid van de Tweede Kamer; de heer Volberda, bedrijfskundige en hoogleraar strategisch management en ondernemingsbeleid aan de Erasmus Universiteit; de heer Wijers, president-commissaris van Heineken, vice-president van Shell, voorzitter van Natuurmonumenten, lid van de raad van commissarissen van het Concertgebouw, voormalig bestuursvoorzitter van Akzo-Nobel en voormalig minister van Economische Zaken.

Deze commissie is tot stand gekomen in zeer nauw overleg met ons. Je zou ook kunnen zeggen: door ons, door ons college van Gedeputeerde Staten. In de komende periode zal gedeputeerde De Bat als portefeuillehouder nauwe contacten met de commissie onderhouden. Wij zijn blij dat het, ruim voor de kerst, is gelukt om in goede samenwerking met minister Kamp en andere leden van het kabinet, deze commissie in te stellen. Wij wensen de leden ervan veel succes toe.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de door de heer Temmink in te dienen motie is aangepast, maar nog moet worden verspreid. Ik stel daarom voor om eerst de andere motie, niet behorend bij een agendapunt te behandelen.

Mij blijkt dat de Staten met deze werkwijze kunnen instemmen.

**37. Motie van het lid Babijn over een verzoek aan de Rekenkamer Zeeland om een onderzoek naar het project Waterdunen in te stellen.**

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Waterdunen is een groot project. Er is in totaal 200 miljoen mee gemoeid, waarvan tot op heden ongeveer 84 miljoen voor rekening van de provincie komt. In 2013 heeft de PvZ een motie ingediend met het verzoek aan de rekenkamer om dit project eens tegen het licht te houden. Ik noem de motie die ik nu ga indienen een "motie van herkansing". In ongeveer dezelfde vorm dien ik de motie van 2013 opnieuw in.

Waarom nu? Voorzitter. Wij hebben van het college een brief gekregen waarin wordt gemeld dat er in januari voorstellen komen, maar er staat niet dat er dan een verklaring komt voor het feit dat men wellicht voor meer dan drie miljoen "uit de pas loopt". Vanochtend al heb ik aangegeven dat de Staten op gestelde vragen tegenstrijdige antwoorden hebben gekregen, met name over de inlaatduiker. Waarom is het desbetreffende risico niet langer opgenomen in de risicoparagraaf? Mevrouw De Milliano heeft in een zicht op beleid-bijeenkomst deze vraag gesteld maar het antwoord kan ik nu niet weergeven omdat dergelijke bijeenkomsten vertrouwelijk zijn.

Vervolgens hebben wij vernomen dat het waterschap van de provincie 2,7 miljoen heeft gehad, waarmee beheer en onderhoud zijn afgekocht. Dit is nu aan de pluszijde van de GREX gnoteerd. De afgelopen week heeft de dijkgraaf in antwoord op vragen van de PvZ naar voren gebracht dat het risico met betrekking tot de inlaatduiker de volgende week wordt behandeld. Dan wordt bepaald hoe men omgaat met de verdeling over de aannemer, de provincie en het waterschap, voor de komende vijf, tien jaar en verder. Voorzitter, wij moeten als Staten toch af kunnen gaan op het enige juiste antwoord? Als we de rekenkamer de mogelijkheid bieden om hiernaar onderzoek te doen, krijgen wij hierover uitsluitel.

Ook willen wij weten of de maatschappelijke doelstellingen nog worden gehaald. Ook andere fracties hebben hierover in het recente verleden vragen gesteld. Al eerder hebben wij te maken gehad met inkrimpingen in het kader van het toeristische effect. Ik noem de fluisterboot die inmiddels stilletjes is afgevoerd. Voorzitter, als wij dit project te ver gaan uitkleden, halen wij de genoemde maatschappelijke doelstellingen wellicht niet.

In de beantwoording van vragen lezen wij dat met Molecaten, de initiatiefnemer, geen bankgarantie is bedongen. Wij hopen nu maar dat men aan zijn verplichtingen kan voldoen. Nogmaals, het gaat om een project van 200 miljoen; en dan maar hopen dat ze aan hun verplichtingen kunnen voldoen... Bovendien is er geen opleverdatum bedongen. Voorzitter, de PvZ vindt dit zeer onprofessioneel en wil weten hoe dit alles tot stand is gekomen.

Ook tijdens de gecombineerde commissievergadering is de vraag gesteld waarom men voor ruim drie miljoen uit de pas loopt. In het antwoord daarop werd verwezen naar de bommenruiming; het Rijk wil de hierbij in het geding zijnde vijf ton niet overmaken. Ook is gesteld dat het iets met grondaankopen te maken zou kunnen hebben omdat één voormalige grondeigenaar naar de rechter is gestapt en méér voor zijn grond heeft gekregen, waarvan een precedentwerking zou kunnen uitgaan. Echter, later heb ik op dezelfde vraag, schriftelijk gesteld, een antwoord gekregen waaruit kan worden opgemaakt dat dit absoluut niet aan de orde is. Men heeft zich hiertegen ingedekt. Nogmaals, er zijn tegenstrijdigheden.

**De voorzitter.** Door het lid Babijn is de volgende motie ingediend:

*Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering  
bijeen op 11 december 2015;*

*constaterende dat de provincie Zeeland garant staat voor "mogelijke tekorten" met betrekking tot het project Waterdunen;*

*overwegende dat:*

- de financiële positie van de provincie noopt tot grote waakzaamheid en een bedachtzame houding in het aanpakken en uitvoeren van risicovolle projecten;*
- het vanuit de provinciale zorgplicht en in het algemeen belang, zaak is om boven water te krijgen welke afspraken er in het verleden en ook vandaag-de-dag nog zijn/worden gemaakt over Waterdunen;*
- erg onduidelijk is of de financiële afwikkeling van dit moment wel strookt met de uitgangspunten van gesloten akkoorden tussen betrokken partijen;*
- de vraag relevant is of Provinciale Staten gedurende het hele traject tijdig en correct zijn geïnformeerd (actief en passief) en wie er voor onverhoopt aan het licht te brengen nalatigheden en/of fouten verantwoordelijk zijn of waren;*
- Provinciale Staten daar lering uit kunnen trekken en/of consequenties aan kunnen verbinden;*

*besluiten de Rekenkamer Zeeland te verzoeken om een grondige financieringsanalyse, haalbaarheidsstudie en risico-inventarisatie van het project Waterdunen te starten, over de uitkomsten daarvan aan Provinciale Staten te rapporteren en conform de noodzakelijke stappen te ondernemen;*

*en gaan over tot de orde van de dag.*

Deze motie krijgt nr. 4.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ik vraag mij af wat nu het doel is van deze motie.

De heer **Babijn** (PvZ). Het doel is, voorzitter, na te gaan hoe Waterdunen in de huidige vorm tot stand is gekomen en of het nog steeds haalbaar is om de maatschappelijke doelstellingen te bereiken, inclusief de economische impuls voor Zeeuws-Vlaanderen, en om daar vervolgens lering uit te trekken. Wat is er misgegaan en hoe kunnen wij in de toekomst voorkomen dat het wéér misgaat? Verder verwijs ik naar de verbetering die is toegezegd naar aanleiding van het rapport van Necker van Naem: beter en intensiever samenwerken. Ik vind dat, om te beginnen, de Staten de juiste antwoorden op hun vragen moeten krijgen. Het moet niet zo zijn dat op drie, vier momenten op dezelfde vragen tegenstrijdige antwoorden worden gegeven. Zo kunnen de Staten niet werken; ze weten niet waarop zij hun besluitvorming moeten baseren.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). De vragen die u stelt, lijken mij politiek van aard te zijn. U weet net zo goed als ik dat een vraag aan het adres van de rekenkamer geen politieke lading kan hebben. Tegen die achtergrond heb ik toch wat moeite met deze motie. U lijkt al in de richting van een bepaalde conclusie te gaan, in antwoord op de vraag waarom het is "misgegaan". Het gaat om een lopend, nog niet afgerond project. Als een project niet lineair verloopt --er kunnen zich allerlei wijzigingen voordoen-- en u daarover vragen heeft, zijn er mijns inziens ándere wegen om die vragen naar voren te brengen dan ze voor te leggen aan een rekenkamer. Ik herinner eraan dat de rekenkamer zélf beslist waarnaar zij onderzoek gaat doen. Er zijn bepaalde wegen om de rekenkamer alert te maken op thema's die uw fractie aanhangig zou willen maken.

De heer **Babijn** (PvZ). Inderdaad, voorzitter, is de Rekenkamer Zeeland een onafhankelijk orgaan. Wij hebben ook zelf, als PvZ, de rekenkamer verzocht om een en ander te onderzoeken, maar ze gaan er zélf over. Overigens, inmiddels staat dit onderwerp wél op de groslijst. Wat wij nu willen, is een onderzoek in de breedste zin. Als de PvdA-fractie het verzoek daartoe, verwoord in de motie, wil ondersteunen mits het dictum van de motie wordt aangepast, dan sta ik open voor suggesties. Nogmaals, ik wil nu een onderzoek. Formuleer de opdracht op welke wijze dan ook, maar van belang is dat de rekenkamer alle ins en outs eens onderzoekt. Dan weten wij waar wij aan toe zijn, dan weten wij of de doelstellingen worden gehaald en dan kunnen wij er, eventueel, lering uit trekken.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). U weet dat wij een Programmaraad hebben waarin een aantal partijen vertegenwoordigd is. Deze raad kan, in gesprek met de rekenkamer, een aantal onderwerpen en thema's suggereren. Inderdaad, de rekenkamer maakt zélf haar keuze. Ik blijf mij afvragen wat nu, met deze motie, uw politieke doel is. Door dit zo in een motie op te nemen --ik verwijs in het bijzonder naar de vierde overweging-- rijst de vraag welk politiek doel u hiermee heeft.

De heer **Babijn** (PvZ). Het politieke en ook het logische doel is: besparing met betrekking tot gemeenschapsgelden. Daarnaast moeten wij ervoor zorgen dat de beoogde economische impuls er komt. Voorzitter, Waterdunen is op "democratische" wijze --die aanhalingstekens plaats ik namens de PvZ-- goedgekeurd. Ik verwijs naar de feiten, zoals ze waren in 2010. Voormalig gedeputeerde Wiersma werd de vraag voorgelegd: hoeveel gronden heeft u nu? Het ging toen om het inpassingsplan. Moest er worden overgegaan tot onteigening of niet? Welnu, er was toen toch wel een "verschil in de realiteit", gelet op wat hij toen vertelde. Dat kwam in het kort neer op: op een paar hectare na is het allemaal geregeld. Voorzitter, het was eigenlijk net andersom: hij had een paar hectare, en de rest moest nog.

Uiteindelijk, voorzitter, heeft de democratie een beslissing genomen, en als gevolg daarvan is Waterdunen doorgegaan. Op dit moment gaat het om onze controlerende taak en moeten wij ervoor zorgen dat de beoogde economische impuls er ook daadwerkelijk komt. Dat is eigenlijk de enige reden waarom ik wederom deze motie indien. Daarmee voldoe ik ook aan de conclusies, opgenomen in het rapport van Necker van Naem, waarin wordt gesteld dat de Staten met betrekking tot bepaalde projecten in gebreke zijn gebleven door niet dóór te vragen.

Voorzitter. Wordt deze motie aangenomen zodat de rekenkamer dit verzoek voorgelegd krijgt, dan hebben wij er mijns inziens álles aan gedaan. Nogmaals, de rekenkamer is een onafhankelijk orgaan dat zélf beslist of het al dan niet gevolg wil geven aan dat verzoek, maar het onderwerp staat wél al op de groslijst, en dat stond het vroeger niet.

De heer **Ruissen** (VVD). Voorzitter. Ik vraag aandacht voor het tijdstip waarop de heer Babijn deze motie indient. Ook wij hebben onze zorgen over het verloop van het project Waterdunen. Dat is ook vanochtend uit de bijdrage van collega Bierens naar voren gekomen. Echter, de vraag rijst of het niet voorbarig is om nu met deze motie te komen. Is het niet verstandig --ik geef het de heer Babijn in overweging-- om haar aan te houden? Immers, gisteren hebben wij een brief van GS ontvangen en het onderwerp zal verder worden behandeld door

de commissie Ruimte. Er zal vervolgens een accountantsverklaring komen, gevolgd door een geactualiseerde GREX, inclusief een risico-inventarisatie. Is het niet beter, zo luidt onze vraag, om eerst die behandeling in de commissie Ruimte --ik meen medio januari-- te laten plaatsvinden? Daarna kan de situatie opnieuw worden gezien.

Voorzitter. Ik ben het met de heer Babijn eens dat het onderwerp urgentie heeft en dat wij dit zorgvuldig moeten volgen, maar wij vinden deze motie op dit moment voorbarig.

De heer **Geluk** (CDA). Voorzitter. Ook mijn fractie deelt de zorgen van de heer Babijn. Terecht wordt in de eerste overweging van de motie gesteld dat de financiële positie van de provincie noopt tot grote waakzaamheid, maar mijn fractie heeft zojuist haar vertrouwen in GS uitgesproken, samen met veel andere fracties. Wij pleiten ervoor om de brief van het college over Waterdunen --de heer De Reu geeft daarin een toelichting op resultaten, kansen en risico's-- af te wachten. Vervolgens willen wij nagaan of een onderzoek door de rekenkamer nodig is. Op dit moment kunnen wij deze motie niet steunen. Ook wij adviseren de heer Babijn om de motie aan te houden totdat er meer informatie beschikbaar is.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Misschien is het overbodig, maar toch complimenteer ik de heer Babijn met het feit dat hij de Staten met betrekking tot Waterdunen zo bij de les houdt. Mochten wij wat dit betreft éven een maand verslappen, dan komt deze zaak altijd wel weer terug, vandaag zelfs tweemaal.

Met de eerste overweging, verwoord in de motie, zijn wij het eens. In de tweede overweging --het is zaak om afspraken "boven water te krijgen"-- is sprake van mooie beeldspraak. Ook met die overweging kunnen wij instemmen. De derde overweging meldt dat bepaalde zaken onduidelijk zijn. Mij voorgaande sprekers hebben al aangegeven wanneer een en ander hopelijk duidelijk wordt. Ik vind dat de in deze overweging opgenomen vraag relevant is, net als de vraag in de vierde overweging: zijn de Staten tijdig en correct geïnformeerd? Echter, het college moet wel de gelegenheid worden geboden om de Staten te informeren. Tegen die achtergrond zou je inderdaad kunnen zeggen dat het het verkeerde moment is om met deze motie te komen.

Bovendien, mijnheer Babijn, als wij de rekenkamer dit verzoek voorleggen, hebben wij er mijns inziens niet "álles aan gedaan". Wij laten het dan aan de rekenkamer over, en dat zou toch wat gemakkelijk zijn. Wij maken ons er dan eigenlijk met een Jantje van Leiden vanaf. Waar en voor zover nodig moeten wij, als Staten, zélf blijven vragen en dóórvragen. Wij rekenen daarbij op u, uw

vasthoudendheid, en u mag ook op die van ons rekenen. Wij moeten samen duidelijk onze controlerende taak uitoefenen, en ervoor waken dat gestelde kaders niet zomaar, zonder onze goedkeuring, worden aangepast. De commissie Ruimte lijkt mij de aangewezen plek om hiermee een begin te maken, maar dat kan ook in volgende statenvergaderingen.

Wat mij betreft, voorzitter, behoeft de heer Babijn zijn motie niet aan te houden. Immers, wij zullen er niet snel, wellicht helemaal niet mee akkoord gaan dat verzoeken aan de rekenkamer worden voorgelegd, waarmee de indruk wordt gewekt dat wij er dan "alles aan hebben gedaan". Ons inziens is dan juist het omgekeerde het geval. Wij moeten er echt zélf alles aan doen.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. Door middel van een motie wordt de rekenkamer een verzoek voorgelegd. Ons lijkt dat niet de juiste route. Wij hebben niet voor niets een Programmaraad ingesteld. Daar zitten statenleden in en die zijn de spreekbuis van de Staten. Zij kunnen onderwerpen op de agenda zetten. Er is zelfs sprake van een bezoek aan alle fracties, als gevolg waarvan onderwerpen op de groslijst kunnen worden gezet. De heer Babijn geeft zelf al aan dat dat is gebeurd. In feite is er al alles aan gedaan om dit onderwerp via die route in te brengen. Uiteindelijk gaat de rekenkamer zélf over de onderwerpen die zij wel of niet wil onderzoeken. Kijk ik naar de overwegingen die in de motie zijn opgenomen, dan is mijn conclusie dat de daaruit voortvloeiende vragen heel goed in het begin van het volgende jaar kunnen worden gesteld. Ze zijn zeker relevant.

De heer **Temink** (GL). Voorzitter. Voor mijn fractie komt deze motie te vroeg. Ik ben het wat dat betreft eens met de mij voorgaande sprekers. Ik zal hun betogen niet herhalen want ik heb nog maar weinig spreektijd.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Vanochtend hebben wij het uitgebreid gehad over de rol van de Staten, waarbij is onderstreept dat zij verschillende middelen tot hun beschikking hebben om wensen en bedenkingen kenbaar te maken. Een motie is bedoeld om binnen een vergadering een oproep te doen om iets voor elkaar te krijgen, en déze motie is gericht aan het adres van de rekenkamer die geen deel uitmaakt van deze vergadering. Mijn fractie gaat hiermee niet akkoord; dit is niet de geëigende weg.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Om te beginnen met de laatste opmerking van de CU-fractie: het is mijns inziens wel degelijk mogelijk dat door de

Staten een verzoek aan de rekenkamer wordt voorgelegd.

Als door de fracties van VVD, CDA, D66 en GL wordt gesteld dat deze motie te prematuur zou zijn, is het volgens mij de rekenkamer die wel bepaalt of dat het geval is. Wellicht ziet zij het anders. Het is de rekenkamer die hierover beslist. Ik zie daarom geen risico's. Het is niet zo dat wij zeggen dat het móet worden onderzocht, dat de rekenkamer dan gaat onderzoeken en dat wij vervolgens tot de conclusie kunnen komen dat het onderzoek niet nodig is geweest. Het is een afweging die door de rekenkamer zélf wordt gemaakt.

De heer **Ruissen** (VVD). Voorzitter. Waarom moet het de rekenkamer zijn die dit onderzoek doet. Is de rekenkamer het geëigende instituut om dit te doen?

De heer **Babijn** (PvZ). Dat denk ik wel, voorzitter. Als wij afwachten met welk voorstel het college in januari komt, ga ik er nu al van uit dat in dat voorstel niet alle aspecten kunnen worden belicht. Men gaat niet aangeven waarom er nooit bij Molecaten een bankgarantie is bedongen, waarom er geen einddatum is bedongen enz. Ik constateer dat in de ons voorgelegde brief ook niet wordt gehint op een antwoord op de vraag waarom men voor ruim 3 miljoen uit de pas loopt, nog boven op de 2,9 miljoen voor de extra steenbestortingen, waarvan een groot gedeelte voor rekening van de provincie is gekomen. Ik ga er nu al van uit dat heel wat vragen niet door middel van dat voorstel worden beantwoord. Ik geef toe dat dat een aanneme mijnerzijds is, maar ik vind dat ik die aanneme redelijk goed kan onderbouwen.

Voorzitter. Wat is er nu mis mee om vanuit de Staten een signaal af te geven en de rekenkamer dit verzoek voor te leggen? Daarmee voldoen wij aan onze actieve controlerende plicht. Besluit de rekenkamer dat dit te prematuur is, dan is dat haar verantwoordelijkheid, maar dan hebben de Staten wél dat signaal afgegeven. Mocht de motie het niet halen --daar ziet het naar uit-- dan is het mogelijk dat ik haar in de toekomst nóg eens indien.

De heer **Ruissen** (VVD). Voorzitter. Is de heer Babijn voornemens om bij zijn verzoek aan de rekenkamer aan te geven wanneer zij het onderzoek zou moeten hebben afgerond? Naar mijn inschatting zou het heel lang duren voordat de rekenkamer met resultaten zou komen.

De heer **Babijn** (PvZ). Dat is niet anders, maar als je géén onderzoek doet, zul je nooit weten waar het is misgegaan. Er is niets zo moeilijk als voorspellen, maar ik voorspel u dat het niet blijft bij het laatste tekort.

De heer **Ruissen** (VVD). Er zijn ook andere wegen om de informatie en de gegevens te genereren die u nu door middel van het onderzoek door de rekenkamer wil verkrijgen. Er zijn andere, ook snellere manieren.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter, als de VVD-fractie wat dat betreft suggesties heeft en een gezamenlijke aanpak mogelijk is, verneem ik het graag. Wij zijn zeker niet te beroerd om samen met andere fracties via andere wegen opheldering te verkrijgen. Wij staan daarvoor open; collegiale samenwerking staat hoog in ons vaandel.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. De rekenkamer gaat over haar eigen agenda --het is al een paar keer gezegd-- maar zij is een instrument van de Staten en daarom kan haar best een verzoek worden voorgelegd. Als een fractie is die daaraan behoefte heeft, wil de SP-fractie dat steunen.

Motie nr. 4 wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvZ, de SP, ZL en 50Plus voor deze motie hebben gestemd.

### 38. Motie van het lid Temmink over inspraak kerncentrales Doel 1 en Doel 2

#### Voorzitter: de heer Roeland

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Bij het indienen van deze motie gaat het de fractie van GroenLinks niet om het principe "voor of tegen kernenergie", maar om datgene wat alle partijen tijdens het overleg in de commissie van belang vonden, namelijk: goede communicatie en veiligheid, én het naleven van internationale verdragen zoals ze door onder andere België en Nederland ondertekend zijn. Ik verwijs hierbij met name naar de Verdragen van Aarhus en Espoo, die buurlanden de mogelijkheid bieden om mee te praten over dergelijke belangrijke beslissingen. Om namens Zeeland een uitspraak te doen, dien ik mede namens de fracties van D66, 50Plus en de SP een motie in.

De **voorzitter**. Door de leden Temmink, Van Unen, Willemse en Veraart is de volgende motie ingediend:

*Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 11 december 2015;*

*overwegende dat:*

- op 28 juni 2015 in België een wetsontwerp is aangenomen waardoor de levensduur van de kernreactoren Doel 1 en Doel 2 met nog eens tien jaar is verlengd;
- deze besluitvorming niet gepaard is gegaan met een grensoverschrijdende inspraakprocedure en milieueffectrapportage;
- dit volgens de Verdragen van Aarhus en Espoo, die ook door België zijn ondertekend, wél kan;
- Doel 1 en Doel 2 ontworpen en gebouwd zijn op basis van de inzichten en technologie van de jaren zeventig;
- de afgelopen veertig jaar de inzichten in ongevallenscenario's en de nucleaire technologie geëvolueerd zijn, zoals ook de omgeving van de kernreactoren en de samenleving als geheel drastisch zijn veranderd;
- diverse Belgische gemeenten die binnen een straal van dertig kilometer van Doel liggen, hierover een motie hebben aangenomen zoals dat ook is gebeurd in onder andere Bergen op Zoom;

*spreken als hun mening uit dat:*

- ondertekende internationale verdragen nagekomen dienen te worden;
- het daarom logisch is dat een beslissing tot verlenging van de levensduur van de kernreactoren gepaard gaat met een milieueffectrapportage, conform de genoemde verdragen, en dat de inwoners van Zeeland de mogelijkheid krijgen om hierin te participeren;
- hierbij alles gedaan dient te worden ten behoeve van de veiligheid en goede communicatie;

*dragen Gedeputeerde Staten op om:*

- aan de verantwoordelijke Belgische ministers van Energie en van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, alsmede de directeur-generaal van het Federale Agentschap voor Nucleaire Controle (FANC) kenbaar te maken dat Provinciale Staten van Zeeland van oordeel zijn dat de inwoners van Zeeland de mogelijkheid moeten krijgen om te participeren in de inspraak, zulks ten behoeve van de communicatie en de veiligheid;
- dit signaal via het daartoe geëigende kanaal te laten plaatsvinden, namelijk via de bevoegde Nederlandse minister, en deze motie bovendien te zenden aan alle Zeeuwse gemeenten die binnen een straal van dertig kilometer van Doel liggen, alsmede aan de provincie Noord-Brabant, met het verzoek de strekking van deze motie --ieder vanuit zijn eigen bestuurlijke hoedanigheid-- te ondersteunen richting de hiervoor genoemde verantwoordelijken via dezelfde, gebruikelijke weg,

*namelijk de verantwoordelijke Nederlandse minister;*

*en gaan over tot de orde van de dag.*

Deze motie krijgt nr. 5.

De heer **Polman** (CvdK). De Staten hebben twee brieven ontvangen naar aanleiding van eerder in de commissie gestelde vragen: een brief over de internationale juridische kaders, en een brief over datgene wat nationaal de juridische basis vormt voor de besluiten die in België worden, inmiddels zijn genomen. Daarnaast hebben de Staten een toezegging gekregen in verband met een informatiebijeenkomst die thans wordt voorbereid. Ook gemeenten doen daaraan mee.

Vertegenwoordigers van de kerncentrale, Electrabel en FANC zullen aanwezig zijn.

Wat de motie betreft constateer ik dat gesteld wordt dat internationale verdragen nageleefd moeten worden en dat het "daarom logisch is dat een beslissing tot verlenging van de levensduur van de kernreactoren gepaard gaat met een milieueffectrapportage (MER) en dat de inwoners van Zeeland de mogelijkheid krijgen hierin te participeren". Welnu, voorzitter, betwist wordt of die internationale verdragen daartoe aanleiding geven. Wat nu in de eerste plaats in juridische zin aan de hand is, is dat men heeft besloten tot een levensduurverlenging. Er is feitelijk niet iets dat verandert en aanleiding geeft voor een MER, met consultatie- en inspraakverplichting. Al eerder heb ik gemeld dat Greenpeace België in verband hiermee een zaak heeft aangespannen bij de Belgische autoriteiten; die loopt bij de Raad van State in België.

Nogmaals, volgens de Belgische autoriteiten is er geen aanleiding voor een consultatieverplichting omdat er geen sprake is van een nieuwe situatie, maar van een levensduurverlenging. Daar is de Nederlandse Autoriteit nucleaire veiligheid en stralingsbescherming het mee eens. Evenals het FANC zegt men dat die verplichting niet nodig is, waarbij men verwijst naar het feit dat destijds door de Raad van State in Nederland de Nederlandse autoriteiten in het gelijk zijn gesteld bij de levensduurverlenging van Borssele, waarvoor een vergelijkbare procedure is gevolgd.

Voorzitter, hiermee zijn de formele kaders aangegeven. Wat de motie betreft is het politieke oordeel aan de Staten, maar er staan zaken in die ons inziens niet kloppen, ook juridisch niet. Zo is er geen verplichting zoals in de motie wordt bedoeld. Verdragen wil men nakomen en op dit moment loopt er een juridische procedure. Men zou ervoor kunnen kiezen de uitkomst daarvan af te wachten.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Wat met deze motie wordt gevraagd, is niet dat de provincie Zeeland een standpunt inneemt over een kerncentrale in België maar dat omwonenden de mogelijkheid wordt geboden om daarvan wél wat te vinden. Misschien is er feitelijk en formeel niets veranderd, maar in andere opzichten is er veel veranderd. Er zijn kernreactoren met haarscheurtjes en er zijn sabotages. De omwonenden maken zich zorgen en de provincie Zeeland zou voor degenen die zich hierover zorgen maken, de weg open kunnen maken. Dáár gaat het om.

De heer **Van de Velde** (SGP). Volgens mij, voorzitter, moeten wij even terug naar de vraag: wat willen wij bereiken? Mijns inziens willen wij twee dingen bereiken, namelijk een goede communicatie, vooral bij incidenten, en veiligheid. Beide zaken staan voorop, maar wij verwringen alles weer in een motie met allerlei juridische achtergronden en een MER met inspraak. Volgens mij doen wij onszelf op deze manier tekort en zijn er andere wegen om de twee zorgen die wij kennen, over te brengen. De commissaris was mij voor door meteen een koppeling te leggen met het onderdeel van de motie onder "spreken als hun mening uit", waar gesteld wordt: "dat het daarom logisch is" dat er een MER komt met inspraak en dat inwoners van Zeeland de mogelijkheid krijgen om te participeren in de inspraak.

Kijken wij naar de brief van GS, naar de toelichting die de commissaris in de commissie en ook hier weer heeft gegeven, en naar de juridische achtergronden, dan is er geen helderheid over te krijgen dat dit alles móet. Zo is er door onszelf ook niet opgetreden met betrekking tot de kerncentrale van Borssele. Onze fractie is dan ook van mening dat wij weg moeten blijven van dit juridische verhaal. Volgens mij dienen wij daar het belang van onze inwoners niet mee. In januari is er een bijeenkomst waarin over dit onderwerp wordt gesproken met partijen, ook uit België. Laten wij bij die gelegenheid onze zorgen naar voren brengen. Als daarbij nog een oproep nodig is vanuit de Staten om gezamenlijk met gemeenten en Noord-Brabant richting België op te trekken, vinden wij dat prima, maar wij mogen ons inziens niet vervallen in het verhaal dat nu in deze motie is verwoord.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Vandaag stond in de krant dat de centrales al op 24 december gaan draaien. Als er wordt gewacht is dat zéker mosterd na de maaltijd.

De heer **Van de Velde** (SGP). Het is nú al mosterd na de maaltijd. Kijk maar eens naar het moment



waarop dat besluit tot verlenging van de werkingsduur werd genomen.

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Voorzitter. De fractie van het CDA zal instemmen met deze motie omdat zij goede communicatie en veiligheid van groot belang acht. Wij willen dit duidelijk voor het voetlicht brengen. Wij willen niet zozeer in een juridische strijd terechtkomen maar vinden de mogelijkheid voor burgers om te participeren in de inspraak zeer belangrijk. Juist door die participatie kan harder en duidelijker naar voren worden gebracht dat goede communicatie en veiligheid van belang zijn.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. Het CDA staat bekend als een bestuurderspartij. Vaak heeft men zinnige dingen te zeggen als de vraag wordt gesteld of, tegen de achtergrond van relaties met andere overheden, iets wel of niet moet worden gedaan. Ik leg de CDA-fractie de vraag voor of zij het juist vindt dat zij ervan uitgaat dat een MER met inspraakprocedure "logisch" is.

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Voor ons is het een mogelijkheid, maar in de motie wordt gesteld dat dit "logisch" is. Het begrip "logica" kan op veel verschillende manieren worden uitgelegd; dat heb ik ook vandaag weer gezien. Nogmaals, voor ons is het een mogelijkheid en geen verplichting. Ik wijs erop dat in de overwegingen, verwoord in de motie, wordt gesteld dat dit, gelet op de genoemde verdragen, wel had gekund. Voorzitter, wij geven dit mee tegen de achtergrond van het belang van communicatie en veiligheid. Het is ons inziens een goede zaak dat duidelijk wordt gemaakt dat er in Zeeland veel betrokkenheid is bij deze kwestie. Wij gaan er niet over --ik heb het al in de commissie gezegd-- maar wij zijn wél belanghebbend en betrokken. Dit raakt de invloedssfeer van veel Zeeuwen en dat is voor ons een belangrijk punt.

De heer **Van de Velde** (SGP). U zegt wel dat er geen sprake is van een verplichting, maar ik lees toch duidelijk in de motie dat de inwoners van Zeeland de mogelijkheid móeten krijgen om te participeren in de inspraak. Hoe beoordeelt u dit?

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Wij zullen dit terug zien komen bij de bespreking in de informatiebijeenkomst en betrekken bij de discussie over communicatie en veiligheid. Voorzitter, wij vinden het belangrijk om nu dit signaal af te geven ten behoeve van de veiligheid van de inwoners van Zeeland.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik leg het college de volgende vraag voor. Stel dat deze motie --daarvan wordt gezegd dat zij juridisch niet klopt--

wordt aangenomen, kán het college haar dan uitvoeren en, zo ja, gaat het college haar dan uitvoeren?

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Gesteld is dat er een informatiebijeenkomst komt, in januari of februari. Ik denk dat het verstandig is om te proberen die bijeenkomst zo snel mogelijk te laten plaatsvinden. Dat zal niet nog dit jaar het geval kunnen zijn, maar de behoefte aan brede informatie is er zeker, naast de behoefte aan de mogelijkheid om signalen te kunnen afgeven. Voor het overige kan ik mij aansluiten bij de woorden van de heer Van de Velde, waaruit kan worden afgeleid dat wij deze motie niet zullen steunen.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ik heb er verder weinig aan toe te voegen want het gaat er inderdaad niet om wat wij er hier van vinden; het ligt niet in onze handen. Echter, wij kunnen wél een signaal afgeven en dat willen wij duidelijk doen. Inderdaad, de juridische aspecten berusten bij de Belgische Raad van State die overigens deze zomer door de Belgische regering is gepasseerd. Het lag bij de rechtbank en ook dat is gepasseerd. Er is nu nog één station, en dat is de Belgische Raad van State. Mijns inziens is het volledig verantwoord wanneer deze Staten door middel van deze motie een signaal afgeven.

De heer **Polman** (CvdK). Voorzitter. Wij hebben alles op alles gezet om de genoemde informatiebijeenkomst in januari te laten plaatsvinden, maar waarschijnlijk wordt het februari. Ik heb al gezegd dat Electrabel en het FANC erbij moeten zijn, naast vertegenwoordigers van gemeenten, onze Veiligheidsregio en de kerncentrale Borssele. Het is het belangrijkste dat Electrabel en FANC kunnen. Wij hopen dat dat in februari het geval zal zijn.

Gevraagd is wat het college doet wanneer deze motie wordt aangenomen. Wij voelen het als een verplichting om de Staten te wijzen op de hierbij in het geding zijnde juridische kaders en de mitsen en maren. Ik voeg daaraan toe dat voorkomen moet worden dat verwachtingen worden gewekt, dat mensen blij worden gemaakt met een dooie mus, in die zin dat zij aannemen dat zij kunnen participeren in zo'n inspraakprocedure terwijl dat niet mogelijk is.

Stel dat deze motie wordt aangenomen, voorzitter, dan is het college bereid om haar netjes onder de aandacht van de minister te brengen.

Motie nr. 5 wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GL, het CDA, de PvdA,

de SP, D66, 50Plus, ZL en de PvZ, in totaal 19 leden, voor deze motie hebben gestemd; 16 stemmen zijn tégen de motie uitgebracht.

**Voorzitter: de heer Polman**

**39. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten de resumptie van de besluiten aan de griffier over te laten.

**40. Sluiting**

De voorzitter. Bij de sluiting van deze vergadering wens ik alle aanwezigen goede dagen met hun dierbaren toe. Verder herinner ik eraan dat wij op 8 januari gezamenlijk het nieuwe jaar zullen inluiden.

De vergadering wordt te 17.20 uur gesloten.

Vastgesteld door Provinciale Staten van Zeeland in hun vergadering van 5 februari 2016, onder nummer:

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter.

, griffier.